

32777, II, C, d

Dominicus,

Мародне приповедке.

I.

sk. apr. 17

Narodne pripovedke

za

mladino.

Spisal

Dominicus.

I. zvezek.

V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Giontini.

1884.

od 49. do 64. strani mājka.
od 67. do 78. strani mājka.

«Poberite kosce, ki so ostali, da konca ne vzemejo.»
Evang. sv. Jan. VI. 12.

Predgovor.

V svoji domovini slišal sem večkrat mične pripovedke; spoznavši, da so mnoge jako slične z grškimi, latinskimi in pripovedkami drugih narodov, začel sem jih zapisovati.

Sicer nisem nameraval nikedar teh narodnih pripovedek priobčiti v knjižici, nego poslati je temu ali unemu časniku, da je natisne.

Pa ker sem nabral toliko pripovedek, da bi je težko eden ali dva časnika vse natisniti hotela, odločil sem se, pravljice zbrati v en zvezek.

Če bom s temi pripovedkami, v katerih se nam kaže čista narodna poezija, vstregel slovenski mladini, podal jej bom v kratkem drugi zvezek narodnih pripovedek.

V Ptujci meseca listopada 1884.

Dominicus . . —

KAZALO.

	Stran
— Zlata gora	1
— Od vbogega dijaka čarodeja	14
— Princezinja sè zlatimi lasmi in zlato zvezdo na čelu	17
Pernat škraf	23
Jermen za tristo mož in čudodelni studenec	32
Zlatovláska	39
Od kovača, mlinarja in hrastarja	43
Čudodelni berač	48
Pamfiljuš	54
— Čevljarjev sin	57
— Kako je hudič kmetu služil	65
— Prevzetna turška princezinja	69
— Grofica in vojak	72
— Zakleta princezinja	74
— Od kralja Matjaža	77
— Dva dijaka	79
— Ciganica in njen sin	83
— Dva brata in čarovnica	83
— Čarovnice v vinski kleti	86

Zlata gora.

V dalnjem mestu živel je vojašk bobnar s svojo ženo. Bila sta brez otrok, vendar je žena tuje otroke kaj rada imela. V tistem mestu prebival je tudi neznano bogat trgovec. Zgodi se pa, da cesar prestavi isti polk nekam inam.

Ravno ko je bilo polku oditi, porodi trgovčeva žena prelepo dete — dečka.

Vojakova žena se ne more vzdržati, ukrade dete, pa preprosi svojega moža, da je zavečil (skril) dete ob odhodu v svoj boben.

Dospevši v drugo mesto dasta dete krstiti in skrbita z veliko ljubeznijo zanj.

Čez nekaj let postane dete krepek deček prebrisane glave. Ko odraste šoli, počne se učiti godbe s takim vspehom, da kmalu prekosi vse svoje vrstnike — še celo učitelja samega.

Umre mu krušni oče, in višji imenujejo njega samega za glasovodjo. A to življenje dopada se mu jako malo — nek notranji glas ga žene in sili med širni svet. — On pobegne od vojakov. Seboj vzeme le boben, edino dedščino. Ko prihiti do velikega lesa, gre naravnost vanj, da bi se skril preganjalcem. Tri dni in tri noči hodi po gostej šumi,

a ne more najti izhoda. Tretji večer pozno v noč pride do posebno debelega drevesa. Ker je že neznano lačen, sklene splezati nanj, da bi videl, kje najbrž iz šume pride. Na vršiči zagleda precej daleč majheno luč, vrže na tisto stran klobuk na zemljo, da bi ne zgrešil prave poti iz lesa. Dolgo že hodi, ko slednjič ves spehan pride iz šume in dospe čez zelen travnik do lične bajtice. Tu potrka na vrata, in sključen starček mu pride odpirat. Temu potoži mladeneč svojo nesrečo in ga poprosi za večerjo. Starec mu ponudi posodico kubanega sadja in ročko hladne vode.

Ko se okrepča, odkaže mu starec svojo posteljo, postlano iz mehke suhe trave in mahu. Starec mu reče, naj le v miru zaspi, kajti sam pojde k Bogu poizvedet, kaj se ima prihodnjega dne na širni zemlji goditi. Čudé se zaspi mladeneč. Solnce je ravno vshajalo, ko vstane in gre vode iskat, da bi se umil. Prišed iz bajtice zapazi med drevjem čist ribnik in tu se umije. Ko se k hiši vrača, vidi prileteti dvanajst divjih rac, ki na njegovo veliko začudenje svoje perje slečejo in se v hipu v krasne devojke spremené. Hitro se skopljejo, oblečejo zopet tičjo obleko in spremenivši v race odleté od koder so prišle.

Težko pričakuje mladeneč puščavnika. Ko pripové mu vse, kar je videl. Starec mu pravi: «
je, kar govoriš; videl si dvanajst zakletih sestic zlate gore, katere imata v oblasti njihova hudoba mačeha in njen brat. Bi-li hotel katero rešiti? —

Če je temu tako, skrij se jutri, predno solnce izide, za ribnikom v grmovje; ko prileté race, vzemi unej perje, ki se bo najzadnja slekla, pa ga skrij v boben. Tako jo rešiš in ona bo tvoja žena. — Ali skrij perje; če ga ona najde, zgubljena bo zate.»

Drugega dne prileté race zopet in se slečejo, mladeneč pa pobere na tihem najmlajšej perje in odhiti v bajto. Komaj ga poskrije v boben, kar prijoka nago dekle do hiše in poprosi puščavnika za kako obleko, ker jej je nekdo njeno med kôpanjem vzal. Starec jej iz suhe, tanke trave splete nekako srajco, in njen rešitelj jej poda svoj vojaški plašč. Ker ni bilo mašnika blizu, poroči nju puščavnik pod tisočletnim hrastom, ki je raztezal svoje vejve nad spleteno bajtico. Starček še napiše list in ga da mladenču rekoč: «To-le daj svojemu očetu, ime je na listu napisano; on stanuje v velikem primorskem mestu in se vedno za teboj žalosti, ker mu je tebe ukradla nepoštena roka.»

Da mu še nekaj penez in dobrih naukov na pot in mu naroči, naj se čez leto dni pri njem oglasi in mu naznani, kako se bo v novem stanu počutil.

S hvaležnim srcem mu ta obljubi in se napoti sê svojo ženo proti domu. V bližnjem trgu jej tudi omisli lepo žensko obleko, da jej ni treba sramovati se drugih ljudi.

Prišed v rojstno mesto loči se mladeneč od svoje nevěste, ker hoče najprej sam obiskati nepoznane stariše. Žena ga svari, naj se ne dá prej od

matere poljubiti kot od očeta, ker sicer bi v hipu zâbil na njo in vso preteklost. On jej obljubi pa odide.

Svojega očeta, vsakemu znanega trgovca najde prav lebko. Gre k njemu v gornje sobe in mu da pismo. Oče, ki je bil ravnokar vstal, vzeme pismo in ga glasno prečita; mati pa, ki je še prej spala, slišavši, da je krasen mladeneč njen edini sin, skoči iz postelje in poljubi v materinskem veselji sina na čelo. V tem hipu pa pozabi sin na svojo zvesto ženo in vse preteklo življenje.

Dolgo ga je pred mestom čakala žena; ker pa ga le ni bilo, je znala, da se je zgodilo, česar se je najbolj bala.

Mimo mesta tekla je čista studenčnica; v tej se hoče skopati mlada žena, da bi se od dolge in težavne poti okrepčala. Ni se še dolgo za grmovjem kopala, kar prihiti ošabna služkinja k vodi, pogleda v njo in vzre lepo žensko lice — pa misli, da vidi sama sebe. Gre torej domu in reče svojej gospej, da noče več pri njej služiti, ker je sama veliko lepša mimo nje.

Nesrečna mlada žena pa pride ravno tje službe prosit. Starej gospej se ponižno dekle tako prikupi, da jo na torišči v službo vzeme. Bila je to nekega drugega bogatinca žena. — Dekle je pa tako umelo vsako delo opravljati, da jo je stara gospa večkrat pohvalila, dasiravno je bila neznano sitna in izbirljiva. Saj pa je postala tudi gospa zadnji čas vsa drugačna — možila je namreč edino hčer sè sinom

bogatega trgovca, ki se je nedavno vrnil iz tujih dežel domú.

Pridna služkinja, prej zakleta princezinja, pa je vedla, da ta ni nihče drug, ko njeni zaročenec.

Na dan poroke zapre se otožno dekle v svojo izbico, vzame tri jajca; jedno stere — in potegne iz njega rudečo-svileno, sê zlatom obrobljeno obleko. Obleče jo in gre v sobano pred zbrane goste. Vsi se začudijo lepoti neznane princezinje — ker kaka druga žena take obleke imeti ne more. Dasiravno je ni spoznal nobeden, niti njen lastni mož, prosijo jo vendar vsi, naj ostane pri njih na gostovanji. Moški jo občudujejo, ženske, posebno pa mlada nevesta, jej zavidajo lepoto in krasen oblêč.

— Na tihem začne stara trgovkinja prositi tujo princezinjo, naj jej proda obleko. A ta jej odvrne, da je ne da za denar — ampak le če sme prvo noč iti z ženihom v spavnico.

Tega se prestraši mati nevestina, ali starka in njena hči jo izumite; skrivno vlije neke vode v ženihovo kupico, in ko jo on izprazni, zaspi na torišči tako trdno, kakor bi ga bila objela bela smrt.

Odnese ga v spavnico, in ko vsi gostje odidejo, gre tudi princezinja v spavnico. Malo ga strese in reče: «Oh, ali si me res tako popolnoma pozabil? — Gorjé mi!» Stara trgovka pa je poslušala celo noč pred vratmi, ter vse slišala. Ko se pa ženih zbudi, reče mu prva žena, ali se nič več ne spomina, da jo je pri ribniku rešil in da nju je poročil puščavnik. Mladeneč se globoko zamisli, a ne

reče nič. Dekle pa je šlo v svojo sobico, strlo drugo jajce, iz njega pa še enkrat lepšo obleko izvleklo.

Po obedu želel je ženih od vsakega gosta slišati jedno pripovedko. Ko vsak svojo pové, počne tudi on pripovedovati: «Imel sem škrinjo sè zlato ključanico in enakim ključem; zgodila se mi je nesreča, da sem izgubil ta ključ. Dam si napraviti sreberni — ob enem pa najdem priljubljeni zlati ključek. — Kateri naj torej rabim, kateri odložim?»

Vsi gostje bili so jedne misli, da se ima sreberni, ponarejeni kjuč odložiti, ženih pa potegne iz žepa list ter reče: «Podpišite se vsi, da moram sreberni ključ zavreči!» — — Vsi se podpišejo, on jim pa naznani svojo čudno dogodbo pri puščavniku — in vsi ostrmijo. Osramotena nova nevesta pa kar pobegne z materjo in očetom vred z gostovanja. To pa občnega veselja ni kalilo; na nevestino mesto posadili so prej tako otožno princezinjo in vse svatovske šege so se pričele iz nova.

Po gostovanji čutila sta se še srečnejša. Mladi mož pa skrije račje perje in boben v staro omaro v svojej spavnici.

Nekega dne odjahal je mož na lov. Ključ od omare, ki ga je vedno seboj nosil, izgubil je bil po nesreči v postelji. Pri postilanji našla ga je žena. Zmislila je brž na staro omaro in v ženski radovednosti šla je odpirat. Pa v njej ležal je le star, zaprašen boben. «Kaj bi pač znalo v tem biti?» misli nevesta, in ga razšrkne ter segne po snežno-belem perji, nič hudega sluteč. Pa komaj se je bila

perja doteknila, kar se že tudi spremeni v raco. Žalostno sprha s kreljuti ter skozi odprto okno zleti na bližnje drevo. Od ondot zakliče ženihovej materi, ki je v spalnico prihitela: «Pozdravite mi nesrečnega moža — od zdaj moram bivati na zlati gori!» in odleti žalostno kričé proti oblakom.

Nij ga bilo nesrečnejega pod milim solncem, mimo zapuščenega mladega moža. Pa ni si dolgo premišljal, nego napotil se je naravnost k puščavniku, prosit ga dobrega sveta. Staršem naroči, naj razdajo svoje imetje in ga razdele med uboge, če bi se ne vrnil v treh letih domú. Po dolgem, trudapolnem hodu dospe do kočice starega puščavnika, ki se ga jako razveseli.

Žalostno mladi mož potoži mu svojo nesrečo, starec pa mu naznani, da od onih dob ni bilo rac k ribniku in bi je tedaj tudi sedaj zastonj pričakoval. Svetuje pa mu, naj se napoti k njegovemu bratu, ki stanuje tristo milj daleč od ondot. Ta ima celega sveta zemljevide in bi mu morda znal povedati, kje je zlata gora. Napiše mu za brata list in mu še zraven pozdrave naroči, pa mu pové kod ima iti.

Po dolgi hoji pride do puščavnikovega brata, ki je tudi bil jako pobožen mož. Ta se močno razveseli videti človeka in slišati o svojem bratu, o katerem že sto let nič slišal ni. Dolgo med zemljevidi iščeta in iščeta, pa le ne moreta najti zlate gore. Slednjič ga puščavnik vrlo pogosti in ga napoti k svojemu bratu, ki je še tristo milj dalje sta-

noval in pod seboj imel vse tiče. Napiše mu zanj list, in mladeneč odide.

Ta je bil še stareji mimo unih in neizrekljivo vesel, da je dobil pismo od svojih bratov. Vprašal ga je, kaj hoče za pot. On ga poprosi, naj pozove svoje tiče, da mu povedó, kje je zlata góra.

Drage volje stori to puščavnik. Odpre na svojej bajtici štiri okinjake, pa zažvižga skozi nje. Na mah prileté tiči in pitajo za zapoved. Starec vpraša vse zapored za zlato goro, pa noben ne vé za njo; tiči priletavajo celi dan in celo noč, pa noben o njej niti slišal ni. Obupanega srca gledal je nesrečen mož vedno redkeje tice. Pride drugo jutro in proti poldnevu dospe do okinjaka jedna sraka peš — ker v kreljutih ni imela jednega samega peresa več. Na vprašanje, kje se je mudila tako dolgo, odvrne jima spehana sraka: «Slišala sem dobro tvoj prvi žvižg, pa neznano dolg je pot od zlate gore do sem. Že precej daleč sém morala sem peš bežati, ker potom potrla sem vse peruti!»

Brž hoče se žalosten mož spustiti na pot, a sraka ga pouči, da peš ne moreta nikakor tje priti, ker je pot neizmerno dolga in pelje še razun tega še čez tri morja. Puščavnik pozove največjega tiča, ki je bil neznansko močen in hiter, zakolje in speče edino kravo in jo razseka na štiri dele. Prvi del da tiču na torišči. Popotnik naloži tiču še ostale tri dele mesa; nato ga zajaše s srako v roki, in šli so po bliskovo proti oblakom, kamor je kazala sraka.

Visoko so leteli nad sinjim morjem in dolgo niso mogli čez. Ves vpehan sede veliki tič na morško obalo in hlastno požre drugi kos mesa.

Zopet zasede tiča in tako preleti še dva morja. Ko so čez tretje morje srečno dospeli, odpusti popotnik velikega tiča in gre sè srako peš proti zlati gori.

Nista še dolgo hodila, kar najdeta na poti mrtvega konja, za katerega so se kaj hudo prepirali medved, jastreb in mravlja. Mladi popotnik stopi bliže, pa jim konja tako-le razdeli: jastrebu prisodi čreva in drob, mravlji glavo, medvedu pa ostalo meso. Slednji bil je zadovoljen, iz hvaležnosti podarijo mu tudi vsak nekaj. Medved mu da nekaj dlak, jastreb pero, mravlja pa nogo; zraven tega pa še zmožnost, spremeniti se v tako stvar o katerem koli času.

Sraka mu dopove kod še mora držati, kod ne, on se pa spremeni v bistrega jastreba in jo zviije proti nebu. Letel je dolgo, dolgo. Ko od daleč zagleda zlato goro, spremeni se v medveda in tako beži dalje proti gori; ko pa pribeži pod grad, vrže se v mravljico in splazi po steni navzgor. Pogleda skozi okno v izbo in ker vidi dvanajst deklic samih, splazi skoz šprajno notri. Tu spozna svojo zaročnico in zopet se spremeni v človeka. Objameta se in si naznanita najvažnejše novice, potem pa se posvetujejo vsi skupaj, kako bi se dala rešitev izvršiti.

Sestrice velijo, naj se skrije pod posteljo in spremeni v mravljo. Ko pride zvečer čarovnica

njihova mačeha domu, pravi jej prva: «Imela sem čudne sanje: sanjalo se mi je, da me bo nekdo rešil.» Ostale sestrice jej ravno isto pripovedajo. Na to mačeha: «Težko znajde se tak človek na svetu, ki bi bil močnejši mimo mene — ali še celo mimo mojega brata. Svobodno vam tedaj povem, kako težka je vaša rešitev. Moral bi isti človek imeti lastnost, spremeniti se v medveda in tiča. V medveda, da bi sedmero glav odtrgal mojemu bratu — zmaju. Ko bi mu odtrgal sedmo, vrgel bi se moj brat v goloba. Pa tudi vaš rešitelj moral bi spremeniti se v še hitrejšega tiča, da bi ga ujel. Ko bi ga ujel in ubil, moral bi izdreti še toplo jajce in isto na mojej glavi ubiti. — Kdo pa zamore vse to?»

To slišati odlazi rešitelj po istej poti, po kateri je prišel. Poznal je zdaj svojo nalogo od konca do kraja, pa iskači mu je bilo istega torišča, kjer je bival grozen pozoj. Spremenil se je tedaj v hitroletečega jastreba in tako premeril mnogo dežel. Po dolgem iskanji pa vendar le najde zaželjeno mesto. Iz oblakov je bistro njegovo oko zapazilo grozensko zver, pozoja s sedmimi glavami. Spremenil se je zopet v človeka in napotil v bližnje mesto.

Bilo je vse mesto v modro in črno sukno oblečeno in žalost brala se je vsem v očeh. Opita toraj prvega mestjana, kaj vse to pomenja. Ta mu naznani, da se žalosti vse mesto, ker prišla je vrsta na kraljevo hčer, da se mora vreči strašnemu zmaju za žir. Vsako leto moralo je mesto dati po jedno

plemenitaško hčer zmaju, ker se mu je bilo nekako hudo zadolžilo.

Mladi rešitelj napoti se takoj h kralji in mu naznani, da zamore rešiti njegovo hčer in celo mesto strašne zveri. Kralj mu za plačo obljubi pol kraljevine in svojo hčer v zakon, česar pa ta ni hotel slišati.

Pred vsem zahteva od kralja nevstrašenega moža, ki bi ga podpiral pri nevarnem početji. On se vé ni hotel prvega sprejeti, ampak hotel se je prej o njegovej srčnosti in sigurnosti sam prepričati.

Vzeme tedaj prvi večer vojaka, ki je govoričil, da je najsrčneji. Žene ga seboj v odstranjeno sobo. Tu vžge luč in se vleže v postelj; vojak pa koraka po sobi sem in tje, ko na straži. Nakrat se spremeni ta v postelji v groznega mrmrajočega medveda — stražar pa vrže puško proč in jo popihne skozi okno ven. Še le tretji večer našel je nevstrašenega pomočnika. Tega počne poučevati, kako bosta rešitev izvršila.

Drugega dne napotita se v zmajevo obzidano močvirje. Celo mesto pričakuje v nadi in strahu izida groznega boja. Blizu pozoja postavita kad vina in kruha. Zdajci se spremeni rešitelj v grozno velikega medveda, zažene se na zmaja pa mu eno sedmerih glav odtrga. Strašne bolečine vije se strašno po močvirji, premetuje se in zarujuje: «Ko bi imel princezinjo, pokazal bi ti drugače!» Medved pa zarojni: «Ko bi imel škač kruha in vina, bi ti inace

zaigral!> Hitro mu vlije pomagač zahtevano v široko medvedje grlo, in on trga zmaju glavo za glavo in se krepča po vsakem napadu z vinom. Ko odtrga zadnjo glavo, katero je pozoj najbolj branil, zleti iz zmaja uren golob. Kakor strela zvije jo tudi jastreb za njim, ker rešitelj si je bil tega svest in se je brzo po zmaji vrgel v jastreba. Že sta blizo skup, groze in straha golob glasno kriči in napenja zadnje moči, da bi ušel — pa zastonj. Jastreb ga ulovi in tako trdno prime, da mu perje kar frči po zraku. Golob pa še jajce v zraku spusti; o pravem času še ga zapazi jastreb, švigne za njim in ga srečno prestriže. Spremeni se zopet v človeka in gre v vriskajoče mesto.

Pa hudo ga speče v srce, ker ga nihče za rešitelja ne pozdravi, niti se ne zmeni zanj. Straža ga še v grad ne pusti. Tu pa se je šopiril nek tuj glumac, kateri je bil mladenču kaj jako podoben, ki se je bil še pred bojem skrtil v močvirji. Ker je veren pomagač ležal omamljen velikega truda nekje v travi, ga nihče ni zapazil, ko so privreli vojaki na sleparjev krič v obzidje. Glumač pa je bil pobral tri pozojeve glave, ostale so pa vtonile v luži, kakor truplo vsmrtjenega pozoja. Slepar, ki je na tak zvit način prišel v čast, postal je s časoma tako nesramen, da je kar očitno tirjal pol kraljestva. Kralj se je pa skoro kesal dati pol lepega kraljestva, najbolj pa ga je peklo, da bi moral prepustiti svojo hčer tako surovemu človeku. Pripravljali so se pa, vender le k poroki.

Pravi rešitelj si drugače ne vé pomagati, pa napiše princezinji listič in jo prosi, naj mu dovoli njej neko strašno važno reč razodeti. Princezinja ga k sebi pozove, on se pa spremeni pred njo v medveda, jastreba in mravljo, pa njej naznani celo svojo čudapolno povest. Vrh tega še pokaže začudenej in veselej princezinji vseh sedem pozojevih jezikov. To je zadostilo. Pri večerji zahteva princezinja, naj vsak pové svojo najiminitnejšo dogodbo. Slepár jame nazadnje pripovedovati: «Mojo najiminitnejšo zgodbo poznate vsi! Zunaj pred mestom oslobodil sem svojo prihodnjo ženo in sem zaslužil polovico vsega kraljestva. Zmajeve glave, katere sem nad vhodom v grad obesil, so mi priče!»

Zdaj pa vstane pravi rešitelj in zahteva, naj pokaže slepar tudi jezike v glavah zmajevih. Hitro prineso glave — a jezikov ni bilo. V hudi zadregi počne slepar še nesramneje govoriti; reče namreč, da zmaj ali ni imel jezikov, ali je pa nje uni-le izrezal. «Se vé da sem je izrezal», odvrne zdaj pravi rešitelj, «izrezal tebi na kvar! Tu je vseh sedem jezikov.» Spremeni se še pred navzočimi v velikega medveda in v jastreba, in dokaz bil je gotov. Straža prihrumi v dvorano, in nesramen slepar mora v železnih okovih na dvorišče. Ondi ga je že čakalo četvero juncev, ki so ga na torišči na štiri dele raztrgali.

Pravi rešitelj pa ni hotel nikake plače, ampak spravil se je hitro na pot in preletel v kratkem neizmerno daljavo do zlate gore. Kod mravlja pride v

grad, kjer so ga uboge sestrice že težko pričakovale. Skrije se ko prvokrat pod posteljo in priča-kuje večera, da bi čarovnica domu prišla. Ko pri-rohni v sobo, muči dekleta čez mero in je psuje; slednjič sede za mizo in zaspi. Zdaj izlazi mrav-ljica izpod postelje in se varno bliža mizi. Tam se spremeni v človeka, vrže čarovnici jajce na čelo — in strašnim gromom in vriščem sprevali se zlata gora v bliščobno mesto.

Celo mesto pa se zahvali mlademu možu za rešitev — zaklete sestrice bile so vse princezinje, in njegova bila je najlepša.

Ni moči izreči, kako sijajno so se gostili, pili in jedli. Bila je veselica, da mi takošne še nikdar videli nismo.

Napotil se je z velikim bogatstvom in preljubo ženo domu, kjer se je poroka in gostija v tretje ponovila.

① Od ubogega dijaka čarodeja.

Ubožen kmet je imel jedinega sina, pošlje ga v mesto v šolo. Pridno se je učil nekaj let. Sedaj pa je oče primoran ga iz šole vzeti, ker vbožal je popolnoma. A sin ne ostane dolgo doma. Od očeta vzeme slovo, pa si gre po svetu iskat službe. Pride jako daleč od doma v neznano veliko šumo. Vi-soka, temna hiša je tam stala. Gospodar pa je bil sam peklenšček v podobi lepega gospoda.

Nekdanji dijak ga najde v sobi, ravno ko je svoje knjige vredoval. Vpraša ga, ali bi ga vzel v službo, in gospod mu odvrne: «Če ne znaš čitati knjige, bi znalo kaj biti!» — «Ne prav,» reče mu deček, «nekaj pismenk poznam, a ne vseh.»

Gospod ga na to vzame. Služba ni bila težka; lahka dela je opravljal, obleko snažil ali kake malenkosti vredoval.

Kedar pa gospod odsledi (odide), vzeme deček vselej kako knjigo v roke in se iz nje uči. Bile so namreč v njih vsakojake čarovnije zapisane. Med drugimi knjigami najde tudi isto, v katerej je zapisano, kako se mora moliti, če se hoče v kakokoli stvar spremeniti.

Gospod ga nekokrat zasači pri bukvah, pa ga vpraša, kaj dela. «Črke gledam in te podobe», mu odvrne dijak, in gospod mu ne brani knjig.

Ko leto mine, dobi mladeneč odmerjeno plačo in se napoti domu.

Oče je životaril v siromaških razmerah.

«Od zdaj bo se nama dobro godilo!» kliče mu sin vesel nasproti, v sobo stopivši. «Jaz se vem sedaj spremeniti v vsako stvar, vi me lahko odate, jaz pa se zopet spremenim in pridem domu.»

Koj o prvem sejmi se spremeni v konja, a očetu naroči, naj si zgovori uzdo, ker sicer bi se ne mogel spremeniti. Oče tako narédi in odda sina za s^o rajnš.

Ko ga kupec s semnja jaha, se počne spremenjati in postaja vedno manjši, da se jezdecu k ve-

likemu njegovemu začudenju noge po zemlji vlečejo. Mora stopiti raz konja in ga dalje gnati. Najedenkrat se spremeni v tico in odleti domu, kjer se zopet spremeni v človeka.

Ravno tako je bilo tudi ob drugem semnji.

Ko ga pa oče v tretje žene na semenj, pride ravno uni gospod tje, pri katerem je bil služil njegov sin.

Ta spozna koj spremenjenega, pa tudi posebno vrednost uzдино. Počne barantati za konja in obéča toliko za uzdo posebej, da se je očetu neumno zdelo, ne dati je.

Gospod zasede konja, porine mu ostroge v strani in odjaše. Oče pa se napoti domu.

Sinu je prihajalo gorko, ker znal je, da je hudobi z dušo in telesom prodan. Prideta do visokega gradu. V gornjem nadstropji je ležala bolna ženska, ki je v svojih bolečinah izročevala sebe in dete svoje peklu.

Gospod priveže tedaj konja naglo, pa trdno, za blizo stoječo vrbo, sam pa hiti pogledat, ali bo že skoro dobil izročena, mater in otroka.

Konj pa drgne s tako močjo z glavo ob vrbo, da si uzdo raz gobca potegne.

Ko pade uzda na tla, strese se cela okolica, kakor bi zagromela, ob enem pa prihiti tudi gospod iz hiše. Konj pa se je bil že spremenil v ribo in je plaval po potoku, ki je tekkel mimo grada. Vrag se pa hitro spremeni v ribiča in skuša ribo v mrežo vjeti. Malo je manjkalo, da je ni izvlekel.

Ko riba spozna, da ji preti velika nevarnost, spremeni se brž v hitro letečega goloba in sfrči pod oblake. Ko bi trenil spremeni se tudi uni v tiča — jastreba. Ko blisk švigne ta za golobom in blizu mu je že bil. Golob strahu cvili in se spušča bolj in bolj k zemlji. Ravno priletita v neko mesto, in golob prisiljen zleti skozi prvo okno v sobo, sede neki gospej na prst in spremeni se v trenotku v lep, zlat prstan.

Jastreb pa postane ličen gospod, pride v sobo in jame koj za prstan vpraševati in obljubi jako dosti denarja.

Gospa misli, da slobodno dá prstan za toliko penez, pa ga potegne raz prst. V tem hipu se vrže prstan v proseno zrnice in pade na tla. Gospod je to tudi pričakoval, pa se vrgel v kokota, da bi pozobal zrnice. To pa se po bliskovo spremeni v lisjaka, popade urno petelina za vrat in ga pregrizne.

Na to pa se zopet spremeni v človeka in se poda k svojemu očetu nazaj.

Princezinja se zlatimi lasmi in zlato zvezdo na čelu.

Bila je nekdam grofinja vdova, imela je jedino krasno, zlatolaso hčer, ki je tudi imela zlato zvezdo na čelu. Nek princ se pripelje, nju obiskat. Grofica, ki je bila še jako lepega lica, hoče, da bi princ njo za ženo vzel. Zategadelj zapové služabnikom, hčer

zapreti v odstranjeno sobo, da bi je princ nikakor ne videl. Ko se pa grofica odpelje iz grada, podkupi kraljevič njene hlapce, da bi mu dovolili vsaj skozi ključavnico pogledati princezinjo, o koji je že mnogo slišal.

On pogleda skozi luknjico v izbo in ostrmi nad lepoto in milobo krasne deklice.

Ko pride grofica domu, že ne more dočakati, da bi jo začel princ snubiti, in mu reče tedaj nevoljna, pa vender zmage si svesta, ali je videl že tako lepo ženo, kot je ona. On jej odvrne, da tako lepe res ni nobene, razun jedne same, ki ima zlate lase in zlato zvezdo na čelu.

Zdaj je vedla grofica dovolj. Osramotena in razsrdjena ukaže svojemu hlapcu, naj princezinji roke zveže, jo v les zapelje in ondi umori.

Da je resnično izvršil krvavo maščevanje, imel bi grofinji prinesiti dekletovi očesi in srce. Ta pa zgrabi v naglici grofinjinega ljubljenca kodra, velikega psa, in ga vtakne k zvezani princezinji v kočijo.

Ko prideta v hosto, ubije hlapec psa, izkoplje mu oči in srce, dekle pa spusti pod tem pogojem, da ne pride več domu. Ko se zvečer pripelje hlapec domu, dá brezbožni grofinji očesi in srce, ta pa vrže oboje v ogenj.

Dekle pa gre žalostno po hosti dalje in joka bridko. Zdajci ji pride nasproti častit, belobradat starček in jo vpraša, zakaj tako joka. Princezinja mu potoži svojo nezgodo, kojoj ji je vzročila njena lepota. Starec jo potolaži in ji pokaže pot iz gozda.

Ko se ločita, ji poda škatljico in ji reče: «Kadar pogledaš v škatljico, postaneš nevidljiva, kadar se pa ogledaš v majhnem zrcalu, ki je v nji, izgine ti zlata zvezda na čelu; ko se pa v drugo ogledaš, prikaže se ti znova.»

Dekle se mu lepo zahvali, starček pa ji zagotovi, da ji hoče pomagati, kadar bo v veliki sili.

Ona pogleda v zrcalo in zvezda ji izgine s čela, potem gre in gre, pa pride v veliko mesto, ravno v uno, kjer je bival princ, ki je njeno mater tako razsrdil. Princezinja pride v kraljev grad, pa prosi, da bi jo vsaj za kuhinjsko dekle vzeli. Vzemajo jo. Bila je jako pridna in snažna, tako da jo je kuharica že prvi dan jako rada imela. Ko pride nedelja, napravi se k masi, obleče najlepšo zlato janjko in ko pogleda v škatljico, da bi je nikdo ne videl, ne more si kaj, da bi tudi ne pogledala v zrcalo, in ta hip se ji zlata zvezda zablisči na belem čelu. V cerkev stopivši pogleda zopet v škatljico, in vseh oči se hipoma na njo obrnejo. Po končani božji službi hiti ona prva iz cerkve. Komaj se malo oddalji, pogleda zopet v škatljico in postane zopet nevidljiva.

Princ spoznavši dekle, katero je skozi ključavnico videl, prihiti za njo, pa ne vidi je več.

Drugo nedeljo zapové princ kuharici, da ima pripraviti dober obed, ker hoče seboj pripeljati tujo, krasno princezinjo. Ta dan ji kuharica tedaj noče dovoliti v cerkev; a ko ji ta lep rumen zlat pokaže, ji mahoma dovoli.

Princ še bolj pazi ko zadnjikrat in komaj pričakuje konca božje službe. Ko je vse končano, hiti za tujo princezinjo, in jo komaj toliko pred oči dobi, da jo pozdravi, tako hitro je bila izginila med ljudstvom. Doma jo je kuharica karala, zakaj se ni bolje paščila domu, ker vsak čas se zna pripeljati imenitna princezinja. Takoj pride princ sam domu in se srdi nad svojo nezgodo.

Tretjo nedeljo zapové kraljevič popolno gostovanje pripraviti, ker sklenil je, tujo krasotico domu pripeljati, naj si bo kakor hoče.

V kuhinji so imeli neznano dosta dela, in ko dekle prosi kuharico, da bi jo pustila v cerkev, ji ta prav jezna odreče. Še le trije zlati ji pomorejo iz zadrege.

Danes pa se spravi kraljevič še pred koncem božje službe proti cerkvenim vratam. Ko je bil konec, ne stoji več daleč od nje. Hitro gre za njo iz cerkve, jo dojde in prosi, naj ga spremlja v njegov grad k obedu. Ona mu odvrne, da danes nima časa; princ pa le ne miruje, prosi in prosi — a vse zastonj. Vsaj ime in stanovanje naj bi mu povedala, prosi jo slednjič. «Prihodnjo nedeljo vse,» mu odvrne lepo dekle in izgine med množico.

Še bolj nevoljen pride princ tudi danes sam domu. Dekle pa je imelo komaj toliko časa, da si je vrgla prek zlate janjke domačo in pogledala v zrcalo, da ji je izginila zvezda in brž morala je v kuhinjo, kjer jo je težko pogrešala jezna kuharica. Princezinja mora vse vredovati tu in tam, urno se

obračati sem ter tjá. Zdaj stopi v kuhinjo kraljevič sam in naznani, da ne bo danes velikega obeda, nego prihodnjo nedeljo prav za gotovo. Krasno dekle se hitro obrne proč, da bi ji v lice ne videl, pa ravno to jo izda. Zasveti se namreč po celi kuhinji izpod vsakdanje obleke bliščeča zlata janjka, katere ni mogla odložiti. Princ to zapazivši, reče: «Nemara je ravno naša dekla una krasotica!» rekši stopi k dekletu. «Je že, je že!» vsklikne ves iznenaden. «Vse je ravno kot na uni, zlati lasje, obleka — le zlata zvezda ji manjka!»

Princezinja obrne se malo v stran, pogleda v zrcalo in zlata zvezda se ji zalesketa na čelu.

Takoj mora sleči kuhinjsko opravo, in gostija se prične. Še tisti dan se da princ ž njo poročiti, in gostovanje trajalo je še več dni.

Celo kraljestvo bilo je zadovoljno z mladim kraljem in njegovo zarečnico, le ena sama oseba ne, sama kraljeva mati ne, ki je, do tega časa med vsemi ženami pri sinu največ veljala. Zato počne kraljico črtiti in poskuša jo tudi pri mladem kralji samem očrniti. Zgodi se pa, da mora kralj na vojsko nad svoje sovražnike, ki so mu segali po kroni. Ženo zapusti pod maternim varstvom. Zdaj je bila uboga žena v pravem peklu. Ko ji ni dalje ostati, odpravi se na tihem in gre obupana iz mesta, daleč, daleč. Pride pa ji nasproti isti častitljiv starček in jo pita, kaj ji srce teži. Solzami v očeh mu potoži svoj bridek stan. On jo tolaži, naj le ne obupa in ji da lepo zeleno šibo. Karkoli bi si želela,

s šibo naj križ naredi in storjeno bo, pouči jo starac in izgine.

Žalostna kraljica zagleda v daljavi goré, v katera jo je bila nekdanj neusmiljena mati poslala, in iz katerih je prišla v mesto, od kojega si je zdaj želela tako daleč proč. Naredi s šibo pred sè križ in reče: «Da bi most peljal od mene v une goré tjã; da bi ondi stala ponižna hišica ob veliki cesti in bi tam imela jaz krëmo, dobre posle in druge potrebne reči.»

Komaj to izreče, že stoji most črez široko polje, njive in travnike, črez jezera in reke. Ona se napravi na pot in pride v kratkem v zaželjeno hišico.

Ker je vsakega lepo pogostila in skrbno gospodarila, imeli so jo sosedje koj raje, kot katerega oštirja poprej. Kmalu na to porodila je zalega, rumenolasega dečka. Ta je skoro vidno rasel in bil vedno zdrav in vesel. Mati učila ga je in odgojevala skrbno.

Minulo je šest let po njenem begu iz mesta, kar pride kralj sam, njen mož, v isto krëmo. Ona ga na mah spozna, a imela je čez čelo in lase prevezan robec, da ji ni mogel videti lase in zvezde na čelu. Kralj zahteva večerjo in postelj čez noč. Koj po jedi leže v postelj; krčmarica, njegova žena, pa odide iz sobe in reče tiho sinku, ondi ostati. Sam seboj začne zdaj kralj govoriti: «Vse je njeno, hoja, lice — vse — vse — tudi dete je jako meni podobno, pa sam Bog vedi kako je!»

«Vi ste moj oče!» jekne sinček, kateremu je pošepetala prej mati, da je ta gospod njegov oče.

Zdaj stopi tudi žena v sobo; zvezda se ji sveti na čelu in zlati lasje vsipajo se ji po ramah.

Kralj omamljen samega veselja plane iz postelje in pade svoji krasni ženi na prsi. Zdaj mu žena potoži, koliko je morala pretrpeti in celo iz mesta pobegniti, ker ji je njegova mati celo po življenji stregla.

«Draga, jaz sam nisem manje pretrpel. Ostal sem štiri leta na vojski, in mati mi je pisala, da si pobegnila z nekim zapeljivcem. Že tretje leto te iščem po celem širnem kraljestvu. — Pred nekaj dnevi mi je pa zvest, star vojak, ki je beračil todi, prinesel veselo vést, da je tu videl zlatolaso, krasno oštirjaško; jaz se koj podam na pot in sem tako srečen, da sem tebe našel.»

Ko pride kralj z ženo in šestletnim sinčkom domu, razveseli se vse kraljestvo, razen kraljeve matere, ki je strupeno pogledala po veselih prislecih, izpila majhno steklenico neke tekočine in se mrtva zgrudila na tla.

Kralj pa je živel zdrav in vesel še dosti let srečno.

Pernat škrat.

V davnih časih, ko so bili ljudje neizprideni, ko so jim še bele žene pomagale poljsko delo opravljati, bivali so med ljudmi tudi škratci. V obče so

ta bitja ljudem malo hasnila, pa še tudi to nikdar brezplačno. Njihov prijatelj jim je moral zvečer postaviti na okno ječmene kaše, zraven pa še naznati reč, katero je želel imeti, in še tisto noč mu jo je prinesel škratec. Večkrat se je prigodilo, da so hudobni sosodje unemu položili na okno kamen ali trn — in drugi dan bil je cel hram s trnjem zametan.

V unem času je gospodoval na prijaznem otoku sredi velikega jezera bogat grof. Imel je tri krepke sine in manjkalo mu ni ničesar, razven zlatega zdravja. Vračili so ga vsi zdravniki njegove dežele, pa bolezen se le ni hotela umakniti. Pride pa star berač, ki mu nasvetuje, naj pošlje k pernatemu škratu po zlatega ptiča. Če bi le ensamkrat grof čul unega ptiča peti, ozdravel bi. Sicer je daleč, daleč, do pernatega škrate, v deveti deželi namreč ima svoj grad.

Najstarši sin se spusti po svetu. Oče mu dá dve sto goldinarjev, zlato kočijo in služabnika na pot. Pripelje se v drugi deželi do velikega mesta. Tu ga zwabijo v krčmo. Sicer se nekaj obotavlja, a tako mala zamuda, misli si, mu ne more škodovati. V krčmi počne veselo živeti in jame za denar igrati. Zaigral je v kratkem vse peneze, kočijo, konje, služabnika, vrh tega pa se je še zadolžil tako, da je moral kakor vjetnik ostati v krčmi, dokler bi ne plačal svojega dolga.

Doma so ga težko pričakovali, in ker ga le predolgo ni bilo, gre srednji sin po zlatega ptiča,

pa tudi z dve sto ranjši in kočijo. Doma mu še naročé, naj se nikjer ne mudi in ko najhitreje vrne.

Pride tudi on do krčme, kjer ga vabijo v gostilno; on pa zmisli na očetov zaukaz in hoče najprej. «Vsaj toliko idi notri, da vidiš brata!» reče zvita krčmarica. «Brata?» misli srednji sin, «tega pa vender lahko vidim in vprašam, kje se je mudil, potem pa greva oba domu ali h kralju vseh skratov.»

Tudi njemu igra tako dopade, da še hitreje kakor brat zapravi imetje.

Ker tako tudi srednji sin ne pride domu, niti ne upa pisati po peneze, odpravi se skoro proti očetovi volji najmlajši sin po svetu, iskat očetu zdravja in starejša brata.

Tudi njemu hoče oče dati dvesto ranjšev, ta pa vzeme le toliko, kar se mu ravno potrebno zdi za na pot.

Pripelje se po veliki cesti tje pred uno oštarijo. Kakor una dva, hočejo tudi njega zvačiti notri, a on ne gre.

«Barem toliko idi notri, ba vidiš svoja brata, ki sta tu priperta zaradi dolga!» reče krčmarica, pa vse zastonj.

«Denarjev nimam seboj, tedaj ju tudi rešiti ne morem — vidim pa ju še lahko poznej, ko grem domu, misli razumni mladeneč in se pelje dalje.

Pride v drugej deželi do glavnega mesta. Tam zazve o studencu, ki je imel tako zdravilno vodo, da je zvrátila celo slepe. Pa v slednjih letih se je

bil vsušil in vsi ljudje žalostili so se zanj, posebno pa kralj, ki je obljubil veliko plačilo unemu, kateri bi znal tej nezgodi v okom priti.

Mladeneč si zapomni vse to in gre dalje. V tretji deželi pa najde v glavnem mestu drevo, ki je rodilo čudodelno sadje; kdor ga je le okusil, ozdravel je. Pred nekaj leti pa je začelo veneti in slednje leto posušilo se je popolnoma. Veliko plačilo bi dobil, kdor bi prinesel pomoči.

Mladeneč potoval je še daleč, pa dospel v deveti deželi do reke, ki teče krog škratovega grada. Dolgo hodi kraj reke, pa ker je jako široka in globoka, ne more nikakor prek. Pozove tedaj brodarja, belolasega starca, ki pa ga obljubi prepeljati le za tri peresa škratca-kralja. Ta mu je obljubi, če ga spravi v škratov grad. Brodar mu da tri ključe, železni, srebrni in zlati, pa mu naroči, naj prosi tudi uno dekle pomoči, ki jo ima škrat zaklenjeno v zlati sobi.

Prve dveri odklene z železnim ključem in stopi v krasen vrt. V gradu odklene srebrnim ključem prva vrata. Ko stopi v grad, odpre zopet prve dveri, ki so bile zlate. Stopivši v izbo ostrmi bogastva. Pri zlati mizi sedelo je zlatolaso dekle, imelo je tako leskeč prstan na roki, da se je žarilo po celem sobi. Na steni pa je visela zlata kletka in v njej je zlatoperi ptič zapel zdaj pa zdaj tako jasno pesmico, da je mladenču srce veselja zaigralo. Stopi bliže dekleta, pa jej razodene svoje želje. Rado mu privoli dekle svojo pomoč in mu veli, naj

se pod postelj vleže, ker zvečer pride pernat škratdomu in tedaj ga hoče ona vse vprašati.

Zvečer pride mogočen škrat domu in mrmra sem in tje po hiši, da mu močno diši kristijan. Dekle pa ga spravi v dobro voljo in sledujoč se vležeta spat. Škrat zaspi, vjeto dekle pa mu ročno izdere eno pero iz kreljut; on se prebudi in vpraša, kaj zahteva. «Sanjalo se mi je,» reče mu ona zvito, «da je nekje na svetu studenec, ki ozdravi celo slepe, da zopet spregledajo; zdaj pa je vsahnil; kaj je temu krivo?» — Škrat hitro odgovori: «Vrgel je nekdo mrtvo dete v studenec; kosti leže na vrelčevi žili, zategadelj voda več ne izvira. Istrebiti ga je treba, in vse bo dobro.» — Škrat v drugo zaspi; ona pa prime za dve peresi in ji hitro izmakne. Škrat se močno prestraši in bolečine skoči iz postelje, pa vpraša jezen, zakaj ga mōti. Dekle reče: «Sanjalo se mi je, da je nekje drevo, ki je rodilo zdravilno sadje; sedaj se suši, ljudje pa temu ne znajo krivde. Kako pa hočeš to razložiti?»

«Drevo je zraslo veliko,» reče škratec nevoljen, «in korenje je prignalo do velike kadi zlata; to bi izkopali in vse bi bilo dobro — a ne puli mi več peres, preveč me čmije!»

Drugo jutro odide škratovski kralj zopet na spregled, deček pa dobi od dekleta obljubljene tri peresa, ptiča s ptičnico, povrh še uni leskeči prstan, ker jo je iz grada rešil.

Brodar ju prepelje, mladeneč pa mu da zaželjena tri škratova peresa za plačo. Njemu pa se je

tako dekle dopalo, da je sklenil, jo kedaj za ženo vzeti. Razodene jej svoje želje, in ona mu obljubi zvestobo. Potem se od njega poslovil in gre v svojo domovino, kjer je bil njen oče kralj, on pa se obrne proti svoji domovini. Pride v mesto, kjer so imeli čudezno drevo, gre naravnost pred kralja in mu razodene kako in kaj. Ko izkopljejo zlato in presadijo jablan, in ko ta na torišči ozeleni, ni vedel kralj samega veselja kaj početi. Bogato obdaruje mladenčca, vrh tega pa mu podari še voz zlata.

Pripelje se v mesto, kjer so imeli čudodelni studenec in naznani zopet kralju, kako se da pomoči.

Studenec iztrebijo in na dnu najdejo v istini kosti; voda pa je z isto močjo izvirala kot nekdanj. Tudi ta kralj mu daruje voz denarja.

Na to pride do krčme, kjer sta brata v zaprtji koprnela. Brž ju odkupi, in vsi se napotijo domu. Med potoma pa preišljujeta starejša brata, kaka sramota je za nju, da ju je mlajši v vsem prekosil. Skleneta ga pahniti v globoko brezno sredi velike šume. Tako tudi storita.

Iznenaden in prestrašen hotel ja je prositi — vse zastonj — v malo trenutkih je že letel v globoko, temno razpoko. Globoko nekje se zgrabi za grm in obvisi. Navzgor ne more, pregloboko je in prestrmo, skuša tedaj kako drugače pomoči si.

Ne globoko pod seboj vгляda razpokino dno in tje se spusti. Tam zapazi, da pelje iz brezna votlina; v to plazi in lazi po vseh štirih dalje. Kar dospe iz votline na prostrano polje. Tu ni svetilo

ne solnce ne mesec, a vender se je razlivala žalostna polusvetloba čez plan. Tu najde veliko hišo in gre v njo vprašat, kje neki je. Nek gospod mu naznani, da je v peklu in da lahko pride na uni svet nazaj, če hoče pridno služiti; sicer lahko dobi službo, če hoče kuriti — a nikdar ne sme pogledati, komu kuri.

Mladeneč mu obljubi vestno opravljati službo. Bile so železne peči, v katere se je kurilo na poseben način. Izpod vsake peči dala se je potegniti mala železna miznica, v katero je polagal drva večkrat na dan.

Nekega dné gospod odsledi, mladenča pa premaga radovednost in on pogleda skozi vratica v vsako peč. Najnižje, kjer je vsakikrat le po dve drvici položil, našel je majheno deco; više, kjer je bolj kuril, bile so dekleta in dečki; najviše pa, kjer je najbolj kuril, bile so stare babe. Ko zre skoz ozko špranjo — ker celo odpreti ni smel — vidi, kako se stare babe tepejo in za lase vlačijo. Ta ga močno zanima; ker meni, da ga tako ne opazujejo, odpre vratica boljše — ta hip pa planejo vse skozi vratica ven, postanejo vélike kakor v življenji in se tako lasajo, tepejo in kričé, da mahoma cel pekel skup prileti. Njihovi varuhi, peklenščeki, začnejo je tepsti z železnimi lanci in biči, pa le z veliko težavo je zamorejo razpraviti in dve po dve zopet v peč poriniti.

Na vprašanje, zakaj je odprl vratica, jim odgovori, da bi bil rad znal, komu pač mora tako kuriti

— a zdaj, ko vé komu, zdaj se le hoče pridno drv prilagati. Varuhi s tem zadovoljni, ga še pusté dalje v službi. Ker se mu leto bliža h koncu, pouči ga babica najvišjega peklenščeka, naj si izbere za plačo leščerbico, ki brli tam na vhodu pod breznom, in uno capo, ki leži zraven. Če ž njo drgne leščerbo, dopolni se mu vsaka želja.

On stori tako. Ko leščerbo drgne, pride toliko podložnih duhov, da jih je vse gomzelo; ti ga vprašajo, kaj zahteva.

«Zanesite me pred očetov grad, pa tudi mojje nevesti naznanite, da sem rešen.»

V migljaji se mu vse spolni. V beraški obleki pride do grofa, svojega očeta, in si pri njem majhno službo izprosi. Starejša brata pa sta na videz srečna in zadovoljna živela.

Nenadoma se privali grozno velika vojska na brege ob jezeru. A ker je bil otok precej daleč od kopnega, niso mogli blizo. — Berač pa je dobro vedel, da je to vojsko pripeljala njegova nevesta. V noči tedaj počne drgniti leščerbo, dasi se je odviše bal peklenščekov, in jim zapové, naj postavijo širok most od grada do suhe zemlje.

Močno so se tega prestrašili vsi prebivalci otoški. Princezinja pa je poslala grofu pismo in mu naznanila, da se nič ne zgodi ne njemu, ne njegovim, če ji pošljejo njenega ženina, ki je bil nekda pri pernatem škratu in je prinesel zlatega ptiča s ptičnico.

Hudobna brata se tega močno prestrašita. Najprej se ujunači starejši, zasede konja in zajaše na

most. Ker se je bal, da ne bi padel v vodo, jahal je počasno in po sredini mosta. Ko prijaše na suho do princezinje in njenih vojakov, vprašajo jo njeni:

«Vidimo tu tvojega moža?»

«Ne, moj bi po robu prijahal!»

Na torišči ga denejo ob glavo.

Poslje pismo v drugo, da hoče unega junaškega mladenča. Komaj nagovori grof srednjega sina, naj jezdi k sovražnikom, če je istinito bil pri škratu. Sede tedaj na konja in jezdi prav previdno po sredi mosta. Ko prijaše blizu suhe zemlje, vprašajo vojaki svojo zapovednico:

«Vidimo tu tvojega moža?»

«Ne, moj bi po robu prijahal!»

Tudi temu se tako zgodi ko starejšemu.

Zdaj pa pošlje princezinja v tretje pismo in se pogrozi grofu, da mu razdene ves grad, če ji brž ne pošljejo unega, ki je resnično bil pri kralji vseh škra-
tov. Stari grof bil je v hudem strahu; sam ni znal, kaj to pomeni. Stopi pa berač pred njega in mu naznani, da je njegov najmlajši sin, ki je bil pri pernatem škratu in oslobodil brata, ki sta ga same nevošljivosti pahnila v silno brezno. Potem je sedel na bistrega konja in zajahal hitro na most in zdirjal isker po robu prek. Vojaki pa zopet vprašajo:

«Vidimo tu tvojega moža?»

«Da, ker je po robu prijahal!»

V kratkem sta se zaročila in živela prav srečno in zadovoljno do pozne smrti.

Jermen za tristo mož in čudodelni studenec.

Nekdaj je vladal slaven cesar. Moral pa je na boj in zapustil je doma edinega sina, krepkega mladenčca, in njegovo mačeho, svojo mlado, lehkomišljeno ženo. Obljubil jima je, vrniti se čez leto dni iz boja, a pretekla so že tri leta, njega pa še ni bilo nazaj.

Princ se tedaj odloči, obiskati svojega očeta in se poda brez spremstva sè svojo mačeho na pot. Po dolgem potovanji prideta v temen gozd. Ondi zajdeta s prave poti in zablodita v gosto šumo. Princ gre malo v stran, iskaje prave poti. Pod nekim grmom vidi izpod listja moleti kos jermana. Potegne ga ven in vgleda na njem napis: «Za tristo mož.» Ko bi mu nek notranji glas povedal, opase jermen na nago kožo in v tem hipu občuti neznano moč v svojih žilah. Najprej poskusi svojo moč na drevesih, in vsako drevo, v katero se le malo vpre, pade, ko slamnata bilka pred njim na tla.

Ta jermen je bil izgubil nek tolovaj, ki je za grmovjem prežal na nimogredoče. Bila je namreč pred grmovjem steza, katero sta ta dva zgrešila. Vesel pokliče mačeho na pravo pot nazaj, a od jermana jej ne omeni nič. Gresta dalje in prideta v sredi šume do temnega gradu. Ideľa vanj. V prvi hiši najdeta za dva človeka vina in jedi. Ker sta potrebna, sedeta takoj za mizo. Po kosilu gre mladenec v druge sobe gledat. Prva je bila polna orožja. Princ si izbere puško in gre za kratek čas na lov.

V tem pa pride posestnik onega gradu domu, bil je mlad, čvrst mož, pa poveljnik roparjev.

V prvem hipu, ko cesarici pové, kdo je, se ga ta jako ustraši; a ko jo prijazno vpraša, kam neki gre, mu naravnost pové, da je cesarica in gre moža iskat. Lep ropar pa počne pregovarjat mlado ženo, da bi vedno v tem gradu pri njem ostala, ker tako za gotovo ne zna za moža, ki jo je menda že pozabil, in kdo vé kaka nesreča jo še čaka na dolgem poti. Ona bi bila koj pri volji — a pomislila je na princa; kaj bi jej ta rekel, ko bi zvedel njen ostuden sklep! Same sebe jo je sram in brž naznani tolovaju, kako in kaj.

«Tega že odstranim,» misli tolovaj, nji pa še ne reče nič o svojem sklepu.

Ko princ pride domu, reče mu mačeha, da sta pri tem in tem grofu, njenem starem znanci. Tolovaj pa pelje princa po vseh sobah, da bi mu razkazal svoje bogastvo. V prvi sobi je bilo samo orožje, za več stotin mož; v drugi obleka; v tretji najdeta samih kadi, polnih srebra; v četrti sobi so bile kadi napolnjene suhega zlata. Tako ideta še skozi več soban; v vsakej so bile druge dragotine. V slednji izbi pa je bila jedina miza, na njej pa krvav meč. Zdajci pograbi ropar dečka in ga hoče na mizo vreči, da bi ga zaklal — ta pa podere tolovaja kar igraje na tla in odhiti iz ostudne sobe. Ropar spozna, da tako ne gre. Izmisli si torej drugo zvijačo. Mačehi reče, naj se dela bolno in mu naj reče, iti po vode iz studenca bližnjega gaja.

Ondi sta čuvala vodo dva divja medveda in sta raztrgala vsakega, ki se je bližal.

Mačeha stori tako. Rad hiti mladeneč, v skrbeh za nevredno ženo, z vrčkom v roki po zdravilne vode. Ropar gleda ostudno za njim, v svesti si, da ga zverine takoj raztrgajo. A kako se začudi, ko vidi medveda prijazno mladenču roke lizati. Hitro se vrne ta z vodó. «Le čakaj», misli ropar, «od ondot, kamor te sedaj pošljeva, se ne vrneš več.» Ženi naroči, naj se še vedno bolno kaže in mu naj veli v bližnji grad, da ji prinese vina, ki ga pije poveljnik sam pri pojedini. Poveljnik je bil strijc temu roparju in je zapovedoval dvesto možém.

Prihodnjega dné se napravi princ na pot po vino. Ko pride v grad, hočejo ga pogostiti, on pa jim veli, da zahteva za svojo bolno mater kupico onega vina, ki ga pije poveljnik. Razkačen čez tako predrznost zavpije ropar svojim ljudem, naj ga razsekajo. Mladeneč pa pograbi jednega za noge in udriha po ostalih ter pokolje vse in glavarja samega. Zatem vzame poln vrč sladkega vina in ga nese mačehi. Še z večjim začudenjem ga zagledata hudobna človeka. «Zdi se mi, da se uni-le zopet zdrav vrača,» reče glavar ženi, «a v tretje še hočeva poskusiti. Pošlji ga jutri v drug grad k mojemu znanci; ondi bo jutri ples in gostija, katero bo priredil moj prijatelj svojim tristo možém. Reci, naj ti prinese stoletno rožo, ki raste v vrtu tistega gradu. Od ondot se ne vrne več!»

V tretje gre mladeneč zdravila iskat. Po daljšem potu dospé do gradu. Godba mu že od daleč doní na uho. Ko pride v prvo sobano, najde tam med svojimi tovariši pri vinu sedečega tolovajskega poveljnika. Prijazno ga poprosi mladeneč za stoletno rožo. «Kaj, paglavec, mojo največjo dragocenost zahtevaš?» zarohni tolovaj nad njim. Zgrabite in razsekajte ga, hajduki moji!» zapoveduje svojim slugom. Ob jednom se odpró vrata bližnje sobe, kjer so roparji plesali. Tam zagleda tri objokane princezinje, s katerimi so roparji po sili plesali in je vlačili po plesišči. To razburi dobrosrčnega mladénča popolnoma. Pograbi tedaj prvega pijanega roparja, ki je planil nanj in udriha ž njim po ostalih; roparji cepajo kot muhe; kojega se le dotakne, ta se zvrne mrtev na tla. Nobeden ni živ ostal.

Ko tako deklice reši, približa se mu najstarejša in najimenoitnejša in mu pové, da je kraljeva hči iz sosedne dežele in da so jo roparji s tovaršicami vred vjeli in tje privlekli. «Le pojdi z nami», konča dekle, «moj oče ti bo kraljevo plačal tvojo dobroto!»

Cesarjevič pa jej odvrne, da mora svojej bolnej materi prinesiti stoletno rožo, ki raste v grajskem vrtu. Žalostna razreže kraljevna svojo ruto, prstan in nogovico ter dá mladénču, rekoč: «Če nas kedaj obišeš, po tem-le te bodem spoznala!»

Princ vzeme radosten darilce, pokaže princezinjam pravo pot, pa je zapusti. Hitro gre na vrt, poseka stoletno rožo, zadene jo na ramo in hiti domu.

Prestrašita se ga oba, ropar in mačeha. «Zvečer hočeva pogledati, kaj neki pri sebi nosi, da ga še tristo mož ne more ukrotiti. Omotno pijačo mu morava dati, da ga lahko in brez skrbi preiščeva!» Takó-le je govoril ropar ženi in takó sta tudi storila.

Mladeneč trdno zaspi, oná pa ga slečeta in najdeta — jermen za tristo mož. Tiho mu ga ropar odpne in sebi pripaše, rekoč: «Kako je neki ta-le dobil v roke ta jermen, lastnino mojega deda. Sedaj razumem, kako je zamogel toliko mož nadvladati! Pa le čakaj, jaz mu hočem popolnoma plačati smrt svojega strica in ostalih tovarišev!» To izgovorivši zbudi mladenča, ki spozna prestrašen, da nima več jermena. Ropar ga zveže na rokah in nogah in mu zagrozi strašansko osveto. Zastonj ga prosi deček milosti, trdé, da nič krivega storil ni. Ko vidi mačeha, da so besede tolovajeve krvava resnica, smili se jej mladeneč, ki jo je tako nežno ljubil, in sama zaprosi klečé roparja milosti. To ga hudo razjari; ostro bodalce jej zasadi globoko v prsi, da se mrtva zgrudi na tla. Ropar pa razbeli železo in iztakne junaškemu mladenču obe očesi. Zatem ga odnese dve uri daleč v šumo in ga obesi na brezo za pete nad mravljišče, tako, da se mu je glava dotikala tal. Nič ne pomagajo revežu mile prošnje, da bi ga raje usmrtil, ko taki muki izročil — neusmiljen ga zapusti. Mravlje pa mu skažejo večjo sočutje; osnažijo mu namreč vse lice in očesne votline zasedene krvi, potem pa ga nič več ne nad-

legujejo. Čez malo časa gre tam mimo nek logar in sliši milo stokanje in klicanje na pomoč. Ker je znal, da so se ondi tollovaji klatili in pogosto potnikom vsakovrstne krivice delali, hiti urno tje, vzeme reveža raz drevesa in ga pelje seboj. Doma ga žena že na pragu čaka in mu reče: «Si že desetega črva ženeš k hiši, saj še lastnih devet otročičev nima kaj jesti.» Mož ji odvrne: «Sedaj je ta-le tudi po božji volji lasten naš, in kjer se jih devet nasiti, še tudi deseti kaj jesti dobi!»

Princ je bil precej časa pri tem logarju. Nekega dné pa mu ta reče: «Precej daleč od tod je kraljevo mesto. Izvedel sem sedaj, da je dal kralj sezidati hišo, v katero jemljejo ubožce. To ti pravim, ker dalje ne moreš pri nas ostati, kajti sami smo reveži; ravno zategadelj nas roparji ne nadlegujejo!»

Prihodji dan se napotita v daljno mesto. Tam ga logar zapusti pred bogato palačo in odide. Primeri se pa, da ga zagleda kraljevna, in njegovo lice se ji zdi tako prijazno in znano, kar gre naravnost k očetu in ga prosi, naj bi še tega vzel v uno hišo, kjer je že toliko revežev preskrbljenih. Kralj prav rad usliši hčerino prošnjo. Sedaj se je pričelo za oslepljenega cesarjeviča nekoliko boljše življenje, vsaj pomanjkanja več trpel ni. Nekdaj pa pride princezinja v sobo in vidi mladenču iz žepa moleti njeno ruto. Pogleda ga natančneje in spozna v njem svojega rešitelja. Tudi ona imela je še une pol rute; primeri jo tedaj k uni polovici in — o

čuda — obe polovici se sprimete in ruta postane zopet cela. Ravno tako se tudi zgodi z prstanom in z nogavico.

Sedaj se spomni princezinja, da je nekdaj slišala, da je v nekem kraju njihove dežele studenec, v katerem se morajo umiti, da ozdravijo popolnoma.

Napravita se na pot in peljeta se dva dni daleč, pa prideta v veliko šumo. Nakrat pa zmanjka prave poti, in sedaj ne znata, kam naj bi se obrnila — kar pribeži mimo divji konj, ki pa je moral slep biti, ker se je skoro ob vsako drevo udaril. Princezinja hiti za konjem; čez malo časa pritečeta do studenca, ki je bil plitek, pa razširjen. Tu potisne konj glavó v vodo; ko si jo namoči v tretje, zarezgeta veselja in oddirja po onem potu, koder je prišel, pa se ne udari ob nobeno drevo.

Princezinja teče k vozu nazaj, pa naznani mladencu veselo vést o studencu. Prišed do vrelca mu ona hitro dvakrat oči izpere — in zazdi se mu, da tako razloči krog sebe reči, kakor bi skoz sito gledal. Hitro ga še podurne v tretje pod vodo — in imel je zopet čiste in jasne oči ter je zamogel gledati in občudovati božji svet kakor nekdaj. Veselja in hvaležnosti objame princezinjo. Ko se pripeljeta h kralju nazaj, naznani mladeneč, da je cesarjevič.

Zatem gre očeta iskat, katerega tudi kmalu srečno najde. Razloži mu, kako sta mačeha in ropar z njim ravnala. Cesar se močno raztogoti in priseže, krvavo osvetiti se. Cesarjevič sam je hotel

izpeljati težko nalogo. Očetu, ki je blizu z vojaki skrit stal, naroči, naj z vso močjo navalijo na grad, če bo kazal na oknu rudeče banderce, in da ne bo nevarnosti, če zagledajo belo.

Tiho se splazi v grad in se skrije pod postelj v spalnici. Zvečer pride ropar v sobo in zaspi. Varno zleze mladi junak izpod postelje in zagleda na mizi svoj jermen, kateri je imel moči za tristo mož, zraven pa še drugi, za dvesto mož in si pripaše oba. Princ sedaj zakliče: «Ustani, ropar, odbila ti je slednja ura!» Ropar skoči po konci in zgrabi po jermenih na mizi — a ne najde jih, princ pa zapusti sobo in zaklene vrata. Pri prvem oknu obesi belo banderce in na mah prihrumé očetovi konjeniki na dvor. Cesar da roparja prignati na dvor in ga obsodi na smrt. Vojaki mu najprej iztaknejo oči, zatem pa ga razsekajo na drobne kosce.

Princ pa se je brž na to oženil z dobrosrčno princezinjo in je zadovoljno živel ter modro vladal svojim deželam.

Zlatovláska.

K nekemu grofu pride stara žena in mu ponuja čudno ribo za tri zlate. Ker jo grof vpraša, zakaj je mala riba tako draga, odvrne starka: «Zategadelj, ker tisti, ki jí to ribo, razume vse, kar živali med seboj golčé!»

Gospod kupi ribo, pa zabiči svojemu kuharju, da ne sme niti polizniti ribjega mesa, sicer zgubi glavo.

Kuhar speče ribo, pa si je odreže malički košček. Na mah razume vse muhe v kuhinji, ki mu brenčé: «Nam tudi košček mesa, ne bo ti na kvar, drugače te zatožimo!» Tudi tem prepusti mal košček, ostalo pa nese gospodu.

Popoludne pa mora kuhar z grajščakom na lov jaháti. Medpotom pa praša kuharjev konj grofovega, zakaj tudi on ne nese tako gizdavo svojega jezdeca grofa, kakor on kuharja. «Ker je že jako star in bo prej ko ne skoro umrl!» odgovori grofov konj. Mlad kuhar se spozabi, pa se sam seboj zadovoljen ponosno zasmee; grof pa razkačen spozna, da je tudi kuhar jedel ribo. V jezi ga obsodi na smrt; odpusti mu pa kazen, če mu pripelje Zlatovlásko za ženo.

Žalosten premišljuje kuhar, kje neki more Zlatovláska živeti, ker se nikedar o njej nič slišal ni. Priletite pa dve ptičici na drevo in ena pripoveduje vsa vesela, da je prinesla z otoka sredi morja jeden Zlatovláskin las za svoje gnezdice.

Mahoma zasede kuhar svojega konja in se poslovi. Pri bližnjem gozdu najde dva gladu kričeča vrana. Hitro razseka svojega konja, prepusti ga jima in gre peš dalje. Vrana mu obljubita svojo pomoč; kadar bo v sili naj le na nju zmisli.

Gre dalje in najde sredi šume goreč mravlinjak. Vse mravlje kričijo in hitijo ven, on pa zajame s

klobukom v potoku vode in pogasi ogenj. Vse se mu zahvalijo in mu rekó, da mu bodo pomagale, kadar le hoče. Ko je prišel do morja, ujela sta ravno dva ribiča zlato ribico in se za njo prepirala. Kuhar pa ribo kupi in spusti v morje nazaj. Tudi ta mu obljubi svojo pomoč.

Kuhar se prepelje na otok in snubi Zlatovlásko za ženo svojemu gospodu. Grof mu jezno odvrne: «Če mi prineseš žive in mrtve vode, dobiš Zlatovlásko, drugače pa zgubiš glavo!»

Kuhar zmisli na vrana, ki tudi brzo priletita in mu kažeta pot do studencev.

V drugo reče grof: «Zlatovláska imela je venec iz biserjev in dragih kamenčkov; nekje na sprehodu pa se jej je venec razsul, vse biserje in kamne zopet poišči — sicer zgubiš glavo!»

Kuhar odide, pa se domisli mravljic, ki mu tudi na mah prinesó vse kamenčke in biserje.

Grof mu zapové v tretje: «Imela je moja hči Zlatovláska zlat prstan, pa ga je zgubila, ko se je kopala v morji; tega imaš poiskati, drugače ne vidiš živ svojega gospoda!»

Prestrašen odide kuhar k morji in misli na zlato ribico. Čez nekaj časa priplava in ga vpraša, kaj zahteva? Kuhar reče, to in to. Ribica pa pové, da ima tisti prstan največja riba pod plavutjo, in je tedaj jako zmetno, dobiti ga; nato odplava. Kuhar čaka in čaka, slednjič pa priplava ribica in mu položi prstan na pesek pred noge.

Le nerad bi se ločil oče Zlatovláskin od svoje hčerke. Zato pelje nevoljen kuharja v drugo sobo, kjer je stalo dvanajst deklet z zakritimi obrazi. «Sedaj ugani, ktera je Zlatovláska, moje dete, če ne izgubiš življenje!»

Hudo se prestraši kuhar teh besed — muha pa sede na Zlatovlasko in mu brenčí: «Ta-le je, ta in nobena druga!»

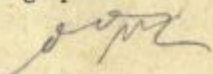
Sedaj pusti grof svojo zlatolaso hčer s kuharjem, ki nese ostremu gospodu dve posodici mrtve in žive vode.

Grof se Zlatovláske močno zveseli, a ker je bil jako star, hoče se pomladiti — z živo vodo. Kuhar in Zlatovláska morata mu priseči, da je voda istinito živa.

Grof pa nikakor ne verjame ter dá kuharju odsekati glavo. Zlatovláska ga poškropi najprej z mrtvo vodo — glava se zopet prime telesa, živa voda pa oživi kuharja popolnoma, ki se še mnogo krasneji in močnejši prebudi.

Grof zapové svojim vojakom, naj njega samega razsekajo na drobne kosce, potem pa z živo vodo poškropijo. Storili so takó in pokropili razsekane ude. Kar se oživé vsi udi — a le za malo časa — skup se niso prijeli. Kuhar pride tje in pové, da bi morali najprej mrtvo vodo rabiti — a sedaj je pilo prepozno.

Mladi kuhar pa je vzel Zlatovlasko za ženo in podedoval vse imetje mrtvega gospoda.

—————

Od kovača, mlinarja in hrastarja.

Bil je oče, ki je imel jako močnega sina; zato ga dá kovačije učiti. Učil se je tri cela leta — a delal je jako malo. Ležal je skoro vedno v postelji, pa gledal, kako so pomagači kovali. Nekdaj morajo camlje* kovati, pa to delo jim gré le slabo izpod rok. Učenec se jim posmehuje; jeden pomagačev pa mu velí, naj sam gre in skusi, ali je res kaj močen. Krepek mladeneč skoči iz postelje, udari nekajkrat po camlji in nakovalu in oboje se pogrezne popolnoma v zemljo. Hočejo ga iz zemlje izvleči, ko pa ga ne morejo ganiti, vstane učenec zopet in železo z eno roko potegne ven. Zdaj se ga vsi prestrašijo; zato mu reče mojster pri obedu, da se je že izučil za kovača — da sme po svetu iti, poprej pa še si slobodno plačo izgovoriti. Ta ne premišlja dolgo, pa reče, da bi si rad naredil železno palico. Mojster mu drage volje dovoli. Vsi se pa močno začudijo, ko dečko pobere vse železje po celi kovačnici — okoli dvanajst stotov — si iz teh skuje debelo in dolgo palico ter odide. Žalostno je gledal kovač za njim, ker mililo se mu je železo, pa vendar ni si upal nič reči.

Uni pa je počel težko palico lučati proti oblakom ter jo je vsakikrat v roko vlovil.

Pride pa do nekega mlina. Ondi najde mlinarja, ki se je lučkal z mlinskimi kamni, da so letali skôro

* = kembelj v zvonu.

do oblakov. Tega pozdravi mladi kovač, pa mu reče: «Pač si precej močen!» — «Že sem malo bolje ko ti,» reče ta niti ogledavši se na prišleca. «Tega pa že ne!» odreže se mu kovač in vrže svojo palico kvišku, blizu do oblakov in reče mlinarju, ali jo vidi? Ko pa prileti k tlom, jo v roko zgrabi. Temu se mlinar jako začudi, a mēni, da je še vendar močnejši mimo tega dečka; zatoraj svetuje, naj se podasta malo po svetu, da jima kdo razsodi, kateri je močnejši.

Prideta do velike šume, kjer je nek velikan hraste pipal (ruval) in visoko v zrak lučal.

«Kaj delaš?» vpraša ga kovač.

«Saj vidiš, da hrastje pipujem in ga proti nebesu mečem!»

«Ali misliš, da si močnejši od mene?»

«Že sem!» odvrne ta ponosno. Zdaj pa mēni mlinar, da se mora razsoditi, kateri je najmočnejši. Napotijo se k mlinu, da bi lučali mlinski kamen proti oblakom. Prvi ga zgrabi mlinar in vrže ga s tako močjo, da kamen še le čez celo uro prileti na tla. Zdaj ga vrže hrastar; temu pa prileti čez dve uri kamen nazaj. — Slednjič ga zaluči kovač — in zdaj kamen ne pade več na zemljo. — Bil je tedaj kovač najmočnejši.

Zdaj se napravijo po svetu, češ, ker so se tako jaki možje znašli, da lahko marsikaj imenitnega storijo.

Ko že dolgo potujejo, najdejo v velikem lesu tolovajsk grad, v njem pa piti in jesti. Ko še naj-

dejo puške, reče kovač: «Dva lahko greva na lov, jeden pa ostane doma, da odganja tolovaje od grada.»

Prvi dan ostane mlinar doma. Ko jim pripravlja večerjo in peče celo tele na ražnji, prikobaca iz jednega kuhinjskega kota star berač in ga poprosi za mal grižljaj pečenke. Mlinar mu je dá. Zdaj se vsede berač k ognjišču in je počasi. Naenkrat pa mu pade meso iz rok, in on poprosi mlinarja, da mu pobere košček.

Starček se je mlinarju smilil in on se pripogne za koščekom. Zdaj pa plane dozdevni berač na dobrosrčnega mlinarja in ga do dobrega premlati in zmeče po kuhinji. Še le po času se mlinar toliko ojači, da se mu nekoliko v bran postavi; tako močen je bil starec, ki je slednjič žugaje v kot izginil, iz katerega je bil prišel.

Mlinar ne gre gledat, kam je prešel ničvredni starec, ampak se na smrt zdelan vleže v postelj. Ko una dva domu prideta, jima sramovaje se, nič ne pové.

Kovač, ki je bil njihov vodja, pa reče, da tedaj ne morejo dolgo braniti grada, če bo imel vsak hip kateri tresliki.

Drugi dan pa ostane hrastar doma. Temu se ravno tako zgodi; ko zvečer lovca domu prideta, najdeta tudi njega v postelji. Kovaču se to vender čudno zdi, in ker mora tretji dan on doma ostati, sklene, vedno seboj nositi palico, zvesto svojo tovaršico. Ko počne v kuhinji pripravljati večerjo, pride, kot poprej k unima, iz kuhinjskega kota berač.

«Hoj, kaj pa ti tukaj iščeš?» zadere se nad njim kovač, ki se mu je vsaka reč zdela sumna.

«Oj prosim vas, ne jezite se čez me, dajte mi raje košček mesa.» Kovač mu palico ponudi, rekši: «Ta je za te!» Pa vender mu dá kos mesa, rado-veden, kaj bo zdaj. Kovač se obrne malo na stran, pa vender ostro opazuje berača. Ta ugrizne nekolikokrat meso, zatem pa kos na tla spusti.

«Prosim, poberite mi meso, jaz, stara reva, se ne morem več pripogibati.»

«Čakaj, čakaj mrcina!» zagrmi kovač nad njim, «sam si vrgel meso, božji dar, na tla!» Rekši pograbi palico, pa mahne tako zdatno po dozdevnem beraču, da se ta koj pobere v luknjo, iz katere je bil prišel.

Kovač gre za njim in najde v kotu široko luknjo, ki je peljala navzdol; v tej je bil zginil berač.

Ko prideta una dva z lova, se jako začudita, da je ta zdrav; on pa jima reče: «Zdaj vem, kako sta vidva dobila tresliko!»

D drugega dné zahteva kovač, da ga tovariša na dolgej vojki ali vrvi spustita v luknjo, ker bi rad vedel, kam je uni starec izginil. Pred pa sta mu morala priseči, da ga bosta potegnila nazaj, kakor hitro bi njima znamenje dal. Na to ga spustita v luknjo.

Po globoki luknji pride slednjič v podzemeljski svet. Tam najde najprve staro, pol razpalo bajto; pogleda skozi okno in vidi unega berača, ki pa je

bil sam škrat, varovati lepo princezinjo. On vdari s svojo palico po koči in vsa se razleti in poruši. Škrat je poznal kovača še od večera sem in ga začel prositi, naj ga ne tepe.

«Daj mi princezinjo sem!» vелеva kovač. Starec mu je neče dati, kovač pa ga krhne sè svojo palico, in to omehči starca.

Kovač gre k luknji nazaj, priveže princezinjo za vrvi, dá znamenje tovaršema in ta jo potegneta navzgor; na to pa spustita vojko zopet doli. Kovač pa gre dalje in pride do druge hiše. Ko po tej vdari, najde škrate, ki je bil hrastarja našeškal; tudi tega naklesti s palico, mu vzame princezinjo in jo pošlje na gornji svet.

Zdaj je prišel k tretji bajti, kjer je stanoval možiček, ki je zmetal pred nekaj dnevi mlinarja po kuhinji. Ko vdari po bajti, razleti se sicer, a škrate ni bilo ugledati. Stala pa je še peč. Vdari se torej po tej, in tu je imel hudoba zakleto dekle.

«Daj princezinjo!» veli mu kovač.

«Nečem!» zavrne starec jezno.

«Čakaj, brž vidim ali bo, ali ne!» zagrmi prvi in vdari tako ročno po hudobi, da jo ubije. Zdaj vzame lepo dekle, nese jo k luknji in tovariša jo potegneta navzgor. Zdaj pa sklene kovač sam na zemljo nazaj; prej pa se hoče prepričati, ali sta mu tovariša tudi popolnoma zvesta. Zato priveže najprej težko palico in dá znamenje. Una pa vlečeta in vlečeta, ko pa do sredine privlečeta, prerežeta vojko in palica prbrni nazaj in pogrezne se globoko v tla.

«Ahán, taka tiča sta vidva!» misli kovač. Tuhta torej in premišljuje, kako bi zopet dospel na zemljo, da bi ondi vsaj nezvesta tovariša pošteno naplačal.

Gre tedaj k unemu, katerega je zvečer poprej pretepal po kuhinji. Velí mu, naj ga spravi na zemljo nazaj — a zastonj. Starec mu reče: «Idi, vreži enoletno leskovico, pa me ž njo nažgi — tedaj te moram ubogati.» Kovač pa je znal, da bi tedaj škrat čez njega moč zadobil, pa reče: «Le čakaj, dam ti svojo jednoletno po hrbtišči!»

Rekši ide in svojo palico iz zemlje izvleče. Ž njo se napoti proti hudobcu; zdaj pa je ta koj pri volji, pa ga porine skoz luknjo navzgor.

Komaj pride vrh zemlje, najde že tudi svoja tovariša, ki sta se hotela z princezinjami ženiti.

On ju z palico pošteno natolče — a ne vtegne ju dolgo biti — ker vsa okolica, dozdej zakleto mesto, se zopet spremeni.

Godba in petje mu zadoni na ušesa in vsi ga za svojega rešitelja pozdravijo. On pa se oženi z najlepšo princezinja in kraljuje še dolgo in srečno v rešenem mestu.

Čudodelni berač.

Pred mnogo stoletji je živel v daljni deželi mogočen kralj. Bil je poročen z lepo ženo, otrok pa ni imel. V dvajsetem letu njegovega zakona pride nekega dné star berač na dvor pred grad. Kraljica

Kako je hudič kmetu služil.

Reven, dobrodušen kmet gre na njivo, da bi si celino zvozil na ogone. Seboj vzame kupico žganjice in poslednjo skorijo kruha. Ko on na drugem konci dela, pride hudobec mimo in ker je bil lačen, pojé mu kruh in spi je slivovico. Ko pride že blizo pekla, prileti mu cela tropa tovaršev nasproti in mu rekó: «Kaj si mislil, da si spil unemu revežu zadnjo pijačo in pojedel slednjo južino?»

Zdaj pridejo do peklenških vrat; tu ga pa stražarji zapodé, ter mu rekó, da mora pošteno odslužiti kmetu ukradeno užino, ker kmetič nič ni preklinjal, da mu je nekdo pojel južino. Moral je tedaj h kmetu nazaj.

Malo mu manjka, da ga kmet ne zapodi, ker še sam ni imel kaj jesti. A ker hudoba ne zahteva plače, vzame ga.

Koj drugi dan zvesta, da hoče nek grof svoje gozde krčiti dati in da bo plačal delavcem tri jezere ranjšev. Hlapec nagovarja kmeta, da gre in prevzame sam težavno delo. Ta se sicer dolgo brani, a hlapec mu zagotovi, da se vse dobro izteče.

Drugi dan se napravita v les. Hlapec pa pregovori kmeta, da gresta prej malo v krčmo, ko začneta težavno delo. Prej ko si mislita je večer in tako gresta domu, pa ne da bi le en samkrat sè sekiro mahnila.

Prihodnjega dné hoče kmet naravnost v šumo, pa tudi danes ga zlodej pregolči, da gresta v krčmo. Ko pride večer, si kmet trdo zabičuje v glavo, da drugi dan ne prestopi oštirjevega praga.

Vse zastonj; hlapec reče, da hočeta le en polič spiti, nato pa delat iti — in kmet gre ž njim. Polič za poličem izpraznita, kmet sicer sili na delo, pa uni mu spretno odgovarja, in ker v gostilnici čas le prehitro hiti, je zopet solnce zašlo in ona sta še sedela za mizo.

Zdaj počne kmet hlapca grajati, ta pa mu reče, da je delo že dokončano, ker so njegovi podložni duhovi pridno delali, v tem ko sta se ona v krčmi krepčala.

Četrty dan gre tedaj kmet h grofu in mu reče, da je že vse gotovo. Ta se jako začudi, pa vender vzame denar seboj in gre gledat.

Vse je bilo v najlepšem redu: drva lepo zložena in polje skopano. Zadovoljen dá kmetu obljubljeno plačo.

Na to reče hlapec, naj gre kmet vino vozit, čeravno ima čisto medle konje, on, hlapec, bo že pomagal rivati. Gresta tedaj in naložita na voz šest velikih sodov vina, pa konji ga ne morejo ganiti. Hlapec pozove svoje podložne duhove in jim zapové voz peljati.

V nekem klanci pridejo v veliko blato, pa voz še vender jako hitro gre navzgor. Nasproti se pripelje nek grof s štirimi konji, pa obtiči v

po zrnje. — Pa kako se začudita, ko ne moreta najti niti znamenja, kjer je nekedaj luknja bila.

Pa tudi svinje so zginile prvi večer lakomnemu kmetu.

Dva dijaka.

Bila sta nekdej dva dijaka, ki skleneta k vojaškemu stanu prestopiti. Nesreča je hotela, da v kratkem nastane hud boj. Prijatelja si obljubita, da pokoplje tovarša po krščanskem, kateri bi živ ostal. V bitki zadene krogla staršega v srce. Mlajši poprosi svoje višje, da bi mu dovolili, tovariša pokopati. Napoti se tedaj na bojišče nazaj in odnese mrtvega prijatelja na hrbtu proti bližnjemu obrašenemu griču. Na podnožji počne kopati jamo, pa začuje nekje v zemlji žensk glas. Posluša natančneje, pa čuje, kako neka ženska kliče: «O Bog v nebesih, ne morite me!» — On se prestraši in hoče zbežati, pa vendar še ostane in koplje dalje. Kar prikoplje do podzemeljskega hodnika. Stopi vanj in vidi, da pelje v roparsko stanovanje, kjer je gorel velik ogenj. Hitro hoče nazaj, a že ga roparji pograbi in peljejo pred poglavarja. Pred tem je klečala mlada, blede žena, ki je prosila tolovaja za svoje življenje. Ta se obrne zdaj k mladenču in reče, da mora umreti, ker bi znal drugače ovaditi njihovo skrivališče. Mladeneč mu priseže, da hoče vse svoje živ-

ljenje molčati in mu tudi razloži, zakaj je isto jamo kopal. Tako zvestemu prijateljstvu se tolovajski glavar močno začudi in mu življenje pusti. Zdaj pa počne tudi za dekle prositi, rekši, da niti njim, niti njemu njena smrt kaj ne koristi. Tolovaj mu tudi njo dá.

Z dekletom gresta ven in pokopljeta mrtvega tovariša. Dekle pa mu pripoveduje, da je bogatega štacunarja hči, da so jo roparji že v dvanajstem letu odvedli in da je že ravno toliko časa v tej temnici morala bivati, da bi postala kedaj žena glavarjeva. A ko ni nikakor privolila, hoteli so jo umoriti; tedaj pa je ravno on tje prišel in jo rešil.

On piše njenim staršem in ti se pripeljejo po njo, ob enem pa tudi njega oprostijo vojaščine. On ostane tri leta pri njih; v tem času se je vse pripravljalo na veliko gostovanje, ker oče rešenega dekleta mu jo je obljubil za ženo.

Bil je pa pri štacunarji hlapec, ki je nevošljivo meril tujega mladenča ter sebi samemu želel lepo dekle. Sklene tedaj odstraniti tujca, na kakeršni način si bodi.

Blizo hiše bilo je veliko jezero, tu se je nekdanji dijak rad vozil v čolnu. Nekega dne ponudi se mu hlapec, da ga hoče za kratek čas voziti po jezeru. Ko odrineta od brega in se daleč pripeljeta, plane ljubosumni sluga nad začudenega mladenča in ga vrže v vodo. Hitro obrne čoln in odvesla z vso močjo nazaj.

Mladeneč plava daleč, pa močij mu zmanjka. Na veliko srečo naleti na veliko blanjjo, leže na njo in plava dalje. Na smrt zdelan dospê na skalovit otočec. Na celi skali ni bilo nič živega kot on sam in neka čudovita jablana, ki je na eni strani cvela, na drugi strani so pa že jabelka dozorevala, a na tretji strani padalo je listje raz vej.

Tu je živel tri leta in se vedno hranil od sladkih jabelk. V tretjem letu pa se počne jablana sušiti. Prišel je čas, ko je vse listje popadalo raz vej, ko se več noben cvet prikazal ni in ko je poslednje jabelko stresel z drevesa. Velika žalost se ga polasti in lačen leže, da bi umrl. V spanji prikaže se mu mrtev tovariš in mu naroči, kje najde potreben čoln za prepeljavo in ga tudi pouči, naj si na kôpnem vreže v prvem grmu beraško palico, v drugem bo našel beraško obleko in v tretjem beraško torbo.

Nesrečni mladeneč prebudivši se gre iskat čolna in v veliko veselje ga kmalu najde. Brž sede vanj in se srečno prepelje. Na suhem si vreže v prvem grmu palico, v drugem se obleče in v tretjem najde torbo. Hvaležen pomôli za ranjega tovarša. Na to se poda proti štacunarjevi hiši. Ko pride bliže, sliši veselo godbo. Stopivši med družino, ga nikdo ne spozna, on pa zahteva govoriti s hčerjo. Družina mu reče, da je to nemogoče, ker sneha, ki se bo prihodnji den se starim hlapcem možila, ne govori z nobenim. On pa le sili in prosi, tako da pride

slednjič bleda sneha k njemu. Gresta v posebno sobo in ondi jo vpraša dozdevni berač, ali ni imela že kedaj drugega ženina. Ko ona pritrdi, pokaže ji prstan, katerega je še imel od nje. Pové ji kako ga je nezvesti hlapec hotel končati, kako se je na čudni način preživil na pustem otoku in kako se mu je prikazal pokojni prijatelj, pri kojega pogrebu je rešil njo.

Ona mu reče čakati, sama pa gre v gorenje sobe h gospôdi. Te ogovori tako-le: «Gospodje, presodite sedaj! Če bi imel kdo dober ključ, pa bi ga zgubil ter si dal novega narediti, zatem pa bi se zopet našel stari ključ — razsodite: kateri bi zdaj po pravici rabil se, novi ali stari?» — Vsi gospodje enoglasno rekó: Stari.

Zdaj povzame zopet sneha besedo: «Prvi moj ženin je uni berač v spodnji sobi, on, moj rešitelj; ta pa, s kojim me zdaj silite, je nesramnež, ki je hotel umoriti mojega ženina v jezeru.»

Berač stopi v izbo in vsi v njem spoznajo mladega vojaka, ki je otel nesrečno dekle iz rok tolovajskih.

V pravični jezi obsodijo zanikernega hlapca k smrti — štirje junci so ga raztrgali.

Mnogo skušani dijak pa vzame zopet veselo in cveteče dekle za ženo.

Ciganica in njen sin.

Neki ciganici umre sinek. Ko pride v bližnji grad, najde tam speče dete, ki je bilo njenemu podobno. Hitro obleče svojemu lepo obleko unega, uno pa zavije v ciganske cunje. Na to jo pocedi. Ko dete nekaj odraste, ne more več med cigani živeti ter odide službe si iskat. Njegov oče, grajščak sam, vzame ga za pastirja. Pozneje mu služi za hlapca.

Imel je smešno navado, da se je pred vislicami niže odkrival kot pred križem. Ko ga prašajo za vzrok, reče: «Kristus je bil jedini nedolžni na križi, na vislice pa pride mnogo nedolžnih — zato se niže odkrivam pred vislicami!»

Grof, njegov oče, ga dá za tegadelj k smrti obsoditi. Pride pa stara ciganka in pové, da je ta hlapec grofov sin. Ta ga spozna, mu odpusti in mu vse posestvo izroči.

Dva brata in čarovnica.

Pri nekem kmetu služila sta dva brata za hlapca. Starejši bil je konjar, mlajši pa kravar. Prvi spal je pri konjih v hlevu, ta pa v hiši za pečjo. Dasiravno sta imela oba eno in isto hrano, postajal je mlajši vendar zmeraj slokeji in slaběji, v

tem ko je konjar vedno bil zdrav in čil. Vpraša ga torej, zakaj je vedno tako slab in bled; ta pa mu reče, da ne more tega nikomur z besedo razodeti, ampak vsak mora le sam doživeti, če hoče vedeti, kako hudo se njemu vsako noč godi.

Konjarju se zdi slednjič čakanja preveč, dela se torej bolnega in leže zvečer na ono klop, kjer je spal prej brat; ta pa mora h konjem, da jim položi v noči krme.

Starejši na klopi ne more zaspati in mirno čaka, kaj pride. Okoli desete ure vstane stara kmetica, opravi se tiho in izmuzne iz sobe; čez nekaj časa priplazi se zopet v sobo, mrmra par besed in vrže hlapcu krog šinjaka uzdo. On se spremeni hipoma v bistrega konja, ona pa na njega skočivši zakliče: «Frnk v beli grad!» in šla sta ko veter, bolj po zraku ko po zemlji, dok ne dospeta v beli grad.

Ondi so zbirale se vse čarovnice in veselile se pri pojedinah. Po veselici zasede zopet kmetica konja in dospè še pred solčnim izhodom domu. Druzega dné hlapec ne upa nič reči kmetici, le bratu šepne, da zdaj vé, zakaj je tako slab. Drugi večer sklene še ostati.

Ko pa po noči kmetica zopet pride, hoče se on prekrižati — a prepozno — imel je že uzdo čez vrat, baba je že zavpila: «Frnk v beli grad!» in zopet sta pričela divji beg.

Drugega jutra sklone konjar maščevati se nad kmetico, ki je tako grozno njega, še bolj pa njegovega brata mučila. Zvečer vzame uzdo seboj in jo drži cel čas pripravljeno. Komaj baba zopet stopi v sobo in svoj motvoz naravnava, vrže ji hlapec uzdo čez glavo in čarovnica spremeni se hipoma v staro kobilo. Tiho jo vleče hlapec iz hiše in jo skrije za nekaj časa.

Ko prihodnjega dne ni bilo kmetice nikjer, vpraša hlapec gospodarja, kje je njegova žena. «Naj bo, kjer hoče,» reče ta, «saj tako ni nič prida.»

Bil je pa čas setve. Kmetje začeli so orati in sila je bila va živino. Hlapec toraj reče, da morajo vsaj še eno kobilo imeti, da bodo oranje povlačili in da si lahko omislijo tako za malo denarja; pet goldinarjev namreč in dosti bi bilo. Hlapec dobi peneze, odpravi se od doma ter prižene kobilo iz skrivališča. Zatem jo dá podkovati, dasi je jako breala in grizla in jo odžene na njivo. Tam je morala hitro vlačiti brano, a pri vsem tem hlapec biča vender pozabil ni.

Ko kmet svoje polje vredi, gre še drugam orat in tudi tje mora stara kobilu vlačiti. Ko je vse delo dokončano, vzame hlapec uzdo kobilu raz gobec in reče kmetu: «Glej, ta je tvoja žena, ki je kot čarovnica jahala vsako noč mojega brata v beli grad in nazaj. Mene samega je dobila dvakrat v svojo oblast — a povrnil sem jej.»

Kmetu pa se odviše studi prejšnja žena, ki je imela kedaj na rokah in nogah pribite podkove. Zatoraj se nji za vedno odpové, vrže ji v jezi uzdo zopet čez glavo, pa jo kot kobilo stira v šumo, kjer so jo v kratkem raztrgali gladni volkovi.

Čarovnice v vinski kleti.

Neka kmetica, vdova, imela je krojače. Mojster se ji počne prilizovati, ker je sumil, da je čarovnica. Znal je tudi, da hodijo coprnice po noči na pojedine, zatorej ji obljubi, da jo hoče za ženo vzeti, ako ga zvečer vzame seboj na veselico. Ker je bil prijetnega obraza, kmetica koj privoli.

Nekaj je zmrzala in oba zletita na bezovi metli pred grajsko klet, iz ktere se je že slišalo mrmranje. Zlezeta skozi ključavnico v klet, kjer je že dosti coprnic bilo, in se pomešata med nje. On hoče iz vsakega soda vino pokusiti; najnazadnje najde pa še malo omarico, v kateri je bilo več steklenic napolnjenih z vinom.

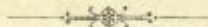
«Teh se ne dotakni,» svarijo ga vse čarovnice, «tu je janževce.» — Krojač si ne more kaj, pa izpije v svoji pijanosti nekaj kupic janževca.

Ko se je približalo jutro, odleté čarovnice skoz ključavnico — on pa ne more in ne more; njegova gospodinja sama mu ne zna pomagati in ga vsa obupana zapusti.

Drugega dne pa pride grof v klet, in zdaj mu mora krojač imenovati vse čarovnice, koje je poznal.

Grajsčak je dal vse poloviti in zapreti v temno, globoko ječo. Ni mu mnogo hasnilo, drugega dne je bila prazna — vse so odišle po svoji navadni poti — skozi ključavnico. —

Krojač pa je zapustil čarovniško družbo in ni hotel nikdar več z njo občevati.

Tiskala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

32777, II, C, d,

Sominicus

Mars-dne pripovecke

II.

Narodne pripovedke

za mladino.

Spisal

DOMINICUS.

II. zvezek.

V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Glontini.

1887.

Tiskala Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani.

Predgovor.

Uverjen o resničnosti besedi, ki jih je izpregovoril gosp. prof. Stritar v svojem Dunajskem „Zvonu“, da je skrajni čas, da zbiramo narodno blago, in da ti običaji in izročila ne izginejo iz naroda, nabiral sem narodne pripovedke in pravljice, kakor sem bil obečal pri izdavi I. zvezka «Narodnih pripovedek» l. 1884., ter tako napolnil obečan sedanji drugi zvezek.

Dajem to blago, katero nam kaže zvesto podobo naroda našega, njegovo življenje, mišljenje in govorjenje, zopet v roke narodu, od koder je prišlo, da bi mu budilo narodno zavest, čistilo pokvarjeni vkus, varovalo ustno poročilo pogina in omlajalo spomin.

S tem izročam to delce narodu ter obetam, ako mu bode prijalo, da v kratkem izide tudi III. zvezek.

V Ljubljani meseca marca 1887.

Fr. D.

Vsebina.

	Stran
Peklenški ograd	1
Lesica, volk in jež	7
O čudodelni vodi	9
Najboljša služba	13
O ubogem čevljarji	16
Deseti brat	22
Dva brata vojaka	25
Učen dijak	30
Otroci nesrečne kraljice	35
Kača in sodár	45
O roparjih in grofu	47
Molitev sv. Antona	52
Nepošten krčmar	56
Trije bratje	59
Indijska kraljica	61
Nehvaležna brata	68
O zvitem tatu	72
Kako je nekdo prišel v nebesa	79
O zlatem Jakopu	81

Peklenski ograd.

Vladal je v davnih časih cesar, ki je na stara leta oslepnol. Sanjalo se mu je, da ga zvráči le sadje peklenškega ograda.

Ker še nikdar ni slišal o tem vrtu, pozval je vse učenjake svoje dežele — a nobeden ni znal, kje je. Poslal je toraj svoja starejša sina po svetu iskat zdravila. Vzela sta sicer mnogo zlata in srebra seboj, pa zapravila sta vse — celó obleko sta zastavila v krčmi; potem nista mogla dalje po svetu, pred očeta pa taka nista smela.

V tem šel je še najmlajši od doma. Jezdil je neprenehoma svojo pot dalje; pa v nekem lesu mu je zmanjka, on zajde in skorej bi moral glada umreti. Pride pa do sivega puščavnika, ktereга vpraša za peklenški vrt.

Starček mu odvrne, da je že sto let tu, a o tem vrtu še besedice ni slišal, pa ga pošlje k svojemu, dan hodá oddaljenemu bratu.

Ta je bil še starejši, bil je že dve sto let zmiraj v svojem kraju — pa še tudi nič takega ni slišal.

Starec mladenča pošlje k najstarejšemu bratu, ki je bil tudi dan hodá dalje in že tri sto let ondi.

Ta mu reče: «Mladeneč, težko delo imaš opraviti, mi trije bratje smo ga hoteli dovršiti, pa radi ga prepustimo tebi. 'Poslušaj tedaj: Ta dežela, ki leži pred teboj, je zakleta in mi smo jo hoteli rešiti. Okoli nje teče deroča voda — in ako te le brata brodarja, ki vozita za pokoro prek reke, v dobrem času spravita na ono stran, in če se le dobro obneseš, rešil boš deželo, peklenski vrt bo tudi najbrž v tej deželi!»

Kraljevič jaše dalje in dospé do reke, kjer ga brodarja prepeljeta ter mu rečeta: «Pol ure hodá daleč najdeš 'lisičji grad'.

Sobe, pohištvo in vse imajo ko drugi ljudje — le telesa so lisičjega. Imajo pa postelje bele, črne in lisičje barve — ti pa le smeš v lisičji postelji spati, sicer se spremeniš v lisjaka, kakor vsi tvoji predniki.»

Mladeneč se odpóti in prijezdi v zakleti grad, kjer se močno začudi, ko ga vse lisice po človečje nagovorijo in mu z jedjo in pijačo postrežejo. Zvečer pa se vleže v lisičjo posteljo, dasi je bila slabjša od ostalih.»

Drugo jutro mu lisice rečejo: «Za pol dné hodá prideš do volčjega grada. Ondi tudi ne smeš v drugi postelji spati, kakor v volčji. Morebiti tam zveš o peklenskem vrtu.»

V volčjem gradu so mu tudi prav lepo postregli, a za peklenski vrt še niso znali. Ostal je tedaj čez noč pri jih in se naspal v volčji postelji.

Volcje ga pošljejo v sovinji grad, ki je bil tudi pol dné hodá dalje. Tudi tam bi ne smel v drugi postelji spati, ko le v sovji.

Sove ga pogostijo in prenočijo. Drugi dan mu prva med njimi naznani o znamenitem vrtu to-le: »Peklenski ograd je zaprt z dvanajstimi železnimi vratami; ko vdari ura eno, odprejo se prva vrata za trenotek, potem se hitro započijo; ko vdari dve, odprejo se druga in ostanejo toliko časa odprta, da ura odbije dve.

Nobeden človek ne more v vrt, razven kedar ura bije, ter ne sme delj časa v njem ostati, ko eno uro; kateri se zamudi, je zgubljen. — Ko vdari ura ednajst, stopi skoz ednajsta vrata noter, a ne mudi se predolgo, da dvanajste ure ne zamudiš ter ne zgrešiš v naglici pravih vrat.»

Kraljevič čaka pri ednajstih vratih in ko se odprejo, skoči hitro notri, zaznamna si dvanajsta in gre dalje.

Tu je zorelo neznano lepo sadje, kojega brž nekaj vtakne v žep. Potem gre dalje in najde v srédi cvetočega vrta lep *gradič. V njem pa je spala pri zlati mizi prelepa deklica s zlatimi lasmi.

Kraljevič stopi bliže, a ne upa je zbuditi. Napíše hitro pisemce, da je tega in tega cesarja sin, privzdigne malo mizico in skrije listič pod njeno nogo, prelomi še brzo svoj zlati prstan in dene polovico k pisemcu, potem pa odide.

Napolnil je vse žepe s zlahtnim ovočjem, potem pa skrbno čakal pri zaznamovanih vratih.

Ko ura začne dvanajst biti, odprejo se vrata, ter ostanejo odprta — kraljevič hitro skoči ven, a ko je grajska ura odbila, ostala so vsa vrata odprta — grad in začarana dežela bila je rešena.

Veselje je pred njim in za njim, on pa ročno odhiti proti domu.

Potoma pride do sovinjega grada — a kako čudo! — mesto otožnih sov najde le v svilo oblečene zale gospode in krasne gospé, ki ga z neizrekljivim veseljem sprejmejo in pogostijo, ko svojega kralja.

Več dni mora se pri jih gostiti, slednjič pa vender le vzame slovo — domisli se namreč, kako težko ga slepi oče pričakuje.

Gospôda sovinjega grada dala mu je tri voze zlata, koliko pa drugih dragocenosti.

Ko pride v voléji grad, najde i tam vse polno gospôde, katero je rešil. Ti so ga ravno tako dolgo časa gostili in mu skazovali vso mogočo čast. Ko je odhajal, dali so mu tri voze zlata v dar.

Tudi v lisičjem gradu našel je samo veselje. Tu so mu ravno tako postregli, ko v onih gradéh, ter mu takisto dali tri kôla zlata.

Prišel je do brodarjev, ki sta ga tudi z neznanim veseljem pričakovala — njega sta zadnjega prepeljala — potem pa šla odrešena, kam njiju je vleklo srce.

V domačih deželah pozvedoval je za brata, a zvedel ni nič.

Pride v veliko mesto, kjer so ravno namenili vesiti dva tolovaja, ktera je kraljevič na mah spoznal za svoja brata.

Hitro gre k sodnikom, pové jim, kdo je in je vpraša, za koliko denarjev bi spustili ona hudodelnika. Gospodje odsvetujejo sinu svojega cesarja na vso moč, naj ne odkupuje tolovajev, a slednjič si premislijo, ter mu rečejo, da le tedaj odkupi tolovaje, če nanja nasiplje toliko zlata, da bosta v njem od pet pa do temena.

Kraljevič sesiplje za oba brata šest vozov zlata — in ni se mu smililo, da njiju je le rešil.

Peljejo se dalje; starejša brata pa se tiho dogovorita, kako sramoto jima zna brat doma pripraviti, če razodene, kako ju je našel, ker tudi onadva sta kraljeviča na prvi hip spoznala.

Zategadelj skleneta se ga znebiti . . . ga umoriti. Dosevši v gosto šumo, planeta nanj in ga zmlatita, da na pol mrtev obleži. Pobereta mu čudovito sadje, ter se odpeljeta ž njegovimi zakladi domov.

Stari cesar ozdravi takoj po zavžitku omenjenega sadja in vsled tega pozabi najmlajšega sina, o katerem mu starejša ničesar nista hotela povedati.

Nek gospod pa prijaše do pol mrtvega kraljeviča, zmiže mu rane, mu je obveže in ga odvede seboj.

Ozdravel je kmalu in ostal pri svojem rešitelju za hlapca.

Preteklo je nekaj let in starejša brata sta mislila, da je obležal brat mrtev ter je od vseh pozabljen.

Nekega dne pripelje se pa tuja kraljičina in vpraša kralja, kateri kraljevič je bil v peklenškem ogradi ter od ondot odnesel zdravilno sadje.

Starejši sin reče brž, da je bil on tisti.

Kraljičina zahteva, naj pokaže kako znamenje, ali konči pové, kako je ondi; ta pa je v eno mer glódal: da je strašno lepo in prijetno ondi, družega pa nič ni znal. Ko mu kraljičina slednjič odvrne, da on gotovo ni bil v zakleti deželi, stopi srednji brat pred njo in zagotavlja, da je on bil tam.

Ker pa tudi ta ni mogel nič dokazati s svojim govorom, reče tujka i njemu, da ni bil nikoli v zakleti deželi.

Zazvedel je tudi najmlajši brat o tuji kraljičini. Šel je torej v cesarjev grad in ji pokazal polovico zlatega prstana.

Ona zakliče vsa vesela: «Ta-le je bil, ki je rešil mene in vso mojo deželo!»

Stari cesar to slišati ga spozna ter se močno razveseli.

Kraljevič se zdaj oženi s zlatolaso kraljičino in odide v njeno deželo.

Okrutna brata sta se pa skrila od doma, ter šla na boj, kjer sta v kratkem zgubila življenje.

Stari cesar slišavši o hudobnem počenjanju starejših sinov, se ni mnogo žalostil za njima, temveč je rekel:

«V jamo pade, kdor jo drugemu koplje!»

Lesica, volk in jež.

Lesica sreča volka in ga nagovori: «Strije moj, kaj se držite tako žalostno?» «Kaj me vprašaš?» odvrne klaverno volk, «saj mi ne moreš pomagati, jaz vem za pečenko, pa do nje ne morem!»

Gresta ter prideta pred debelo dupljasto drevo, v katero se je bil zatekel kozel. — Lesica potrka po skorji in zazôve: «Kdo je notri, hodi ven!» Kozel pa ne gre, ampak se odreže: «Jaz sem jarec, kozodêrec, vsega sêla (vesí) poglavar, rôge imam kakor vol, razkôsam te ko repo, hitim (vržem) te, da jekneš.»

Oba se grožnje zbojita in odlazita. Naletita pa na ježa, ki njiju vpraša, od kôd tako hitro prideta.

«Oj, jaz sem počasen, pa si predrznem prej pečenko izvleči, ko vidva!»

Gredo vsi pred drevo in jež pokliče: «Kdo je notri, pridi ven!» Kozel odgovarja: «Jaz sem jarec i. t. d.» ter ne gre iz skrivališča. Jež se pa vrže v klopko, pa se zataklja v dupljo. Kozel se tega preplâsi in jo vdere ven, kjer sta ga volk in lesica začapnola in ga nesla v stran. — Ko jež prifini, sta onadva že pohrustala kozla, in volk zasmehljivo pokaže ježu črevesa, ki so njima bila ostala, rekši:

tisto je njegov delež. — Jež vidi, da sam proti takim hrustom ne opravi ničesar. Reče tedaj, da morata pred sodnika, ki bi jima dognal pravdo.

Jež je znal, kje je lovec nastavil past in zapelje drugi dan zgodaj volka tje. Past pa je bila s peskom posuta in nevidljiva. Jež kaže volku: «Glej, tukaj notri spi sodec», ter rahlo s tačico po pesku pogladi, govoreč: «Vstanite, vstanite, gospod sodec!» — pa nič.

Ko še malo čakata, je volku predolgo trajalo; reče torej ježu: «Čaj, grem ti jaz tvojega sodca budit!» Reče in vdari s taco po nastavljeni pasti, ki se sproži in ga za taco vjame.

Hudo je stokal volk — pa zastonj!

Stran gredé se mu jež nasmeje in reče: «Pomni, kako boš drugekrati gospôdo budil!»

O čudodelni vodi.

Živel je siromašen oče, ki je imel tri sine. Ker se ne morejo več doma preživiti, pošlje je služiti. Predno odidejo, zabiči starejšima, naj posebno na mlajšega pazita; za tega je bilo starcu najbolj milo, da je moral v tuje roke. Na pot jim dá tri skorce zadjega ovsenjaka.

Ko v senci na poti počivljejo, zaspí najmlajši brat, onadva pa, ki sta ga na skrivnem črtila, vzameta mu kruh in ga pojesta. Ko se zbudi in svojega kruha išče, smejeta se mu škodoželjno in mu zabavljata, da je v spanji nevedoma kruh pojedel.

Gredo dalje in mlajši gladu omaguje. Prosi brata malo kruha, a ne dasta mu nič. Ker sta ga že zdavno črtila zavolj lepše postave, posebno pa zaradi bistrih oči, reče eden: «Če nama daš eno oko, dobiš kruha!» Mlajši brez obotavljanja privoli. Čez nekaj časa prosi v novo kruha in zopet mu reče stareji: «Oddaj še drugo oko, pa ti ga dam!» Za majhen košček mu ga mladeneč oddá. Ko pa prosi v tretje, zakričita nad njim, naj molči, ker še z lastnimi očmi po svetu ne gleda. Vržeta ga na tla, iztakneta mu obe očesi, ter ga zapustita.

Gladen in pol mrtev grozne bolečine tava mladeneč dalje, pa pade v nek vrelec. Splazi se zopet ven, napije se vode in začne si krv z lica in oči zmi-vati. Nakrat se mu zazdi, da zopet nekoliko vidi; hitro še si nekolikokrat oči zmoči in v istini postane gledajoč — da — dobil je še bolj čiste oči, ko jih je imej prej.

S to vodo si napolni čutaro in gre dalje. Naj-prve se zaleti vanj bučela; bila je slepa. Pomoči jo trikrat in bučela zadobi v novo pogled ter mu reče: «Ko boš v sili, le pokliči me; sè vsemi tovar-šicami ti hočem pomoči.» Gre nekaj dalje, pa najde na poti slepo miš; tudi jo ozdravi. Skoz šumo idoč pa naleti na oslepljenega volka in tudi tega ozdravi. Ta se mu zahvali kakor bučela in miš in zbeži v hosto.

Mladeneč stopi pri nekem gospodu v službo. Po naključbi služila sta tudi njegova brata tam. Ker je imel gospod lepo hčer in je ta posebno naj-mlajšega brata obrajtala, črtila sta ga še huje.

Imel je gospod neznano dosti snopja, katero so morali ljudje mlatiti. Starejša brata pa gresta k gospodu in rečeta: «Najin brat zna tako skrivnost, da je vse snopje eno noč zmlačeno, če le hoče.»

Gospod ga pozove pred se in mu reče: «Če zmlatiš vse snopje, dobiš zraven mrtéka* še sto goldinarjev, drugače te pa stiram!»

* Mlačevska plača.

Žalosten gre mladeneč na skedenj, pa se joče, da bo zgubil zaradi bratov dobro službo. Pride miška in ga pita, zakaj je tako otožen. Ko jej pové svoja nezgodo, pozove miška vse svoje znanke, da jih je vse črno bilo. Te so luščile klasje tako hitro, da so do jutra vse zluščile. Mladeneč je dobil mnogo žita in sto goldinarjev.

Drugi dan gresta brata k gospodu in rečeta: «Najin brat zna v eni noči tak grad iz voska narediti, kakor je vaš.»

Gospod ga pozove in reče: «Če mi narediš do jutra tak grad iz voska, kot je moj, dobiš za plačo sto goldinarjev — in če pa zgubiš službo!»

Jako klavern gre ta iz grada, kar ga najde bučela, ki jo je bil zvratil, in mu obeča pomoči. Pozvala je vse bučele in te so naredile čez noč na dvorišču tako lep gradič, da se zarana gospod kar nagledati ni mogel in je vesel dal mladenču obečano plačo.

V tretje gresta jalna brata k gospodu in rečeta: «Brat zna toliko volkov pozvati, kolikor jih le hoče.»

Gospod mu tedaj reče: «Če do jutra pozoveš toliko volkov, da jih bo dvorišče polno, dobiš sto goldinarjev, drugače pa te stiram!»

Prestrašen odide v hosto, najde tam zvrčenega volka in mu potoži svojo silo. Volk odbeži in zbere toliko svojih tovaršev, da jih je bilo daleč krog gradu vse črno. Nikdo ni smel iz gradu — le jalna

brata vržeta se predrzno na nje — a v trenutku so nja raztrgali.

Grof to videti, se tako teh zveri prestraši, da obeča svojo hčer mladenču za ženo, če zopet odpravi vso zverjad. Mladeneč je poslal volke v lesé nazaj in s tem pridobil ženo in grad, v katerem je dolgo in veselo živel. *da pomeči.*

Najboljša služba.

Imovit kmet želel je svoje posestvo prepustiti enemu svojih sinov. Ker je imel tri, jim reče: «Idite po svetu, kateri pride za leto dni z največ denarji domov, njegovo bodi vse moje imetje!»

Kjer so trije sini, nameri se časih, da se dva bolje ljubita, tretjega pa mrzita ali ga celo črtita. Tudi ta starejša brata gledala sta mlajšega le po strani. Ko pridejo do križpótja, izvoli eden levo, drugi desno pot, najmlajšega pa stirata na srednjo stezico. Žalosten gre ta svojo pot dalje in zajde na večer v veliko dobrovo. Ker ne najde izhoda, spleza na drevo in zagleda v daljini luč. Gre tje in najde malo hišo. Stopi v sobo, pa nikogar ni bilo ondi. Na mizi je bilo jedi za enega človeka. Nekaj časa čaka, ker pa le nikdo ne pride, vsede se k mizi in pojé in spi je dobro večerjo, rekše, da bo že pozneje prosil odpuščenja. Zraven jedi najde tudi malo molitveno knjižico. Vzeme jo v roke in jo ravno do polnoči prečita. Zdaj zabučí veter okrog hiše in v sobo se privali grozna kača, ki vpraša prestrašenega, če ji hoče služiti. Druzega opravka bi ne imel, ko vsak dan enkrat ono knjigo prečitati ter ohraniti sobo snažno; jedi in pijače bi

pa vsak dan dobil obilo. On brž privoli in jo prosi za toliko penéz, da bi doma očetvino dobil. Kača mu obeča in odide.

Od zdaj je našel vsak dan mizo trikrat jedi in pijače polno — pa je vestno molil in težko čakal konca leta.

Nekega večera pa pride kača že z žensko glavo, prinese mu mošnjico denarjev in reče, naj le brata prej svoje peneze preštejeta, zatem še le on svoje.

Doma ga že vsi posmehljivo pričakujejo. Brata sta pripeljala svoje denarje, vsak polno vrečo, on pa je prišel peš in prinesel le majhno, sloko mošnjico. Sredi sobe pa jo odpre in počne denarje na kup vsipavati, ter ne jenja prej, dokler ni imel več, ko oba brata skupaj.

Vsi strmijo nad čudodelno mošnjico, oče pa, ki bi le nérad prepustil najmlajšemu celo posest, reče: «Odidite zopet; kateri bo za leto dni prinesel ravno tako dolgo verigo, da bo segala okoli mojega zemljišča, tega bo gospodarstvo.»

Sinovi se v drugo razidejo, in najmlajši pride zopet h kači. Za plačo je izvolil omenjeno verigo. Tudi to leto je molil iz knjige in slednjič dobil zaželjeno plačo. Brata sta si vzela skrivoma na tuje mero seboj in dala ondi napraviti tako verigo — a eden je imel za tri glive predolgo, drugi ravno za toliko prekratko. Najmlajši pa potegne iz žepa kratko verižico in gre okoli posestva. Kakor je on šel, tako se je verižica natezovala in tako je bila

ravno prav dolga. Sedaj reče oče nevoljen: «Kteri za leto dni najlepšo sinaho pripelje, ta bo gospodar!»

Vsi se zopet odpravijo. Najmlajši pa pride v tretje h kači v službo, ki je bila že do pasa neizrečeno lepa ženska.

Ko jej mladeneč razodene svoje želje, reče mu ona, naj šele v tretje zvesto služi in vse bo dobil.

Pridno je molil in težko čakal konca tretjega leta. Prišel je zadnji dan. Zvečer ob ednajstih močno zagromi in vsa okolica se razsvetli ko ob belem dnevi. Mila godba se začuje, v sobo k mladenci pa stopi lepa kraljičina, ki mu reče: «Sedaj sem tu, kakor si me želel; rešil si mene in moje začarano mesto — in jaz bom tvoja žena, če bo tebi prav.»

Neizrekljivo vesel pelje se drugi dan mladeneč sè svojo nevesto v zlati kočiji domov.

Starejša brata sta bila že oba doma z ženami ko so v gledali zlato kočijo, mislili so, da se pelje kak kralj. Kako se pa začudijo, ko v gledajo v njej svojega zaničevanega brata in njegovo prelepo nevesto.

Kraljičina pa je rekla osupnjenima bratoma: «To posestvo naj ima, kteri hoče; nama ga ni treba, ker imava vse kraljestvo.»

Doma sta se zaročila, potem pa se odpeljala v rešeno mesto nazaj, kjer še dandanašnji veselo živita, če še nista umrla.

O ubogem čevljarji.

Nekdaj je živel prebrisan čevljar. Pisal se je za Škrjanca, in po pravici: pel je vedno, zmiraj je bil dobre volje, dasi dostikrat ni imel česa prigrizniti. Ker pa je zaslišal, da so v jutrovih deželah židje zlato škrinjo zaveze zagrebli v puščavi, bi jo srčno rad našel in izkopal. Napravi se torej na pot, gre vedno proti vzhodu in pride v deveto deželo. Denarja ni vzel nič seboj na pot — ker ga nič imel ni — moral je tedaj beračiti. V velikem mestu pa pride v kraljev grad in pové, da je najučenejši v svoji deželi in gre zaradi tega v jutrove kraje iskat zakopanih zakladov.

«Dobro došel,» reče kralj, «če si tako učen, moraš tudi tate ločiti od pravičnih?»

Poslušaj tedaj! Imel sem zlati prstan, ki je imel kaméno oko, svetlo ko beli dan; ta je več vreden, ko vse drugo moje zlato, pa vkradli so mi ga ničvredneži, a ne vem kateri.»

Čevljar veli, naj mu dajo posebno izbo, tinte in papirja, in če mu dobro postrežejo, bodo najkasneje v treh dneh zvedeli od njega, kdo-li je tat.

Prstan pa so vkradli trije kraljevi strežaji. — Škrjanec začne nekaj črčkati, pa ker je le slabo

pisal, razlije tinto po papirjih, razmeče vse po sobi ter hodi sem in tje, kot bi bil globoko zamišljen. Ko mu strežaj prinese večerjo, si izmisli, da je en dan že preč — in zavpije: «Hoj! enega že imam!» Sluga se vstraši in tiho odlazi.

Drugi dan mu ni hotel več prvi strežaj jesti nositi. Ko mu drugi prinese večerjo in prižge luč, — reče čevljar: «Oj, imam že dva!» — Mislil je namreč dva dni.

Tretji dan pa prinese tretji strežaj večerjo. — «Aha!» zareži Škrjanec, «imam že vse tri — kaj bo zdaj!» Sluga se grozno vstraši, ker sta mu tudi njegova tatinska tovariša povedala, da ju je učenjak ročno spoznal. Obeča mu za vsakega izmed njih po sto goldinarjev, ako jih ne izdá, ker bi drugače vsi izgubili glave.

«No, naj vam bo,» pravi čevljar, «ker sem jaz ročno spoznal, kaki ptiči ste, vas ne zatožim, ako se poboljšate in nikdar več ne kradete.»

Kralj pa je imel majhnega belega psa; čevljar vkaže strežajem, naj mu tega psa vjamejo in prinesejo. Ko to storé, dene v vsedeno mast prstan, vrže mast s prstanom vred psu, ki je požrl vse vkup.

Pomirjeni gredo sluge v stran, — Škrjanec pa pozove kralja in njegove ministre ter velf: «Kralj, vi imate belega psička in v njegovem trebuhu je dragoceni prstan!» — Kmaló so vbili psa ter prinesli prstan pred kralja.

Kralj sam ni znal, kako bi nadaril tako učeno glavo; torej mu reče: «Ako mi dovedeš živega ro-

parja Harambašo pred mene, pa ti rad dam polovico kraljestva; ta ropar mi je pred več leti ukradel edino hčer in nikdo ne vé, ali je še živa ali ne.»

Kaj si je hotel, pobral je kopita iznenaden Škrjanec in ves poparjen in klavrn odlazil iz mesta, ker nikdo ni vedel, kje biva Harambaša, in če bi ravno bil kdo vedel, ga ni upal ovaditi.

Hodil je že dolgo po deželi in tu pa tam za njim pozvedoval. Slednjič še je v veliki šumi (gozdu) zašel — in še le zvečer v mraku je našel sredi loga lep gradič.

Gre v njega — pa ne najde nikjer ne žive duše — dasi so bile v vseh sobah velike mize pogrnjene in polne dišečih jedi.

Vsede se torej za mizo in pridno sega v skledo — kar pride zalo dekcle v sobo in ga vpraša, kako je zašel tu noter v roparski grad Harambašin. On ji vse pové od konca do kraja, dekcle pa mu razodene, da je ravno ona hči tistega kralja in mora zdaj biti roparska kuharica ter bi že zdavnaj zbežala, pa ni vedela kod in kam. — Da bi ga nikdo ne našel, povezne dekcle na njega kotel, v katerem je bila kuhala meso.

Roparji pridejo domov in ž njimi prišli psi zavohajo Škrjanca.

Harambaša, srdit ropar z dolgimi mustači, zadere se nad dekletom:

«Kaj si tega berača tukaj prikrla? Za kazen boš ga še nocoj živega ravno v tem kotlu skuhala — in on mora si sam nanositi vode!»

Kaj je hotel? šel je po vodo na dvor in je prinesel parkrat, ona se je pa bridko jokala. Ker je bil Škrjanec vender prebrisane glave, reče ji, naj gre hitro ž njim na dvor. Tam je bil videl več snopov slame in ročno posloni dva na vodnjak, ter enemu dene svoj klobuk na vrh, drugemu pa priveže njeno ruto — potem pa se oba po prstéh splazita iz dvora.

Roparji so videli tista snopa, pa ker se je že precej stemnilo, so mislili, da se onadva tam jočeta ali tolažita in še le ko se navečerjajo, gredo na dvor ter zapazijo sleparijo.

Ona dva sta med tem že daleč odbežala in sta ravno prihitela do široke reke, ko zaslišita od daleč roparje kleti in za seboj teči, pa v gledal ju še ni nobeden.

Ker je v vodi rastlo trstje, odreže Škrjanec hitro dve cevi in oba stopita do pasa v vodo. Ko pridejo roparji blizo, podurneta se oba pod vodo: dihala sta namreč skozi omenjene cevi. — Roparji ju niso našli ter so zopet odhiteli.

Srečno sta prebredla vodo in tudi na zdravem dospela v kraljevo mesto, kjer je oče na prvi pogled spoznal svojo hčer.

Da bi se skazal hvaležnega, obljubi kralj Škrjancu svojo hčer za ženo; pa prej se ne bi smela poročiti, dokler ne bi roparja živega spravil pred kralja.

Kraljičina je večkrat pravila, da je imel Harambaša nekje daleč brata, ki se je zval Patoglav in ta je bil ravno taka roparska glava.

Škrjanec si je to dobro zapomnil, vzal je dvanajst hitrih jezdecev seboj ter se napotil proti Harambašinemu gradu.

Ko že prijašejo blizu gradu, poskrijejo svoje konje in gredo peš pred Harambašo.

Škrjanec stopi ponižno predenj, se mu nakloni in reče: «Gospod Harambaša! zaslisite žalostni glas, da leži Vaš brat, gospod Patoglav, na smrtni postelji. Rad bi počival v hrastovi krsti in nas je torej poslal k Vam, da mu izberete najdebelejši hrast v svojem logu.»

Harambaša se močno ustraši, a vender gre z več roparji v gozd in zaznamna lepo drevo, koje so omenjeni dvanajsteri junaki začeli podirati.

Hitro so ga imeli na tleh in drugi dan bila je že krsta za silo zdolbljena in tudi pokrov že narejen.

Harambaša je prišel sam gledat, koliko so že natesali in se začudil, da so že gotovi, a Škrjanec klavrno reče: «V naglici smo pozabili vzeti Vašemu bratu mero za rakev — zdaj pa ne vemo, kako bomo brez mere»

«Eh, pa naj bo!» potolaži ga Harambaša, «moj brat je ravno tako velik ko jaz; se pa jaz vležem v krsto, da vidite, je li predolga ali kako.»

Komaj se ropar vleže, že so primaknili krov in ga zabili s čavli na krsto, ročno so zaseli konje in z krsto oddirjali proti domu. — Da se ropar ne bi zadušil, so že prej navrtali pokrov.

Ko so roparji seznali, kaj se je zgodilo z glavvarjem, so se vsi poparjeni razšli in cela okolica je imela zopet mir. V kraljevem mestu pa so Harambašo obesili na glavnem trgi.

Kralj bi še vender le rad odlašal s poroko. Zatorej pozove Škrjanca in mu velí: «Zaprí te bom v posebno izbo, kjer bo v prikriti kletki ptič; ako si res tako prebrisan, da zaslužiš mojo hčer, boš tudi mogel v treh dneh uganiti, kak ptič bo notri.»

Kralj pa je imel v kletki škrjančeka.

Pretekla sta že dva dni, a Škrjanec še nič ni slišal ptiča peti, kako bi ga torej spoznal; videl ga pa tudi ni, ker je bila kletka v nekaki omari skrita.

Tretji dan je bil ves pobit; začne torej sam seboj govoriti: «Kaj bo, kaj bo s teboj, ubogi Škrjanec? tretji dan si že zaprt, ne diši ti ne jesti ne piti — oj!»

Kralj je ravno pri vratih poslušal in začul te besede. — «Je že uganil — že vé, da imam škrjančeka v kletki. Alo! na gostovanje!»

Koj drugi dan bila je poroka — in tri dni potem so Škrjanca kronali za novega kralja v deveti deželi.

Deseti brat.

Bilo je v starih časih, ko je smrt večkrat še vidno hodila po svetu, da je imel vbog kovač devet sinov. Ko se mu narodí deseti, ne more nikjer dobiti botre. Ker ga že več dni imajo nekrščenega doma, reče kovač svoji ženi: «Dasiravno je najino dete deseti brat in zaradi tega ne more dobiti kuma, ne sme vender brez krsta ostati. Ponesem ga tedaj sam h krstu.»

Žalosten gre proti cerkvi. Med potoma ga sreča velika, suha žena, ki ga vpraša, zakaj je tako pobit. «Kaj bi ne bil,» odvrne siromák, «ker ne morem svojemu desetemu sinu dobiti botre.» — Smrt, ker ta je bila sloka žena, reče: «Če hočeš mene vzeti, grem ti rada — a vedi, jaz sem smrt!» Kovač je zadovoljen, gresta tedaj v cerkev, kjer dete krsté. Smrt mu naznani, da to dete ne bo imelo nikdar stalnega življenja, kakor noben deseti brat ne; naj bi ga torej dal v šole, učiti se zdravništva.

Minilo je dosti let in deseti brat je postal zdravnik. Ko je začel sam zdraviti, sreča nekdam zvečer v mraku smrt, ki se mu naznani za njegovo botro in ga zaprosi, naj jo nese v bližnje mesto. Sama se prê (neki) jako boji psov, ki imajo dvoje

oči;* ti jo namreč vidijo ter jo lajaje ovadijo; če pa jo on nese, je psi ne vidijo.

Za nošnjo obečala mu je posebno dolgo življenje. Ko jo je nesel proti onej hiši, kjer so imeli bolnika, tulili so vsi psi. A ko je stopil v hišo, umrl je takoj bolnik, ki je že tri dni umiral — mladi zdravnik pa je šel prepaden domu nazaj. Predno sta se s smrtjo ločila, mu še reče: »Ker sem ti botra, bom tvojim očem vselej vidljiva. Za dar pa ti dam, da boš spoznal vsakega bolnika, kateri bo še za ozdravljenje. Kjer me vgledaš pri bolnikovem znožju stati, le zdravi, če pa bom pri zglavju, le odidi.»

V kratkem je bil deseti brat glasovit zdravnik. Poznali so ga kmalu po vsej deželi in le najvišjo gospôdo je vračil ali zdravil. Kjer je videl smrt pri nogah, ozdravil je gotovo, kjer je pa stala pri glavi, ondi se niti lotiti ni hotel in tako mu ni nobena vračitva spodletela. Čez nekaj let je zdravnik s celo obitelji silno obogatel.

Zbolel pa je stari kralj tiste dežele. Hitro pošljejo po učenega zdravnika. Kralj mu silno bogato plačo obeta, če ga le še tokrat zvrtači — ali kaj — smrt stala je pri kraljevi glavi. — Vračnik hodi več časa zamišljen po sobi, slednjič pa zmisli zvi-jačo, s katero bi vkanil božjo deklo. Tiho zapové služabnikom, posteljo jako hitro obrniti tako, da je smrt nakrat stala pri kraljevih nogah. Zdravnik

* Za »druge» oči imajo tiste bele lise nad pesjim okom.

pa reče: «Lehko vas ozdravim, še danes boste okrevali.»

Smrt nevoljna odide. Ko pride deseti brat od kralja, prime ga njegova botra, ki ga je pred vrati čakala, za roko in ga pelje seboj. Po dolgej poti prisla sta v čuden vrt, v katerem ni bilo ne drevja ne trave. Bile so gréde, na kojih so gorele sveče, vse različne dolgosti. Tu reče smrt desetemu bratu: «Glej, tu so sveče ljudi, ki kažejo dolgost njihovega življenja. Ta-le dolga sveča je bila tvoja, a ona, ki pogašuje, bila je kralja, ki si ga ti ozdravil proti moji volji. Sedaj vama moram zamenjati sveči, ti dobiš kraljevo, on tvojo!»

Ni se dala nikakor preprositi; toliko še mu je dala časa, da je na zemlji vredil svoje zadeve, zatem pa ga je tihoma vzela za vselej.

Od tistih dob pa se smrt ni več človeškim očem prikazala, ampak hodi še dandanes nevidljiva med nami.

Dva brata vojaka.

Častiželjen mladeneč odišel je na vojsko, kjer se je tako odlikoval, da so ga postavili za častnika.

V tem se mu je narodil doma brat Jurij; ker pa prvemu nihče z doma pisal ni, ni o mlajšem bratu nič zvedel. Ko so tudi mladega Jurija vzeli k vojakom, prišel je po naključbi k onemu polku, kjer mu je bil brat častnik. Ker je Jurij za brata od starišev zvedel, šel je k njemu. Radostno ga sprejme brat in želi, ko najhitreje povišati ga — kar se pa ni tako lahko dalo. Brat je bil nekoliko slabere pameti in manj gibčen in je zaradi tega v vaji le slabo napredoval. Slednjič sramoval se ga je celó lastni brat, ker dozdevalo se je vsem, da je bil ta novinec od dne do dne okornejši. Jeze in sramote ni znal brat častnik kaj početi, a Jurija bi se raje rešil, ko po svetu gledal. Imeli so pa v tistem mestu pred staro grajsko sobano jako nevarno torišče za stražo; kolikorkrat je namreč ondi okolo polnoči stražar stal, našli so ga drugo jutro mrtvega. Tje pošlje častnik svojega brata. Nič hudega sluteč hodi Jurij pred vrati in trpežljivo čaka, da mu pretečejo nočne ure. Ob ednajstih v noči pa se odpre stena in iz nje stopi velik mož, ki vrže poleg straže

težko vrečo penez na tla in reče: «Sedaj bom počil, ti pa me zbudi o polnoči!» Ko se polnočna ura bliža, strese vojak spečega, ki brž vstane in veli, naj mu pomaga vrečo na ramo. Jurij reče: «To ni za cesarsko stražo, da bi komu kaj pomagala; sicer ti pa pomagam, če mi daš tako mošnjico, ki bo vedno polna penez.»

Ker mu vojak drugače ni hotel pomoči in je ura že polnoči bila, seže velikan v žep, mu da malo mošnjico in izgine.

Drugi dan se častnik hudo razjezi, ko vidi brata še živega; razčemeril pa se je še bolj, ker z ostalimi vojaki tudi nič ni mogel dokončati — bili so namreč vsi zapojeni: Jurij je vsem kupil vina, kolikor so ga hoteli. Zvečer mora v drugo na stražo. Tudi to noč prišla je ob ednajstih prikazen kakor prejšnjo noč. Tokrat zahteval je vojak za dar kapo, katera bi vsakokrat, ko bi jo obrnil, začela lepše gosti ko turški godci.

Oni mu jo da in odide.

Drugo jutro obrne Jurij na dvorišči pred vojašnico kapo nazaj in tako vesela godba se začuje, da kar začnejo vsi vojaki plesati.

Tretjo noč mora zopet Jurij v grad stražit. Častnik, njegov brat, mislil je, da mu nocoj morajo zli duhovi brata pogubiti. Pa vse se je zopet na dobro izteklo. Nocoj mu je prikazen, katero je bil sè svojo neustrašenostjo rešil, dala čudno ključavnico s ključem vred; če je ključ obrnil, začeli so iz ključavnice leteti nebrojni mali vojaki, ki so pa

v hipu postali veliki ljudje in so le Jurija vbogali; če je ta ključ obrnil v drugo stran, izginili so zopet noter.

Ko pride na dvorišče, obrne ključ in v trenutku napolni se vse dvorišče z vojaki, ki so samo na njegovo besedo porajtali. Potem jih pa zopet stira nazaj. Častnik to videti, misli, da ima vendar nekaj vrednega brata — a med drugimi vojaki ga le ni prijazno gledal. Nagovoril pa ga je skrivoma, naj pobegneta od vojakov, češ, ker imata vedno dosta denarjev, godbo in neštevilne vojake, lahko stopita v tujih deželah v bogate službe. Jurij koj bratu pritrdi, ker v svoji priprostosti še dozdej spoznal ni, da se ga je imenitni brat sramoval in ga sovražil. Skrijeta se iz tiste dežele in prideta pod drugega cesarja.

V prvem mestu gresta v krčmo, jesta in pijeta najboljšo jedi, plačevala pa sta vedno iz tiste male mošnjice. Bistrouka natakarka zapazila je to. Ker je imela sama ravno tako mošnjico, napolni jo z denarji in jo skrivno zamenja z Jurijevo.

Gresta v drugo mesto, kjer tudi obiščeta prvo krčmo. Tu jima nenadoma zmanjka denarjev, in oba sta imela duha, ki je bil mošnjo dal, za sleparja. «Če še le kapa kaj velja!» reče Jurij bratu ter jo obrne. Ta hip začuje se od njegove glave prijetna godba, častnik pa je vendar godrnjal, rekoč: «Čas nama je, da se vrneva k vojakom nazaj; sè sama godbo se ne moreva preživiti!»

Tudi tu videla je natakarka čudodelno kapo ter jo po noči z drugo slično zamenjala.

Drugo jutro gresta dalje in prideta v tretje mesto. Ker nista imela več peněz, hoče Jurij z godbo kaj prislužiti. Začne tedaj kričati, da njegova kapa gode in res se je dosti ljudi zbralo. Slednjič obrne kapo — pa nikaka godba se ni zglasila, obrnil jo je drugič in jo je obračal še več časa, toda zastonj. Ljudje pa so se mu smejali ter se razišli.

Šla sta tudi v tem mestu v krčmo. Mlajši se domisli čudezne ključavnice. Obrnil je ključ in prišlo je vojakov, da se jih je vse trlo, čez malo časa pa zopet vsi zginejo. Za to čudo dobila sta večerjo. Častnik pa je vedno bolj silil, da bi se vrnila k vojakom nazaj, češ, da v dveh dneh ostali še zapazili niso njijinega pobega. Mlajši pa je menil, da še lahko prideta z vojniki pri novem cesarji v veliko milost.

D drugega dne tudi ključavnice ni več bilo, vkrala jo je krčmarica.

Ko še to zgubo zapazita, skrije se starejši od Jurija in odide ko najhitreje v domačo deželo k vojakom nazaj.

Jurij še ni obupal. Potoval je dalje po svetu in slednjič v neki hosti zašel. V noči vleže se v grm in zaspi. V spanji prikaže se mu tisti duh, katerega je bil v gradu rešil, in mu reče: «Tvoje tri reči vkradle so ženske v krčmah in zamenile za druge, ki pa nimajo moči. Ob robu tega gozda raste lep vrt; idi vanj, tam najdeš pomoči!»

Zarana hiti vedno proti eni strani in dospe v krasen sadovnik. Pobere prvo zrelo jabolko in je začne jesti. Pa, oj čuda! kolikorkrat je v jabolko

vgriznil, prirastlo mu je nosa za pedenj in predno je vtegnil jabolko povžiti, vlačil se je že nos za njim. «Kaj naj zdaj storim?» misli Jurij in gre pod drugo drevo. Ondi pobere drugo jabolko in je začne jesti — in novo čudo — nos skrčeval se mu je vedno, in ko je pojedel jabolko, bil je nos kratek ko prej.

Jurij si nabere več sadja od obeh dreves in gre nazaj. Pride v prvo krčmo, kjer so mu vkradli mošnjico in da dekli škodljivi sad. Brž ji zraste tak nos, da ji seže do nog. Jurij gre v drugo in tretjo krčmo, pa še tam tako napravi. Potem pa čaka nekaj dni, da bi se nepoštene ženske s tako smešnimi nosi spokorile. Potlej gre zopet v prvo krčmo in reče dekli, da jo zvrachi, če mu da mošnjico nazaj. Vsa preplašena mu jo dá, on pa njej drugo jabolko.

Pride v drugo krčmo, tam pa dobi nazaj kapo in zvrachi zato natakario. V tretji krčmi pa je ozdravil krčmarico, za kar je dobil čudno ključavnico nazaj.

Odšel je v svojo domovino nazaj. Tu je zvedel, da so brata imeli zaprtega, ker je prej pobegnil od vojakov. Jurij to slišati, odpre ključavnico in pozove nebrojne vojake, katerim zapove, da morajo brata rešiti, ječo pa razkaditi.

Rešil je tako brata in mu rekel: «Glej, dasiravno si me nerad imel in me v stiski prvi zapustil, rešil sem te vendar iz ječe, ktero si po pravici zaslužil. Sedaj pa si bodiva dobra ko prava brata in v miru in veselji preživiva ostale dni — ker zopet imava vedno polno mošnjo denarjev, veselo godbo in čvrste podložne!»

Učen dijak.

V davnem času imel je bogat kmet edinega sina, ki je bil jako bistre glave. Učitelj povabi kmeta k sebi ter mu prigovarja, naj pošlje sina v mestne šole, ker lahko bi še postal imeniten gospod. Le nerad ga zapelje oče v daljne mesto, kjer ga izroči učenim menihom. Za leto dni pride deček iz mesta domov in oče ga vpraša, kaj se je ta čas naučil.

«Prav mnogo koristnih reči,» odgovori sin, «najimenitnejše pa je, da razumem, kaj ptiči pojejo.» Kmet nevoljen reče: «To ni nič prida — večji hasek bo, če ostaneš doma.»

Drugi učenci bili so že v šolah, tega pa oče nikakor z domi pustil ni. Pisali so tedaj menihi očetu, naj sina pošlje v šolo, ker bila bi škoda, da bi bistroumen deček ostal doma. Oče ga tedaj v drugo zapelje v šolo.

Prihodnje leto vpraša kmet sina, kaj se je letos naučil. Sin odvrne: «Naučil sem se zraven drugih reči tudi, da razumem, kaj psi lajajo.» Oče še nevolnejši sklene sina obdržati pri kmetstvu.

Tretje leto komaj menihi preprosijo kmeta, da še eno leto sina odpošlje v šole. Ko mu pa sin

tretje leto naznani, da se je naučil, kaj žabe vé-gajo, sklene kmet trdno, sina obdržati doma. Zastonj so prihodnjega leta pisali menihi kmetu — ni jim poslal sina.

Mladeneč pomagal je odslej očetu pri gospodarstvu. — Nekega zimskega večera moral je prebirati pšeno. Na okno priletita dva tiča in deček preneha s prebiranjem, da sliši, kaj ptiča pojeta. Ko odletita, reče oče: «Povej nama (z materjo) — če res razumeš ptiče — kaj sta neki žvrgolela?»

«Skoraj vama ne smem povedati,» izgovarja se sin, «ker to, kar sta tička žvrgolela, se ne more zgoditi.» Ker le v sina tiščita, da bi povedal, odgovori ta slednjič: «Tička sta golčala, da bom jaz vajin oče, da boste vi oče vlivali mi vode na roke, mati bodo mi pa dali obrisačo v roko.» Kmetica se zavzame nad tem čudom, stari pa ji reče nevoljen: «Ali si ga slišala, kaj nama grozi ta paglavec, kaj z nama namerja na stare dni? Jaz bi mu moral vodo vlivati — ti pa brisačo celó v roke dati! Ne, tega ne smeš in tudi ne boš! Dečko! Ali ne veš, če ne spoštuješ starišev, da ne boš dolgo živel in ti ne bo dobro na zemlji?»

Da bi stari sam spolnil božjo zapoved, gnal je sina drugo jutro seboj v log, tam skopal globoko jamo ter sina vanjo zakopal do brade.

Umrl je ta čas v Rimu tedanji papež, in imeniten kardinal pelje se skoz isti log v sveto mesto k papeževemu pogrebu. Stopi malo v senco ter šeta med drevjem, kar zasliši stokanje; stopi bliže ter

najde vkopanega mladenča. Gospod mu reče: «Če po nedolžnem trpiš, idi z menoj!» Reksi, prime ga za teme in ga z vleče iz jame. Od zdaj ostal je mladeneč pri imenitnem gospodu. Pripeljajo se v vas, nad katero je stal krasen grad. Tu so psi jako lajali in tulili. Mladeneč poprosi kardinala, naj kočijaž malo vstavi, da bi bolj slišal, kaj psi lajajo.

Za nekaj časa vpraša ga gospod, kaj je iz lajanja zvedel, in mladeneč odgovori: «Psi lajajo, da v tukajšnji grad pridejo zvečer tolovaji, ljudi bodo vse pomorili, njihovo imetje pa odpeljali seboj.»

«Če ne lažeš,» odvrne kardinal, «moramo je svariti, da se pripravijo na napad.» Peljejo se v grad in vse naznanijo grofu. Grof pošlje mahoma v bližnje mesto po vojake, popotnikom pa naznani, da morajo en dan ostati v gradu.

Kardinalu ta zapoved ni bila po volji, ker mudilo se mu je jako v Rim; taki gospodi morajo namreč voliti novega papeža. — Vojaki so kmalu prijezdili in se poskrili v gradu. Zvečer pustili so vsa grajska vrata odklenjena in proti polnoči prihrumeli so tolovaji noter. Vojaki zaklenejo vrata, tolovaje pa potolčejo do zadnjega. Drugega dné hoče grof kardinala bogato nadariti, ta pa reče, da gre vsa hvala učenemu mladenču, ki je razumel pasje lajanje. Pa tudi mladeneč ni hotel nobene plače, češ, da mora bližnjemu tudi brezplačno pomagati.

Peljejo se dalje proti Rimu. V nekem potoku slišijo glasno žabe regljati. Mladeneč zaprosi, naj se voz malo ustavi, da bi razumel, kaj imajo žabe med

seboj. Čez nekaj časa reče: «Šlo je nekdanj deklet od obhajila preko potoka. Na brvi jo je kašel zagnal tako, da ji je padla hostija iz prsi v vodo; žabica jo je požrla in jo ima po božji zapovedi v grlu; še le, ko pride sam rimski papež s kelihom tja, bo jo spustila in položila v kelih.»

Temu se močno začudi učen kardinal.

V Rimu bili so že vsi kardinali zbrani, le tega so še čakali. Tisti čas dobil je pri papeževi volitvi vsak kardinal suho vejico v roko; s temi šli so trikrat okoli oltarja, in kateremu je vejica ozelenela, tisti bil je papež. Šli so kardinali trikrat okoli oltarja, pa nobenemu ni ozelenela vejica. Zdaj dajo tudi prosečemu mladenču, ki je prišel s kardinalom, suho vejico, gredo še trikrat okrog in ko pridejo tretjokrat nazaj, imel je mladenec vejico vso zeleno in cvetečo. Le neradi bi ga spoznali stari kardinali za papeža; pozovejo tedaj služabnika, kateri bi naj v cerkev spustil belega goloba. Na katerega bi se nedolžni ptič vsedel, ta naj bi bil papež. Golob zleti trikrat krog po cerkvi, zadnjič pa se vsede mladenču na glavo. «Menda se je golob zmotil,» rečejo nekateri, vjamejo goloba in ga še dvakrat spustijo v cerkev, in vsakokrat vsedel se je mladenču na glavo. Morali so ga tedaj spoznati za svojega glavarja.

Papeževim starišem se je med tem hudo godilo. Zemlja jim več ni hotela roditi in vsa sreča jim je zginila od hiše. Stari kmet skesa se svoje pregrehe ter gre k spovedi — domač mašnik pa mu ne more odvezati grehov in ga tedaj pošlje k papežu v Rim.

Ta čas bil je že njegov sin papež, in ker vsakdo papeža imenuje sv. Očeta, rekel je tudi kmet tako. Tu se je spolnilo že prerokovanje ptičev. Papež spozna brž svoje stariše ter jim odpusti grehe. Slednjič pa reče očetu, ki ga še ni spoznal, naj mu vlije vode na roke, mati pa mu naj da brisačo, da se obriše.

Zdaj se njima da spoznati, rekoč: «Oče in mati, ali vama je res bilo tako težko, da sta mene, svojega sina, imenovala očeta in da sta mi postregla pri vmivanji?»

Vsa skesana ga prosita odpuščanja, on pa odvrne, da je tako bila božja volja. Odsla sta razveseljena in zadovoljna domov, kjer sta v miru in veselji preživela svoja leta.

Otroci nesrečne kraljice.

Bil je kralj, ki je imel edinega sina. Ker se je že sam jako postaral, želi kraljestvo sinu prepustiti. Sin pa še ni bil oženjen in še tedaj ni mogel prevzeti vlade. Gre torej z dvema ministroma po svetu iskat si pridne žene. Daleč od doma pridejo v velik gozd. Približala se je huda ura in strašno je začelo grmeti in bliskati.

Kraljevič veli enemu ministru, naj spleza na drevo in pogleda, kje je najbližnja hiša. Na vršiči vglada daleč nekje brleti majhno lučico. Gredo proti tisti strani in dospejo do male bajte. Stopijo k oknu in poslušajo tri šivilje; prva pravi: «Kako se pač nam slabo godi; ko že vse okrog spi, moramo še me delati in skrbeti; pri vsem tem jedva toliko prislužimo, da preživimo stariše in sebe. Ko bi le tako srečna bila, da bi kraljevega kuharja dobila za moža; godilo bi se nam bolje in bila bi zadovoljna.» — Druga odvrne: «Če bi si želela ti kraljevega kuharja, hotela bi jaz kraljevega peka za moža.» Tretja pa dostavi: «Jaz bi pa le s kraljevičem samim bila zadovoljna; rodila bi mu sinčka sè zlatim križcem na čelu in dve hčerki sè srebrnimi zvezdicami na prsih.»

Potniki to slišati, potrkajo na okno in prosijo prenočišča. Dekleta odprejo vrata; starejši sestri prepustite svoji postelji ministroma, najmlajša pa odloči svojo kraljiču. — Zarana prinesejo deklice potnikom zajutrek; starejši ministroma, najmlajša pa kraljeviču; prinesla mu je najboljih jedi, kar jih je le mogla v naglici dobiti. Starejši sestri dobile ste v dar po dva tolarja, mlajša pa dva svitla zlata. To je sestri posebno v oči zbódló. Zdaj se vrnejo ti gospodje zopet domu. Kraljevič da pozvati one tri deklice. Tem je postajalo tesno v prsih; slutile so, da so bili tisti gospodje od kraljevega spremstva in da so menda celo njihov razgovor čuli. Najstarejša mora prva pred kraljeviča. Strahljivo in bojzljivo se mu bliža. Kraljevič jo vpraša: «Kaj ste govorile včeraj kratko prej, ko so trije potniki k vam prišli?» — «Prav nič slabega, milostivi gospod kraljevič!» odvrne dekle; po njej je pa kar zgorelo, ko je slišala, da se niso nič vkanile, zakaj morajo v grad. Ker kraljevič dalje poizveduje, mu ta primorana vse razodene, slednjič tudi o sebi, da si je želela kraljevega kuharja za moža. Kraljevič na to zakliče in kuhar pride v sobo. Kraljevič mu zapove: «Tu imaš ženo, če pa ti ni za njo, spravi se takoj iz mojega kraljestva!» Ker je bilo dekle lepega obraza, prijala mu je na prvi pogled tako, da jo je srčno rad vzel. Ko gre starejša sè svojim kuharjem mimo sestri, mislite si te: «Bog se naju vsmili — to že peljejo — menda k smrti!»

Zdaj gre srednja v sobo in tudi ona mora vse povedati; tudi pek je zadovoljen sè zalim dekletom.

Ko mora najmlajša pred kraljeviča in jo ta izprašuje, ko prej njeni sestri, brani se ta najdolže obstati včerajšnjo govorico. Slednjič, ko vidi, da mora vender resnico golčati, razodene trepetaje, da si je želela v šali kraljeviča za moža. Ginjen in očaran krasote sramežljivega dekleta, sklene kraljič takoj, vzeti jo za ženo. Reče ji tedaj: «Ne boj se, draga moja, ti bodeš v resnici moja žena.» Zdaj je dekletu postalo še bolj tesno v prsih; ko pa vidi, da ni šala in da je nihče ne pelje k smrti, spremeni se njen strah v čisto veselje.

Kratko potem obsluževal je kraljevič ženitnino, ki je bila sijajna in vesela, kot so kraljeva gostovanja sploh. — Starejši sestri ste mlajšej od zdaj še bolj zavidali vso to srečo ter premišljevali, kako bi ji zamogli škoditi.

Kraljevič prevzame vlado in mora tudi čez nekaj časa v boj. Prigodi se pa, da dobí kraljica med časom, ko je bil kralj še v boji, krasno hčerko, ki je imela sreberno zvezdo na prsih. Sestri, ki ste bili same navzoči, skrijete dete in podvržete — psička. Dekletce položite v škatljico in jo spustite po vodi; kralju pa pišete, da mu je žena porodila na veliko občno žalost psička.

Ves prestrašen jima kralj odpiše, naj le varno skrbite za ženo, drugo bo že on uravnal. Čez nekaj časa pride domu in pita ženo za dete. Ta pa mu odvrne, da je ležala dva dni v omedlevici in torej

ne zna za dete, ker jej je nečejo sestre pokazati. Kralj jej nič ne očita, še tolaži jo, razodene jej, kar mu je znano ter mēni, da je tako že božja volja. Škatljico pa je iz reke potegnil kraljev vrtnar. Ko najde lepo dete, je koj za svoje vzeme, ker sam ni imel nič otrok. On z ženo vred je pa skrbno in z veseljem izreja.

Preide leto in kralj mora zopet v boj. K nesreči imela je kraljica ravno ta čas poroditi. Kralj torej sestrama naroči, prav skrbno kraljici streči in odide.

Tudi zdaj rodi kraljica jednako hčerko sē sreberno zvezdo na prsih. Sestri vzemete ji tudi to dete, denete je v škatljo in je spustite po vodi. Pa tudi to dekle izvleče vrtnar iz deroče reke in je vzeme za svoje. — Ničvredni sestri pa naznajte kralju, do mu je žena v drugo porodilo psička.

Ko se kralj vrne, vpraša zopet ženo za dete, a ta mu odgovori ko prvikrat. Kralj pa vender nevoljen postane in se zakolne, da neče več v tak čas odhajati od doma.

Imela mu je žena v tretje poroditi, in zdaj sklene kralj, ne stopinje odslediti od doma. A znova je primoran hiteti na boj — v tem pa mu kraljica rodi zalega dečka sē zlatim križcem na čelu. S tem detetom storé nevsmiljeni sestri ravno tako, kot z obema prejšnjima. Tudi to pride po naključbi k vrtnarju. Kralj domu prispevši, se silno raztogoti, ker spoznal je, da tako ne bo imel nikoli naslednika. V svoji jezi da sezidati velik stolp in zapové v njega zazidati kraljico.

Vrtnar je v tem času skrbno odgajal kraljeve otročiče. Ko je deček dopolnil sedmo leto, reče vrtnar ženi: «Zapustiva ta žalostni kraj; znal bi nama kdo še otroke vzeti, ker so v istini ko sami kraljiči in kraljičine.»

Vrtnar kupi na veliki gori lepo posestvo, preseli se tje in zasadi krasen vrt, kakoršnega še ni bilo daleč okrog. Srečno je živel sè svojo ženo in otroci več let, kar jim nenadoma umrje. Velika žalost polasti se ostalih, ker vsakdo se le težko in z bridkostjo loči od svojih. Sredi vrta naredijo mu grob; ondi so se križale vsa pota, ki so peljala po vrtu; in po katerej poti bi tudi čez vrt šli, vselej bi lahko molili na njegovem grobu.

Čez nekaj časa umrje otrokom tudi krušna mati. To pa zagrebejo pri vhodu na vrt, da bi lahko vselej na njenem grobu molili, ko bi šli na vrt ali se vračali domov.

Sedaj so živeli otroci popolnoma zapuščeni v divnem vrtu. Ni jim bilo sile za živež: krasen vrt jim je dajal sladkega sadja. Tu so še mladike cvetele, ondi je že sadje zorilo in drugod je že zrelo po travi ležalo. Rastle so tu in tam krasnobarvne cvetlice ter razširjale prijetno vonjavo; po vejicah pa so skakljali tički in žvrgoleli mične pesmice.

Nekdaj pride k njim prastara ženica. Jako se začudi prelepemu vrtu, zlahtnemu sadju in cvetju, slednjič pa reče: «Res je vrt, da malo takih, a najznameniteji ni; manjka mu namreč treh reči, in sicer: drevesa, ki samo od sebe prelepo gôde, zatem

tice, ki bi prevala resnico in pravico in zadnjič zlate vode.» To tako vname mladega kraljeviča, da sklene teh reči iti iskat. Sestri ga le neradi pustite, ker ste si v strahu, da bi se mu ne pripetilo kaj hudega.

Mladeneč ji tolazi in reče: «Na ono-le drevo obesim svoj meč; dokler ostane svitel, mi bo dobro; a ko bo zarujavael, vedite, da bom nesrečen.»

Daleč od doma pride do starega puščavnika. Tega vpraša za dober svet. Starec ga pouči, kodi ima iti, da dobi zaželjene reči. Sviri ga, naj se ne da oplasiti od premnogih nevarnostij, ki ga še čakajo. Grmelo bo krog njega in bliskalo, a on naj se ne zmeni za vse to, ampak naj gre za jabolkom, ktero mu bo dal; naj ga vrže pred se in kam se bo ono kotalo, tje naj gre. Puščavnik mu še da povrh svoj blagoslov, in deček gre dalje. Starček ga še enkrat opomni, naj gre vedno za jabolkom do gore, ondi pa naj se vleže — a bežati nikar, sicer je zgubljen; že šestindevetdeset jih je šlo po istej poti proti gori, vrnil se še nobeden ni. Deček obeča tako storiti in in gre srčno proti gori. Na podnožji se vstavi in vleže. Zdajci postane krog njega šum, ropot in polom; kraljevič je tako iznenaden, da prestrašen kvišku poskoči in — v trenutku okameni, kakor njegovi predniki.

V tem ste hodili sestri pridno gledat na vrt meč. Nekega dne najdete jeklo zarujavaelo.

«Nesrečen ali celo mrtev je najin brat,» reče starejša sestra, «jaz ga grem iskat, da ga rešim.»

Mlajša jej brani jokaje, a vse nič ne pomaga. Starejša obesi poleg bratovega meča molek ter reče sestri: «Kadar bodo molekove jagode krvave, znaj, da se mi je prigodila velika nesreča.»

Srečno odide po svetu in tudi pride do istega puščavnika. Tudi jo pouči starec in ji da jabolko.

Doma ostala je edina mlajša sestra in žalovala po bratu in sestri. V največo bridkost še najde nekega jutra na vrtu jagode molekove vse krvave.

Zdaj se poda še ona na pot. Tudi ona pride k puščavniku, ki jo pouči in posebno posvari, da se naj ničesa ne vstraši.

Ko pride pod goro in se vleže, nastane krog nje ropot in grom, ona pa se še niti ne zmeni za vse to. Zdaj pride starka, ki jo je že nekdanj videla v domačem vrtu in jej reče: «Že štiri sto let čakamo, a slednjič si vender prišla, da nas rešiš. Tu imaš vejico čudnega drevesa, ki gôde; vsadi jo na očetov grob. Tu pa vzemi tiča pero, ki bo govoril resnico in pravico; priveži ga na vršič drevesu. Slednjič še dobiš steklenico zlate vode; vlij jo na materin grob. Tu pa imaš rožmarinovo vejico; ko greš mimo okamenelih postav, hotela ti bo vsaka izpuliti jo, a ne daj je! Tudi lastnemu bratu in sestri ne. Ta dva bodeta slednja. Spoznala ju bodeš, ker te bosta trdneje poprijela in ti vejico hotela iztrgati; ti pa jo drži trdno in ne izpusti!»

Dekle vstane in gre mimo okamenelih oseb; vsaka poseže za dišečim grmičem — a ona ne iz-

pusti. Ko tudi zadnji dve okameneli osebi ne morete dekletu rožmarina iz roke izpuliti, zasliši za seboj neznansko vriskanje in veselje. Vse osebe oživele so v trenutku in spremenile se v prave ljudi. Bili so to sami zakleti kraljiči, ki so se sedaj vsi tako neizmerno veselili.

Tudi ti trije gredó domov; prej pa še so dobili od drugih v dar mnogo dragocenih srebernih, zlatih in demantnih posod.

Doma na vrtu zasade vejico čudnega drevesa v očetov grob in privežejo tičevo pero na vršiček. V kratkem izraste krepko drevo, ki je lepo godbo razširjalo daleč krog sebe. Iz peresa pa postane tič, ki je govoril resnico in pravico. Na enem konci materinega groba pa je vrela zlata voda kvišku, pri drugem pa se zlivala zopet v zemljo.

Čez nekaj časa napravi kralj velik lov. Sestri nagovorite brata, da gre tudi on na kraljev lov. Bil je tako srečen, da je med vsemi lovci pobil največ zverjadi. Kralj ga zaradi tega povabi na obed. Pri jedi povabi mladeneč vso gospôdo za drugo jutro na planino, ker ondi bilo je največ zverjadi. Ko se lova in pobijanja naveličajo, povabi jih še k obedu. Sestri prineseti prvo jed v srebernih posodah. Kralj se jako začudi, a ne reče nič. Pri njegovem obedu so še le najzadnji prigrizek prinesli v srebernih skledicah na mizo.

Drugo jed prineseti v zlatih posodah. Kralj se še bolj začudi in prestraši ter reče natihoma ministrom: «Gorjé nam! Gotovo smo groznim tolo-

vajem v pestéh. Drugi nima nobeden toliko bogastva in ga ne more imeti.»

Ko pa kraljičini tretjo jed v demantnih posodah prineseti, se kralj ne more več zdržati in praša začuden kraljeviča: «Mladeneč, povej mi vendar, kdo si, ker takega bogastva ni v vsem mojem kraljestvu!» Predno mu še ta odgovori, začujejo iz vrta sém tako mično godbo, kakor še nikdar do teh dob. Kralj in spremstvo hiti iz sobe na vrt, da bi od blizo poslušali mile glasove. A še niso dospeli skoz vrtna vrata, kar jih omami novo čudo. Vgledali so namreč zlato vodo pri materinem grobu; a še se ne nagledajo, kar še mileje zapojejo listi čudnega drevesa in jih vabijo dalje.

Pohité pod drevo in se ne morejo načuditi temu čudu. Zdaj še se zglesi tič v drevesinem vrhu: «Noč se nagiblje, dan se bliža.» Še boljše ostrmi kralj in vpraša: «Kdo pa je neki ta?»

Kraljevič mu odvrne: «Tica resnice, ki ob enem vse vé, kaj se godi po svetu.»

«Ga smem nekaj prašati?» prosi kralj dalje. Ko mu mladeneč dovoli, vpraša kralj: «Povej mi, tič resnice, ali moja žena po krivici ali po pravici trpi?»

Ptič odvrne: «Ona trpi po nedolžnem — in ti sam si največ tega kriv, ker si jo bil dal brez preiskave zazidati in si vse njenima zavidnima sestrama verjel.»

«Kaj pa je tedaj z mojimi otroci?»

Ptič zakliče eno sestro in reče: «Pridi sem, odgrni prsi in pokaži očetu sreberno zvezdo, pa mu

povej, da si njegova hči, hči tiste uboge, katero je tako po krivici zavrgel.»

Ravno tako se zgodi z drugo sestro in bratom.

Kralj spozna na mah svoje otroke in jih z neizmernim veseljem pelje domov.

Brzo da koprnečo ženo iz stolpa odzidati.

Toliko je še živela, da je svoje otroke objela, proti možu pa svoje tresoče roke več stegniti ni mogla. Veselje jo je zamorilo — njena duša pa je zletela ko bel golob proti nebu.

Sestri nedolžne kraljice pa je tudi doletela zaslužena kazen: kralj da navoziti veliko grmado in ju na tej sožge.

Kača in sodár.

Živel je nekdam v bog pa priden sodár. Nek večer gre mimo skalnatega griča z dela domu — kar v gleda silno debelo kačo in zbeži. Ko zasliši, da ga kača nazaj kliče, gre začudjen in plah nazaj. Kača mu reče: «Ne boj se me, jaz sem zakleta žena in ti me moreš rešiti, če greš z menoj v moj grad in se pozneje z menoj zaročiš!»

Sodár ji vzeme zlate ključe iz ust in odpre pečino. Po dolgem hodniku prideta v grajske kleti. Po sodih je rastel starosti sivi mah. Kača mu velí, naj na vsak sod le po trikrat vdari, potem pa naj gre k drugemu. Komaj je bil s tem delom gotov do polnoči.

Zdaj gresta oba, kača in on, k mašniku, ki ju vpiše in potem trikrat okliče.

Jako dosti ljudstva se je zbralo, da bi čudno nevesto videli. Ko se pa prikaže sè svojim ženinom, ki je ves čas pobožno molil, pobegnejo vsi strahu. V cerkvi gre kača trikrat krog oltarja; prvič zagrmi tako, da se vsa cerkev strese — ko pa pride iz-za oltarja, imela je že žensko glavo. Gre v drugo; sedaj še bolj zagrmi, ona pa že do pasa kot ženska pride nazaj. Slednjič pa za oltarjem tako zagrmi,

da se je vsa zemlja stresla, mesto kače pa je prišla prelepa, v svilo oblečena grofinja nazaj in s to se je sodár zaročil. Pa tudi kameni grič se je v tistem hipu zopet spremenil v pravi grofovski stan, kakoršni je bil prej, ko je hudobna mačeha grofinjopásterko zaklela.

Prejšnji siromaški sodár pa je zdaj lahko v miru in sreči preživel svoje dni.

O roparjih in grofu.

Nek bogat grof imel je dve hčeri in dvanajst hlapcev. Nekdaj odide sè vsemi hlapci na lov, doma pa le svoji hčeri pusti. Na večer vidite dvanajst tolovajev priti in se zaklenete v grad. Ker ji niso mogli pregovoriti, da bi odprli, začnejo tiho zid v klet predirati, in ker se je že delala noč, menili so tem laglje prevarati varuhe. Starejša hči pa je zaslíšala sumljiv šum in je šla z očetovim mečem v klet stražit. Kmalu so tolovaji izdrli toliko kamnov, da je mogel eden zlesti noter. Neustrašeno dekle mu s krepkim mahljejem odseka glavo in ga potegne za roke noter. Za tem še odseka devetim glave in vse zvlači skozi luknjo v klet. Zdaj pa spozna glavar zvijačo in odide z enim pomagáčem med grozno kletvijo od ondot.

Starejša sestra je mislila, da gre tolovaj po več svojih, ki bi sè silo vdrli v grad ter se nad njima maščevali. Reče torej zarana sestri, naj se zapre v grad in naj ne pusti nikogar notri, sama pa hitro odide proti oni strani, od koder so imeli grof in hlapci dospeti.

Medpotoma naleti na dva vojaka, ki jo vprašata, kam gre. Ona jima odvrne, da ide pomoči

iskat in dostavi, da je preteklo noč sama deset tolovajev pokončala. Navidezna vojaka, ki sta bila zadnja tolovaja, se ji brž ponudita, da hočeta v tem, ko gre ona svojih iskat, grad čuvati. Ona se brž obrne in ju pelje domov, ker še se ni bila jako oddaljila od grada. Mlajša sestra pa jim nikakor noče odpreti; ker spoznala je, da ona dva nista prava vojaka. Ko roparja vidita, da v grad ne moreta, razsekata starejšo sestro na drobne kose, onej pa in vsem grajskim zaprisežeta grozno osveto za pobite tovarše; slednjič odideta.

Ko pride grof domov, prestraši se močno in sklene, grada nikoli več brez izdatnega varstva ostaviti.

Čez nekaj časa umre nek hlapec in na njegovo mesto stopi mlad, neznan človek. Ta je bil ravno roparski vodja; a ker je bil preoblečen, ga grofova hči ni spoznala. Bil je jako delaven in na videz zvest; zato ga je grof že za pol leta postavil nad vse hlapce. Na konci leta pa mu hoče oditi veliki hlapec, a da ga grof obdrži, obljubi mu svojo hčer za ženo. Sedaj tolovajski glavar rad dovoli. Ko so nju vpisali in oklicali, spala sta dekle in ženin v eni sobi. Neko noč dekle ne more zaspati in čuje, kako ženin s postelje vstane in skozi okno skoči na dvorišče. Predno je solnce vzhajalo, prišel je nazaj; dekle pa se je delala, kakor bi spala.

Drugo noč odide ropar zopet skozi okno, in dekle, ki ga je čula, postane še radovednejša, kam neki sumljiv ženin zahaja.

Tretji večer zapové nevesta svojemu najzvestejšemu hlapcu, naj s capami (cunjami) ovije najhitrejšima konjema kopita in pri vozu kola. — Po noči skoči ženin skozi okno in tiho iz grada odjaše. Hitro sede nevesta na voz in se odpelje za njim. Vedno se je s hlapcem tako peljala, da ga nista z oči zgubila. Pripeljeta se sredi velike šume do lepega grada. Tam skrijeta voz za grmovje, potem pa dekle srčno stopi v grad. Komaj vrata odpre, že zadoni nad vrati zvonec — a ona hitro skoči skozi prve duri v bližnjo sobo in roparji, ki so prihiteli k vratom, je niso videli.

Dekle najde v prvi izbi samo orožje, v drugi po vojaški napravljeno obleko, v tretji srebro in zlato in v zadnji večerjo za 24 mož. Ker začuje za seboj šum, slutila je, da pridejo tolovaji večerjat. Brzo se zmakne v zadnjo sobo in ondi najde — vislice in na jih obešeno tuje dekcle. Velikega straha splazi se pod postelj. Iz sosedne sobe začuje med drugimi tudi svojega ženina, kako je svojim tolovajem naznanjeval v divjem veselji, da bo v kratkem, namreč na dan poroke, maščevanje dovršeno: ker tedaj bi imeli grofovo hčer živo žgati. Vsa trda groze in straha slišala je nevesta, kar jo je čakalo.

Po večerji pride glavar ravno v tisto sobo, kar ga nek mlad tolovaj poprosi za prstan obešenega dekleta. Glavar potegne meč in odseka prst s prstanom vred — ta pa pade po nezgodi ravno pod

postelj k skriteму dekletu. Glavar velí onemu, naj za danes le gre ter si jutri poišče prstan, sam pa se vleže v postelj in zaspi. Mladi tolovaj pride čez nekaj časa zopet in hoče pod posteljo prstan tiho poiskati — kar zagleda belo oblečeno nevesto in v mislih, da vidi samo smrt, zakriči: «Smrt, smrt!» To pa glavarja tako zapelje, da popade meč in skoči za nepokojnim tolovajem, ki mu komaj odnese peté. Potem se glavar zopet vleže in v drugo zaspi. Dekle pa vzame prst s prstanom in zapusti tiho sobo. Varno se priplazi do zunanjih vrat, tu zvonec zopet zapoje, ona pa komaj skoči za grmovje in že so bili tolovaji za petámi. Ko blisk odpelje se s hlapcem domu, kjer se komaj v postelj vleže in dela kot bi spala, a že skoči roparski glavar — njen ženin — skozi okno. Ker se je že danilo, zazove jo, rekoč: «Kako pač moreš spati celo drago noč?» — Ona pa vstane in odvrne: «Dobro, da si me zbudil iz mojega spanja, imela sem grozne sanje!»

Ona naznani brzo vse svojemu očetu. Ta pošlje natihoma po sto vojakov, ki so na večer prišli in se poskrili po gradu.

Pri večerji je vsak gost moral svojo povest povedati. Zadnjič pa žalostna nevesta povzame besedo in reče: «Sinoči sem prinesla spomin seboj iz gradu svojega ženina, tu je!» Rekši dene prst sê zlatim prstanom na mizo. Ropar je spoznal, da je ovajen, a hotel se je osvetiti: izdrl

je meč — a prepozno, vojaki so že prihrumeli v sobano in so njega in njegove sesekali na drobne kosce.

Prihodnjega dne pa so se peljali v roparski grad in vse srebro, zlato in drugi plen odpeljali in pozneje razdelili ubogim — grad pa so požgali in razrušili do zadnjega kamna.

Molitev sv. Antona.

Imovit in dobrosrčen gospod Bogomil bil je kum nekemu vbogemu dečku z imenom Vitko. Dečku vmrjejo v kratkem starši in gospod ga vzame za svojega. Vzel je še neko drugo siroto k sebi, pridno dekle Tonko, ki tudi ni imela nikogar na svetu. Ko dorasteta, prepusti jima gospod posestvo pod tem pogojem, da se zaročita in revežem v stiski pomoreta.

Tonka nenadoma zboli in vmrje. Ker sta se neizrečeno ljubila, ni znal njen mož same žalosti kam se djati. Ko moli in joka pri odru svoje žene prikaže se mu sv. Anton in mu da listič papirja, na katerem je bila čudna molitev ter mu reče, naj jo zmoli, potem bo mu žena oživila. Vitko molitev pobožno zmoli in žena se mu v njegovo neizmerno veselje prebudi.

Več let sta še srečno živela, kar pride v njuno hišo nek častnik na stan, ki jima za zmeraj skalí vso zadovoljnost in srečo. Počne se namreč na vso moč ženi hliniti in jo skuša pregovoriti, naj zapusti svojega moža in pobegne ž njim preko morja v drugo deželo. Tonka se tega naklepa močno vstraši in se dolgo ne more odločiti, kaj naj stori. Slednjič

pa je privolila v častnikove načrte in oba sta pregovorila moža, da je oddal vse imetje. Z denarji se je napotil z njima vred v daljno deželo preko morja, kjer mu je častnik obetal vsakojake dobre vspehe.

Pridejo do morja, a pred ko gredó na ladijo, idejo še v krčmo. Tu vpijani častnik Vitka in bil je ob enem tako spreten in zvit, da mu je vkral ves denar.

Ko pridejo na ladijo, zgreši goljufan mož denarje in častnik in Tonka mu trdita, da je je v krčmi zgubil. Hiti torej brž v krčmo nazaj in išče peneze — a ne najde jih. Ko pride k morju, odplavala je že ladija z nezvesto ženo in nesramnim častnikom, da je niti vgladati ni mogel.

Ker je znal dobro gosti, kupil si je gosli in šel po svetu iskat si kruha in nezveste žene, da bi jo terjal za pol premoženja; ker spoznal je, da sta mu onadva vkradla denarje.

Hodil je že dolgo časa po svetu, a niti sledu svoje žene ni mogel najti. Prišel je v drugi deželi v glavno mesto, kjer je vse močno žalovalo. Na njegovo vprašanje, zakaj so tako prepadeni, mu odgovoré, da umira kraljeva edina hči in da je ne more nikdo več ozdraviti.

Zaupnim srcem stopi goslar pred kralja in mu razodene, da zamore on rešiti kraljičino smrti. Pustili so ga samega v sobi in on je zvesto molil čudodelno molitvico sv. Antona. Še ni bil čisto pri konci, in že je kraljičina popolnoma zdrava vstala iz postelje ter ga zahvalila za njegovo pomoč.

Vse kraljestvo je bilo tujemu godcu hvaležno za tako veliko dobroto — kralj sam pa ga je želel za svojega zeta.

Vitko pa je rekel, da ima še silen pot in se torej ne more prej ženiti, ko ga stori. Šel je dalje iskat svoje nezveste žene in ničvrednega častnika. V nekem mestu, ko je ravno najlepše godel, prideta mimo — in on ju spozna, kakor tudi ona njega.

Častnik je dobro vedel, da ga je nesrečni mož nakanil zatožiti. Da bi ga še enkrat pahnil v nesrečo, poslal je svojega slugo, da bi goslarju na tihem vtaknil zlato uro v žep. Strežaj stori tako, a ob enem požôve stražo, rekoč, da je videl, kako je tuj godec njegovemu gospodu uro vkral. Vitko je spoznal svojo nekdanjo uro in ker je tudi trdil, da je bila nekdanj njegova last, ki mu jo je vkradel častnik sam, obsodili so ga na smrt.

Prej ko so ga obesili, prišel je k njemu star vojak Peter, ki mu je naznanil, da je sam videl z lastnimi očmi, kako mu je strežaj vtaknil častnikovo uro v žep.

Dobro je znal goslar, da bi samo edin prosti vojak nikakor ne mogel pred sodniki izdatno pričati proti krivičnemu častniku in je tedaj rekel: «Bolje bo, če se oba vdava in molčiva, saj mera častnikovih hudobij bo obilnejša.»

Ob enem je naročil poštenemu Petru, naj po njegovej smrti pri njem prav zvesto zmoli molitvico sv. Antona in vse bo dobro.

Drugi dan so ga obesili. Zvečer ga je Peter tiho raz vislice vzel in molil nad njim čudno molitvico. Ko jo je zmolil, zganil se je goslar in postal zopet živ in zdrav.

Zdaj se je napravil zopet v kraljevo mesto in v kratkem se je tudi z njo zaročil.

Na dan poroke je dal v glavno mesto pozvati svojo prejšnjo ženo, ničvrednega častnika s krivičnim strežetom vred — pa tudi poštenega starega Petra.

Pred gradom je dal postaviti tri vislice — in prej ko sodniki zapovejo, one tri obesiti, se jim dá Vitko spoznati. Prestrašili so se ga pa tako, da so je pol mrtve pripeli na dobro zasluženo vrstico.

Vitko, prej siromašen godec, postal je v kratkem kralj tiste dežele in prvi njegov minister je bil stari Peter.

Nepošten krčmar.

V daljnem mestu živela sta dva jako bogata soseda, trgovec bil je eden, drugi pa krčmar.

Goljufni krčmar reče nekdam sosedu, da bo svoje novorojeno dete prej videl ko trgovec sam. Ta tega ne veruje; gresta vadljat in oba stavita vse svoje imetje. Ob enem pa si tudi rečeta, da nobeden o tem niti besedice ne pové drugim.

Krčmarja pa je skrila stara, nezvesta dekla za zaveso pri oknu in mu ondi pokazala novorojeno dete, ki je po naključbi imelo na enej roki šest prstov. Ker se je trgovec ravno ob detetovem rojstvu odpeljal nekam na sejem, zgubil je po tem takem svojo stavo. Ko se pripelje domu, kriči mu krčmar že od daleč, da ima novorojenček šest prstov na eni roki. Na vprašanje, kdo mu je dete pokazal, rekel je oštirjaš: «Tvoje ženske.»

Trgovec misli, da mu je vse zgube žena kriva, ki je sama sosedu pokazala dete, sklene je vtopiti z detetom vred.

Mimo mesta je tekla globoka reka. Zanesel je bil na samotni prod škrinjo in v mraku gnal ženo z detetom tje, kjer jo je zaklenil v kljub njenim milim prošnjam v škrinjo in pahnil v vodo.

Reka jo je zanesla v daljne mesto, kjer so jo ljudje izvlekli in smrti rešili.

Nesrečni in prekanjeni kupec pa pride v ravno tisto mesto in gre prostovoljno k vojakom.

Njegova žena dobi po naključbi častniško obleko — in ker je bila prebrisane glave, gre brez obotavljanja med častnike, in ker je bila ravno vojska, prišla je v kratkem za polkovnika in nihče ni spoznal, da bi bila ženska. Videla je večkrat svojega moža in vselej se je žalosti nad njim zjokala. Vender ni dala, da bi izročili višjo službo: hotela je, da bi se malo spokoril. Slednjič se mu vender le hoče dati spoznati; pozove ga torej k sebi in ga vpraša, zakaj je vedno tako žalosten. Brez obotavljanja jej razkrije svoje nesrečno življenje in zadnjič se razjoka. Žena mu reče, da bo še vse dobro, naj le ne obupa. Ona povabi svoje najjake častnike, zraven še desetnika, svojega moža, da jo spremijo v ono mesto, kjer je še živel goljufni krčmar..

Vsi ti častniki gredo v njegovo krčmo in hvalejo čez mero njegovo dobro vino in lepe hrame, kar se mu je čez vse dopadlo. Zvečer mu pa velijo, naj jim pové najvažnejšo dogodbo svojega življenja. Krčmar ne pomislja dolgo, nego reče: »Ker ste sami tujci, smem vam vse povedati, posebno ker mojih sovražnikov že davno ni duha ne sluha. Čujte tedaj: Ti hrami, ki so najlepši v celem mestu, nekdanj niso bili moji, ampak nekega bedastega trgovca, ki je šel z menoj vadjlat, da jaz ne bi njegovega novorojenega deteta prej videl ko on

sam. Rekla sva si sicer, da nikomur o tem vadljanji besedice ne poveva — a jaz sem le podkupil staro njegovo deklo, da je meni prej pokazala dete, ko njemu samemu. Moral mi je potem vse prepušiti in šel je — kdo vé, kam.»

Zdaj vstane polkovnik in reče: «Hvala za tvojo istino! Sedaj pa poslušaj ti mojo povest: Jaz sem nesrečna žena prekanjenega kupca in ta desetnik je moj mož. Ti gospodje častniki pa naj bodo moji in tvoji sodniki.» — Častniki so obsodili krčmarja in tisto staro deklo na smrt: njega so štirje voli raztrgali, deklo so pa vtopili v reki.

Nesrečni trgovec in njegova žena pa sta vse svoje in krčmarjevo imetje dobila in še srečneje živela ko prej.

Trije bratje.

Šli so nekdam trije bratje po svetu iskat službe. Sreča jih zeleno oblečen gospod, bil je hudi duh, ter je vzame v službo. Druzega bi ne imeli nič delati, ko od krčme do krčme iti, jesti in piti, a vse to le pod enim pogojem: morali so mu priseči, da nobeden besedice ne izpregovori, razen, kar jim bo velel on sam. — Starejšemu je dovolil besede: «Mi trije», srednjemu: «Za péneze» in najmlajšemu: «Takó je.» — Če bi to zapoved le količkaj prelomili, prišli bi ob službo in bili bi še poleg tega kaznovani.

Gospod jim je dal dosti denarjev, in hodili so tako več časa po deželi. Slednjič pa pridejo k nepoštenemu krčmarju. Ta je vpraša: «Hočete jesti in piti?» Starejši velí: «Mi trije!» srednji reče: «Za denarje!», mlajši pa dostavi: «Takó je!»

Krčmar je takoj spoznal, da ti trije ne morejo več govoriti, ko te besedice. V njegovi krčmi pa je takrat spal grozno bogat trgovec. Tega krčmar po noči umori ter mu denarje pobere; drugega dne pa hitro zatoži sumljive tri brate umora.

Sodec je pozóve pred se ter vpraša najstarejšega: «Ali veš, kdo je trgovca umoril?» Mladeneč,

dasi prestrašen, reče po gospodovi zapovedi: «Mi trije!» — Gospod se nasmeje, rekoč: «Aha, smo že vkup! Zdaj pa ti srednji povej, zakaj ste šli trgovca umorit?» Ta reče: «Za denarje!», drugega ni smel reči, bilo bi proti njegovi prisegi. Slednjič še praša sodec najmlajšega: «Ali sta tvoja tovariša govorila resnico?» Ta pa reče: «Tako je!» in preiskava bila je sklenjena. Obsodili so je na smrt, krčmarju pa so zapovedali, da mora biti navzoč, kedar je bodo obešali, ker so bili v njegovi krčmi.

Peljali so je že k vislicam, kar od daleč vgladajo jezdeca, ki je mahal z belo ruto, v znamenje, naj počakajo. Ko prijaše do vislic, spoznali so trije bratje svojega gospoda, huđega duha. Ta jim reče: «V hudo skušnjavo sem vas spravil, a ker ste bili mož-beseda in ste mi pomagali, da tega krčmarja — ubijalca pred dobim v pekel, dobote zdaj plačo.»

Dal je vsakemu veliko mošnjo, polno rúmenega zlata. Sodniku pa je naznanil, kdo je in tudi povedal pravega morilca nesrečnega trgovca, potem pa je izginil.

Hitro so vojaki pograbili prestrašenega krčmarja, ki je že mislil, da bo varen vžival krivičen denar; obesili so ga na tiste vislice, ki so bile za one tri poštene hlapce pripravljene.

Kakor so bili trije bratje, tako bodi vsakdo zvest dáni besedi!

Indijska kraljica.

Blizo starodavne indijske dežele gospodoval je imeniten kralj. Imel je ženo z zlato zvezdo na čelu. Čislal jo je tako, da ji je večkrat rekel, da se po njeni smrti z nobeno žensko več ne oženi, razen, če bi tudi imela zlato zvezdo na čelu.

Bog je hotel, da je kraljica v kratkem umrla in kralj je ostal sam. Druge rodbine ni imel, kakor edino hčer Zlatko, katera je tudi imela na čelu zlato zvezdo.

Dolgo časa se je žalostil kralj za ženo, slednjič pa se mu vrinejo misli na ženitev. Iskal je dolgo po svoji in po tujih deželah slične žene, a ni je našel nikjer. Pride mu na um, da ima tudi njegova hči (na čelu) zlato zvezdo in zatorej jo počne nagovarjati, da bi ga vzela za moža. Zlatka pa mu reče: «Rajše pretrpim vse, tudi smrt, kakor bi privolila v to ženitev; to se ne sme zgoditi!»

Razjarjen oče ukaže precej ji pri laktu odsekati roki ter jo stira iz svoje dežele. Rada je prenesla vse muke, ker znala je, da trpi po krivici. Preprosila se je skozi tuje kraje ter prišla v deželo Indijo. Ondi bil je pred kraljevim gradom studenec in okoli njega hodila je več časa, ker bila je žejna

in nikogar ni bilo blizo, da bi ji dal vode. — Indijski mladi kralj gledal je ravno skozi okno; obrnil se je k materi ter rekel: «Večkrat ste me nagovarjali, naj se oženim, a nisem našel prave ženske; zdaj pa hodi ena okoli studenca — to bi hotel vzeti za ženo, dasiravno nima rok.»

Modra mati odgovori sinu: «Z nobeno te nisem silila, niti ti je branila, a prej ko vzameš to, premisli dobro! — Kdo vé, zavoljo kake pregrehe so ji odsekali roke. Pa če jo vzameš, ne smeš je nikdar črtiti.»

Sin pozôve tujo dekle v grad in jo vpraša, od kod je in kako je postala tako nesrečna. Jokaje mu razodene Zlatka svojo nesrečo. Princ ne pomislja dolgo, ampak se kmalo zaroči s poštenim dekletom. Na njeno ugovarjanje, da nima roki, ji reče, da jih ne potrebuje, saj bo imela dovelj dvorjank, katere ji bodo stregle.

V kratkem imeli so sijajno gostovanje ter se veselili iz celega srca.

Bila sta že kaki dve leti zaročena, kar je kralj moral nekemu prijatelju pomagat v boj. Doma narodil se mu je v tem času prelep sinek. Radi bi ga dali krstiti, a znali niso, kako ime bi mu izbrali. Pošljejo tedaj hlapca Tokaja s pismom h kralju. Idoč pride hlapec v grad kraljičinega očeta. Ta mu reče: «Bržkone si ogleduh, moramo te zapreti.»

Tokaja se izgovarja, da je indijskega kralja sél ter mu tudi pokaže pismo. Kralj mu velí, da

mu mora pismo izročiti ter mu da jesti in piti. Na to razpečati pismo ter spozna, da je njegova hči žena indijskega kralja. Prvo pismo sežge, pa napiše drugo: «Doma porodil se ti je otrok, a ni podoben ne psetu, ne mačku — kaj naj ž njim naredimo?»

Hlapec odide s tem pismom h kralju, kateri se močno prestraši ter odpiše: «Naj je otrok kakoršen koli, mene mora dočakati.» Ker je Tokaja pri zlobnem kralji prvokrat dobil vina, šel je tudi v drugo k njemu. Tudi zdaj mora oddati pismo. — Kraljičin oče ga prečita, pa napiše drugo: «Privežite dete materi na prsi ter jo iztirajte iz gradu; ko pridem domov, ne sme ne ona ne dete več biti v moji deželi!»

Ko kraljeva mati tako grozno pismo prebere, ne more se več zdržati solz. Nesrečna kraljica jo popraša, zakaj joka. Ko vse zve, sili sama, da ji dete privežejo na prsi ter odide žalostna iz grada. Pótoma pride na široko ledino, kjer je vrel bister studenec. Tu bi rada napojila žejno dete in ga previla. — Prišla sta po tistem potu tudi Kristus in sveti Peter. Ta gospoda zaprosi nesrečna žena pomoči. Onedva ji dete razvijeta ter z vodo okrepčata jo in otroka. Slednjič veli Kristus: «Žena, meni se zdi, da še tvoje dete ni krščeno; ti, Peter, ga lahko krstiš, jaz pa mu bom boter!» Na to dasta detetu ime Ivko, Gospod pa reče: «Za dar dam temu detetu, da se mu od petnajstega leta vse izide, za kar bo prosil v božjem imeni. Ko bo toliko star, mu to naznani. Do tega časa pa boš gospo-

dinja v krčmi, katero najdeš ne daleč od tod — a ne jemlji od nikogar plače za postrežbo.» Zlatka še ju prosi, naj ji dete privežeta na prsi, Kristus pa ji reče: «Le vzemi ga sama v roke!» Ona se obotavlja, izveličar ji veli v drugo, naj dete vzdigne. Na njegovo besedo prime dete in zadobi v tem trenutku zopet cele roke. Ogleđa se za gospodoma, da bi se njima zahvalila — a že sta izginila.

S hvaležnim srcem gre Zlatka dalje in najde snažno krčmo, kjer ostane za gospodinjo. Če je kateri gost prašal za dolg, rekla mu je: «Jutri lahko plačaš, danes ti ni treba.» V zadovoljnosti preživela je tam več let.

Neko spomlad pripelje se njen mož sam tje ter zahteva večerjo in postelj. Ivko zrastel je ta čas krepek deček. Ko kralj zaspi, zleze mu roka s postelje. Zlatka pa veli sinu: «Idi, pa tiho očetu roko položi na postelj!» — «Ali so to moj oče?» vpraša neverjetno deček, in vzdigne kraljevo roko zopet na postelj. Čez pol ure zbudi se kralj in dé krčmarici: «Sanjal sem prijetne sanje, pa kaj, ker se ne bodo nikoli uresničile. Zdelo se mi je v sanjah, da ste rekla sinu, naj meni, svojemu očetu, vzdigne roko na postelj. Je to resnica ali so samo sanje tega ne znam.»

Zlatka mu odvrne, da je na svetu vse mogoče, na kar ji pravi on: «Ni mogoče, da bi bila vi moja žena, katero že skoro petnajst let iščem; ona ni imela rok, katere vi imate, a imela je na čelu zlato zvezdo, katera vam manjka.»

Ko nesrečna kraljica spozna, da se ji ni nič bati od svojega moža, razodene mu vse svoje življenje ter dostavi, kako je dobila roke in postala krčmarica. Slednjič še si odveže beli robec raz čela in zlata zvezda zalesknila je kralju v oči.

Drugi dan vzel je kralj svojo ženo seboj domov; ona pa je rekla: «Naj v božjem imeni ta krčma zopet izgine,» in vsa okolica spremenila se je v puščavo, kakor je bila prej.

Kralj poslal je že naprej glas, da je našel svojo ženo ter zapovedal, naj vse prav lepo za njo pripravijo. Čez nekaj dni začnejo poizvedavati, kako je vender bilo mogoče, da je vsak dobil drugačne pismo, kakor so si pisali. Vprašajo hlapca Tokaja, kateri tudi obstane, da je dvakrat bil pri onem srditem kralji ter mu obakrati izročil pismo. Znali so, da je bil ta kraljičin oče ter si lahko razložili, zakaj je zamenil pisma. Tokaja pa je ves poparjen lazil po gradu, misleč, da ga bodo zdaj in zdaj beriči zavlekli v najtemnejšo ječo. Ali temu bi ne bilo tako, ker kralj je že s prva spoznal, da je največ bil kriv le njegov zanikerni tast.

Nekoč sta se kralj in njegova žena v sobi pogovarjala o svojem sinu Ivku, in ker je Tokaja ravno šel mimo odprtih vrat, je postal ter slišal, da je Zlatka rekla: «Vse sem ti že povedala, le tega še ne, kakov dar je dobil najin Ivko: ko bo star petnajst let, izpolnila se mu bo vsaka poštena želja.»

Hlapec brž gre iskat kraljeviča in ko ga najde, reče: «Oj, Ivko, reci, naj bi midva bila tri sto milj od tod ravno v takem gradu, kakor je ta!»

Kraljevič se obotavlja, rekoč, da bi zastonj želel take reči, slednjič pa le reče — in bila sta v trenutku v drugem takem gradu, ki se za las ni razločil od očetovega. Ničvredni hlapec še s tem ni bil zadovoljen. Želel je sam imeti tako moč, kakor kraljič. Če bi pojedel dečkovo srce, mislil je, bi zadobil enako moč. Velel je tedaj Ivku: «Reci, naj bi bila hči ruskega cesarja pri nama.» Deček komaj izgovori in že stoji dekle pred njima. Tej reče Tokaja na skrivnem: «Jaz odidem na lov, ti pa ta čas umori s tem nožem kraljiča; če ti ne boš njega, bom pa jaz tebe!» Na to ji dá oster nož ter odide na lov.

Dekle se prestraši, pa vse pové Ivku. Kraljič zokolje jagnje in ž njegovo krvjo poškropi izbina tla. Kmalu potem pride hlapec domov ter zagledavši krvava tla veselja zavpije: «Vender je že mrtev! zdaj bom pa jaz gospodaril, da bo kaj!» Kraljič bil je skrit pod posteljo, zdaj pa naglo vstane, rekoč: «Do zdaj še nisem mrtev, bom še jaz malo gospodaril, ti pa bodi tačas mali pes!» Potem še pristavi: «Da bi izginil ta grad, dekle postalo tako malo, da bi ga lahko odnesel v žepu in bi jaz k svojemu očetu prišel v službo!»

Kakor je želel, tako se mu je tudi zgodilo. Oče vzal ga je za kravarja. Tu je želel Ivko, da bi vsa goved bila tako lepa, da take do tedaj niso

imeli. Ko kralj izvé, kako lepo živino ima novi kravar, postavi ga za konjarja. Tudi konji zboljšali so se neznano. Slednjič poprosi mladeneč, da bi ga vzeli za kuharja. Spolnili so mu željo. Ko ga zavoljo dobre kuhe kralj nekdanj javno pohvali, dé mu mladeneč: «Če bi povabili ruskega cesarja na obed, napravil bi še vse bolje.»

Povabil je tedaj njegov oče ruskega cesarja in mnogo druge gospôde na obed. — Gospodje ne morejo kuharja prehvaliti in želijo, da bi prišel k mizi. Branil se je, a konečno je vendar moral ubogati. Čez nekaj časa začnejo si gospodje pripovedovati zgodbe. Ivkov oče pové, kako se je znebil žene ter jo je slednjič zopet našel in kako mu je izginil edini sin. Na to se pritoži še povabljen cesar, da se mu je izgubila ljuba hčerka.

Kuhar odide iz sobe, pa reče: «Naj bi kraljičina postala taka, kakeršna je bila prej!»

V sobo prignal je mladi kuhar zalo deklo, katero je ruski cesar na mah spoznal za svojo hčer. Kuhar jim je moral povedati celo svojo povest, na zadnje spremenil se je tudi on v kraljeviča, kakoršen je bil prej in pozval malega psa ter rekel: «Bodi, kar si bil prej!» in prepaden Tokaja stokal je pred gospôdo. Niso mu pomagale ne prošnje ne solze — pred gradom raztrgali so ga štirje voli.

Kraljevič Ivko oženil se je kmalu potem z rusko kraljičino, katera ga je s svojo odkritosrčnostjo rešila smrti.

Nehvaležna brata.

V hudi bolezni obljubi bogat grof Bogu na čast sezidati lepo cerkev, če bo ozdravel.

Ozdravel je naskoro ter postavil krasno cerkev. Pa prej bi se ne smela v nji obhajati božja služba, dokler bi ne imel svetega ptiča, kateri ima zlato perje. Pa kje bi bil ta ptič, tega ni znal nikdo v tistem kraju.

Poslal je torej grof svoje tri sinove ga iskat ter jim je dal dosti denarjev na pot.

Na križopotji obesijo na drevo tri vence; kateri bi našel svetega ptiča, imel bi vedno svež venec, ostalih dveh bila bi pa suha. Ondi se razidejo — a v bližnji krčmi sestaneta se starejša brata zopet. Tam pijeta tako dolgo, da zapravita ves denar. Bila sta prisiljena samo za hrano opravljati najtežja dela. Eden vlačil je vaškemu kovaču meh, drugi pa je šel z drvarji na planine drv sekati. Najmlajši pa je našel v neki samoti na pol podrto kočjo; tu je živela stara ženica, katera ga pouči, kod ima iti.

Rekla mu je: «Tisti ptič je na Turškem v podrtni cerkvi. Ko prideš v cerkev, vsedel se ti bo na levo ramo, ti pa ga primi s desno roko, dru-

gače ga ne dobiš, pa podvizaj se iz cerkve, sicer je tvoja smrt.»

Mladeneč gre v divje turške dežele ter najde razrušeno cerkev. Tu je letal zlati ptič od oltarja do oltarja ter lepše pel, ko najmilejša godba. Ptič mu zleti na ramo, mladeneč pa ga hitro prime in odhiti iz cerkve.

Skočil je ravno preko cerkvenega praga, kar se zruši vsa cerkev s zvonikom vred, grofič pa vesel odhiti proti domu.

Ondi, kjer je prej stala na pol podrta kočja, stal je zdaj lep grad, v njem pa so bivale tri princesinje, katere so grofiču povedale, da jih je rešil zakletbe. Vzel je vse tri seboj.

Medpótoma je tudi zazvedel o nesreči svojih bratov, dal ju poiskati, ter ju je sprejel, kakor kralja, ne pa, kakor sta si zaslužila. Dejal jima je, da si smeta izbrati žene izmed onih princesij, sam je pa volil najmlajšo. Brata, ki sta bila od kraja vesela, postala sta s časom jako čmerna. Ko pridejo do križopotja, kjer so obesili vence, bil je venec najmlajšega brata še lep cveteč in zelen, njijina sta se pa popolnoma posušila.

Vozna cesta peljala je zdaj okolo dolgèga griča, preko katerega je držala bližnja peška pot. Bratje izvolijo si peško pot, v tem, ko se princesinje in vozovi odpeljejo po veliki cesti.

Brata na samem planeta nad najmlajšega, izkopljeta mu oči ter mu vzameta zlatega ptiča. Ko prideta do vozov, rečeta, da je brata grozna

zver raztrgala in požrla. Žalost bila je velika, ko sta raztrosila grozno vest. Zlati ptič ni nič več prepeval in je klavrno letal v novi kletki od stene do stene. *bebetanje*

Oslepljen grofič pa je v tem onemogel ležal na samotnem griči. Kar priletita dva vrana in eden pravi drugemu: «Če bo ta-le prišel do bližnjega vrelca in se vmil, še spregleda; drugače bo najina pečenka.»

Mladeneč to slišati lazi po vseh štirih dalje, pa pride do studenca. Tam si zmije oči in zopet postane gledajoč. Kmalu potem gre v tisti kraj, kjer je gospodoval njegov oče ter stopi pri nekem čevljarji za pomagača.

V nedeljo ga vpraša čevljar, če pojde k maši. Grofič se izgovarja, da nima obleke, ter ostane doma. Pozneje pa le gre v cerkev. Ko je prestopil cerkveni prag, zapel je sveti ptič prvič, odkar so ga bili spustili v cerkev, ter pel, dokler je bil mladeneč v cerkvi.

Doma mu reče mojster, da mu je labko žal, ker ni šel v cerkev, bi saj slišal peti zatega ptiča.

Drugo nedeljo zgodi se ravno tako. Tretjo nedeljo postavil je grof k vratom stražo, da bi spoznal, za koga voljo ptič vender zapoje.

Tudi takrat prišel je grofič najnazadnje, ptič je zapel, stražar pa si dobro zapomni, kje je mladeneč pokleknil. Ko je vstal ter stopil skozi vrata, vtihnil je ob enem zlati ptič.

Stražar stopi za njim, prime ga za ramo, pa mu veli: «Zdaj moraš z menoj, ker grof hoče vedeti, zakaj zlati ptič ravno za tebe voljo poje.»

Grof na mah spozna svojega najmlajšega sina, katerega je že več časa objokoval, kakor mrtvega.

Sin mu razodene nečloveško djanje svojih bratov, ob enem pa tudi prosi milosti za njihino pregreho. «Naj se sama sodita», reče slednjič grof sinu, kateri se je moral do drugega dne skriti.

Zvečer zbere grof sodnike ter je vpraša, kako bi kaznovali tistega, kateri bi svojega brata sam oslepil ter ga zapustil v smrtni nevarnosti. Vsak sodnik je izrekel grozno obsodbo, najgroznejše izrekla sta pa grofova sinova sama, ker sta menila, da je kdo drugi storil kaj takega. — Rekla sta namreč: Tak hudodelnik ni boljšega vreden, da bi ga vtaknili v sod, ki bi bil od znotraj ves obit z ostrimi britvami in žreblji.»

Kmalu potem oženil se je najmlajši sin z lepo princesinjo, starejša pa sta pretrpela grozno smrt, katero sta želela drugim: spustili so ju v takem sodu z najvišjega hriba v dolino, da sta se razsekala na drobne kosce.

O zvitem tatu.

so je bil L

Nek oče je imel sina, pa mu je rekel, naj gre po svetu, da bi se naučil kakega rokodelstva. Sin se je res odpravil po svetu in prišel v log, v katerem so bili roparji. Ti so zaklali vola, pa so ravno kožo razprostrli na solnci, da bi se sušila. Glavar teh roparjev je bil stric tega fantiča. Deček gre k njemu, pa mu reče, da bi se rad naučil krasti. Stric pravi: «Dobro, pa ostani pri nas!»

Drugi so šli na lov, samo fantič in njegov stric sta ostala doma, da bi kuhala meso.

«Hajd! ti idi po vodo, jaz grem pa po drva in kateri bo prvi juho skuhal in jedel, tisti bo potlej hajduški glavar,» reče stric.

Fantič gre in prinese poprej vodo kakor stric, potem si pa v grmu vreže leskovo palico, pa začne strašansko udrihati po tisti koži, ki je visela na grmu in na vse grlo kričati: «Jaz nisem vkradel vola nego moj stric; prosim, pustite me pri miru!» Tako je zmiraj kričal in udrihal po koži, juha in meso sta se pa med tem skuhala.

Njegov stric in hajduki, ki so med tem prišli nazaj, so mislili, da je prišel gospodar tistega vola in fanta tepe, pa se niso upali k ognji.

Ko se je juha skuhala, se je fant prav najedel, potem pa se debelo nasmejal.

Zdaj še le so prišli roparji, a ko so videli, kako lepo jih je naplahtal, zbrali so ga za svojega glavarja.

Tri leta so minula in fant je mislil, da zadosti zna ter se je spet napotil v domovino.

V tistem kraju pa je bil bogat grajščak, kateri bi rad seznan, kaj se je fant po svetu naučil. Zatorej vpraša očeta, kakšno rokodelstvo sin zna.

«Kajón je bil poprej, kajón je še zdaj,» odgovori mu oče.

«Pa vender, kaj se je naučil?» vpraša ga grajščak dalje.

«Bi povedal,» pravi oče, «ali sram me je: Naučil se je namreč po svetu strašansko dobro krasti.»

«Dobro!» reče grajščak, «bomo videli, ali zna res tako dobro krasti. Mojega najboljšega konja mora iz hleva odgnati; ako ga vkrade, bo njegov in še 200 gold. bo dobil od mene, ako ga pa ne vkrade, bom ga dal vstreliti, da bo vedel, kaj se pravi z menoj norčevati se!»

Grajščak pa je postavil mnogo hlapcev pred hlev in vánj; enega pa je še celó posadil na konja. — Tat pa se preobleče v žensko opravo, vzame košarico, v njo pa dene sodček z omotno pijačo in gre pred hlev.— Ko pride tje, dá vsem hlapcem piti in jih tako upijani, da niso sami zase znali.

Tistega pa, ki je sedel na konji, počasi prime, pa ga postavi na tesarsko kobilu (stol, na katerem

tesarji tešejo), ter ga z vilami podpre, da se ne bi zrušil. Ko to napravi, odveže konja in ponosno odjaha na svoj dom.

Drugi dan pošlje grajščak po njegovega očeta in ga vpraša, kaj sin doma dela.

«Hm, nekega konja je kupil po noči in ga doma snaži,» odgovori oče.

«Je že izvrsten tat,» odvrne mu grajščak, «na, tu imaš 200 goldinarjev, pa mu jih nesi. Jutri mora vkrasti moje vole, ki bodo na njivi orali. Ako tega ne stori, izgubi glavo!»

Drugo jutro zapove grajščak svojim hlapcem, naj gredo orat, ali pazijo naj, da ne pridejo ob vole.

Blizo one njive pa je bila velika šuma. Tu noter se je skrtil fant, ko mu je oče povedal, da mora grajščaku vole vkrasti.

Ko so prišli hlapci orat, začne on žvižgati «Čudo za čudom, čez nekaj časa bo pa še večje čudo.» Hlapci so mislili, da je to kakov nenavaden ptič, so ga hoteli vloviti, da bi ga nesli domov grajščaku ter so šli za njim v šumo. Ko so bili hlapci že daleč v gozdu, se fant obrne, gre na njivo in tu prednjima voloma odreže repa, pa ju zadnjima vtakne v nosnice, kurtasta (brez repov) pa odžene domov.

Drugi dan spet pošlje grajščak po tatovega očeta in ga vpraša, kaj sin doma dela.

«Kurtaste vole snaži,» odgovori oče.

«Je že izvrsten tat, ali jutri mi mora iz dimnika vkrasti slanino.»

Grajsčak nastavi v kuhinjo lovca, kateri bi naj stražil slanino.

Tat pa pride po noči, nasloni na streho dolgo lestvico, katero je prinesel seboj, in pokaže skozi dimnik slamnatega moža. Najprvo ga pomoli pol, pa ga hitro potegne nazaj, v drugič ga porine malo več ko pol, a v tretjič, ko porine noge slamnatega moža na tla, a lovec, misleč, da je ustrelil tata, teče hitro grajsčaku povedat, da je tat mrtev. Ali mesto tata je bila slama! Tat je srečno odnesel peté in pa slanino.

Zopet pošlje grajsčak po očeta, pa ga vpraša, kaj sin doma dela; a ta mu veli, da blatno slanino snazi, katera je večja kakor on sam in je jako debela.

Grajsčak je videl, da ga je spet tat prevaril, pa je rekel kmetu, da mora njegov sin izpod grajsčakinje vkrasti rjuho.

Tat gre zvečer v grad in se spravi pod posteljo, na kateri sta spala grajsčak in njegova žena. — Ko je že grajsčak sladko spal, reče zviti fant prav z grajsčakovim glasom: «Daj rjuho sem, jo bom jaz držal, da je tat ne bo mogel vzeti, če pride.» Grajsčakinja mu da rjuho in fant se spet počasi splazi domov.

Drugo jutro pošlje grajsčak spet po njegovega očeta, pa vpraša, kaj dela sin.

«Ravnokar je začel prati rjuho,» odgovori mu oče.

«Ja, res je velik lump,» reče jezno grajščak. «Ali še eno mi mora narediti, ako mi to naredi, ga bom dobro plačal; mora mi po noči z moje roke vkrasti prstan.»

Oče na to odgovori: «Je že dobro!» Kmet pové doma sinu, kaj mu je zapovedal grajščak, a ta se spet splazi v grajščakovo spalnico, spravi se v košten (omaro) in tukaj posluša, kaj se bo zgodilo.

Ko prideta grajščak in njegova žena spat, se pogovarjata, da bo imel grajščak do polnoči prstan, a žena pa po polnoči; kateri bo imel prstan, ne sme spati, nego zmeraj bdeti.

To je tat v omari prav dobro slišal. Ko je ura polnoči odbila, dá grajščak prstan svoji ženi in kmalu sladko zaspi. — Tat se splazi iz kostna, stopi k grajščakinji in ji reče, kakor da bi bil grajščak, da mu naj dá prstan, on bo laglje bdil, ker od velike skrbi ne more spati. Grajščakinja misleča, da je njen mož, mu dá prstan, fant pa se lepo tiho spravi s prstanom domu.

Ko zjutraj grajščak in njegova žena vstaneta, vpraša jo on, kje ima njegov prstan. Žena pa na vso moč trdi, da ga nima, ker ga je po noči dala njemu, ko ji je rekel, da mu ga naj dá, da bo on bdil, ker ne more spati. — Zdaj še le je grajščak zapazil, da ga je tat zopet opeharil in mu odnesel njegov zlati prstan.

Grajščak zopet pokliče tatovega očeta in ga vpraša, kaj mu sin doma dela.

«Zlat prstan prav veselo ogleduje,» reče mu oče.

«Reci svojemu sinu,» veli mu grajščak, «da me je prav dobro nadelal in opeharil, ali še eno mi mora narediti. Danes grem nekam z doma, pa mi mora posvetiti, da bom videl tri ure daleč, ko bom šel domú. Ako mi tega ne napravi, dal mu bom odsekati glavo.»

Zalosten pride oče domú in pové sinu, kaj mu je naročil grajščak. — «Tako?» začudi se sin, «nu, to mi je še najlaglje.»

Imel je grajščak namreč na bližnjem hribu pristavo in to je tat zažgal, ko se je grajščak zvečer peljal domú. Poslopje je jako gorelo in ogenj se je res videl tri ure daleč. — Grajščak je rekel, da je dobro napravil.

Zdaj pa je dal grajščak pristavo na novo postaviti, samo strehe ni napravil. Rekel je potlej tatú, da jo on mora pokriti v štiriindvajsetih urah, ali ne s slamo, ne z deskami, ne z opeko i. t. d. Tako mu je naštel vse, s čim ne sme pokrivati, samo o volovski koži ni nič omenil.

Tat pa je šel v mesto, nabral mnogo mesarjev, potolkel vse vole v grajščakovem hlevu, mesarji so odrli vole, a drugi ljudje so pa kože po latah in trameh pribijali. Ni še minulo dvajset ur, pa je bila pristava pokrita.

Šel je grof gledat in se je že veselil, da bo tata usmrtil, ali ko je videl, da je že vsa pristava pokrita, ga ni mogel kazniti.

«Zvit si, kakor kozji rog,» rekel mu je grof, «vse se ti je dobro posrečilo, pa zadnji dve si po-

godil najbolje. Zagodel si mi pošteno ter me s svojo prekanjenostjo skoro spravil na beraško palico. Zato ti ne morem nič družega dati, kakor dobro spričevalo, da si res izvrsten tat!»

Grajščak je zdaj postal pameten in ni več zahteval tako neumnih reči; tat pa je šel po svetu in še zdaj spričevalo kaže in krade.

Kako je nekdo prišel v nebesa.

Živel je svoje dni siromak, ki je bil jako radodaren. Imel je tri hlebce kruha. Vsak dan je prišel k njemu berač, pa mu je prvi dan dal prvi hlebec, drugi dan drugi, a tretji dan pa tretji hlebec kruha. Četrti dan prišel je zopet oni berač k njemu in ga je prosil vbogaimé. Siromak mu ni imel nič družega dati, kakor svojo suknjo in mu jo je tudi dal. — Berač bil je sam Kristus. — Kristusa je ganila siromakova dobrosrčnost, pa mu zato velí, da si od njega izprosi tri reči, naj si bodo, katere koli hočejo, pa se mu bodo precej izpolnile.

Siromak ni dolgo premišljal, nego ga je poprosil: «Dajte mi tako vrečo, da bo moral biti notri, komur bom zapovedal, in pa tako kladivo, katerega bom velel: Kladivo tolci! in bo samo od sebe mlatilo po onem, kdor bo v vreči.» Za tem si je izprosil prt, na katerem bi bil precej dober obed, kadar bi ga razgrnil. Jezus mu je vse troje dal in je odšel.

S svojimi darovi se siromak odpravi po svetu. Pride v velikem gozdu do neke hiše in poprosi prenočišča. Ljudje mu odgovorijo, da ga ne morejo prenočiti, ker pri njih vsako noč straši. Popotnik

jim odgovori, da se strahov ne boji celo nič ter ostane pri njih. Potem si razgrne prt in začne večerjati. Komaj se navečerja, kar pride dvanajst peklenščakov, ki ga hočejo ubiti. «Vseh dvanajst v vrečo, kladivo, ti pa tolci!» zavpije siromak. Kladivo razbija in udriha po vreči, hudobe pa cvilijo in prosijo, naj jih izpusti, da mu ne bodo naredile nič hudega. — Ko se naveliča njihovega cviljenja, jih strese iz vreče, a oni precej zbeže proti pekl.

Prigodilo se je pa, da je siromak umrl. Prišel je na nebeška vrata trkat, ali sv. Peter ga ni pustil noter, češ, da je prevelik grešnik. Siromak si je pa mislil: «Grem pa pred pekel, tam imajo dovolj prostora, me bodejo že sprejeli.»

Ko so ga peklenščaki zagledali, so se ga hudo prestrašili, ter so s tako močjo tiščali vrata, da so ja kremplji predrli. Starec pa je vzel svoje kladivo ter jim kremplje zatolkel v vrata.

Ker v pekl ni nič opravil, napotil se je zopet proti nebesam. Pa zopet ga odganja sv. Peter. Ko je svetnik malo odprl nebeška vrata, zagledal je siromak v kotu svojo suknjo, katero je podaril Kristusu, pa je naglo skočil noter ter se vsel na suknjo. Vratar ga ni mogel spraviti ven, ker je v enomer trdil, da sedi na svojem.

Svetniki so se smejali, pa so ga pustili v nebesih, čeravno jih ni zaslužil. In tako je vender ostal gori.

O zlatem Jakopu.

(Po J. Podzemeljskem.)

Živela sta v neki vasi mož in žena. Bila sta zeló bogata. Ali vse njijino bogastvo ni ju moglo razveseliti, ker nista imela nobenega otroka.

Pride pa v njijino hišo nek berač ter ženo vpraša, zakaj je tako žalostna. Ona mu pové; berač pa ji reče, da bo v kratkem dobila otroka; mora ga imenovati Jakopa, a ko bo deček sedem let star, prišel bo po njega. Ko je to izgovoril, je odšel.

Kmalo se je izpolnilo, kar je obečal berač. Žena res dobi zalega sinčka ter ga da krstiti za Jakopa.

Ko preteče sedmo leto, pride berač nazaj. Žena otroka skrije v klet, beraču pa reče, da je umrl. Starec ji odgovori, da deček ni umrl, nego da je v kleti skrit, naj ga le hitro pripelje. Ko žena vidi, da ni drugače in da mora otroka dati beraču, gre v klet in ga pripelje. Ko se deček od svojih poslovi, prime ga berač za roko in še tisti dan prideta do neke krčme, ki je bila štiri sto milj daleč od Jakopovega doma.

Tu se deček seznaní s sedemletno krčmarjevo hčerko, pa si obljubita, da se ne bosta nikdar

ločila. Ali v jutro zapovè berač dečku, da mora vstati, ker bodeta zopet dalje potovala. Jakop se poslovil od deklice, ona pa mu dá v spomin zlato solnce.

Kmalu prideta do starčevega doma. Starec pelje Jakopa na vrt, kateri je bil poln najlepših cvetlic, pa mu prepové, da za Boga ne sme nobene vtrgati, sicer bi ga hudo kaznil.

Dečku se pa ena cvetličica jako dopade in že jo meni vtrgati, kar vse druge rožice zavpijejo: «Jakop vtrgaj mene, vtrgaj mene!» Ko to zasliši stari čarovnik, pride na vrt, pa vbogega dečka takó pretepe, da je bil ves črn. Zdaj ga pelje na drugi vrt, kateri je bil poln lepega sadja, ali tudi tukaj prepové mu trgati sadje. — Tu hoče Jakop vtrgati hruško, pa ga zopet izdajó druge, berač ga dobro namlati. Starec ga potem pelje v konjski hlev, kjer bi moral snažiti dva konja in belo kobilico. Tri dni je opravljal to delo. Tretji dan obrne se kobilica k njemu in mu veli: «Jakop! hitro skoči v sobo, vzemi zlato solnce, zlato uzdo in zlato sedlo pa me osedlaj in obuzdaj, vzemi si pa tudi krtači, in krpo, s katerimi snažiš konje. Ko bodeš to storil, vrzi klobuk raz glave, pa jo pomoči v lužo na dvorišči, ali si jo dobro zavij z robcem, da ne bode nobenega lasu videti.» Jakop vse to hitro stori in zajase kobilico. Tako je bežala, da so iskre izpod nje švigale. Ko se že precejo ddaljita, reče mu, naj se ozre in ji pové, kaj bode videl. On se ogleda in vidi svojega gospodarja dirjati za njima. Kobi-

lica mu velí, da naj hitro eno krtačo vrže prédenj, nazaj pogleda in ji pové, kaj bode videl. Jakop to stori, pa vidi za seboj samo skalovje in bregove.

Za nekoliko časa reče mu zopet, naj se ozre nazaj. Deček se ozre in vidi starca že tako blizo, da bi ja mogel zagrabiti. Kobilica mu dé, naj še drugo krtačo vrže prédenj, a ko se ozre, vidi za seboj same gozde.

Čez nekaj časa se zopet ozre in zapazi starega čarovnika že tik za seboj. Ko to pové kobilici, mu reče: «Vrzi hitro krpo predenj, s katero si snažil konje, ozri se in mi povej, kaj boš videl.» Deček tako stori in ji naznani, da vidi samo vodo. Kobilica odgovori, da zdaj ni več nevarnosti.

Prišla sta na velik travnik. Na travniku stala je debela vrba, a ta vrba bila je otla. Kobilica mu velí, naj jo priveže in trikrat seže v otlinó in pogleda, kaj bode izvlekel.

Deček jo uboga ter izvleče prvič bakreno obleko, drugič sreberno, a tretjič zlato obleko. Na to se obleče, a obleka pristajala mu je jako dobro. Potem se sleče in obleko skrbno spravi v otlo vrbo.

S travnika videl se je v daljavi lep in velik grad. Kobilica pravi Jakopu, da je to grad nekega cesarja, naj gre tje, tam bo dobil službo, ali ne sme nanjo pozabiti, ker ni kobila, nego tista krčmarjeva hči, kateri je obečal, da je ne bode nikdar zapustil. Ko bode dobil službo, naj pride večkrat k nji pogledat.

Ko je deček prišel v grad in prosil službe, mu je vsak odgovoril, da ne potrebujejo nobenega hlapca. Cesarjeva hči zapazi ga na dvorišči in ker se ji na prvi pogled jako dopade, pokliče svojo dekle in ji zapove, mladenča pozvati. Ko ga dekla privéde, vpraša ga cesaričina; kaj bi rad. Jakop ji pové, da bi rad služil, pa ne more dobiti službe. Na to ga cesaričina vzame za vrtnarja. Deček se ji zahvali in odide na vrt, kjer je marljivo okopaval in zalival cvetlice, tako da je bil njegov vrt zmeraj lepši, kakor oni starega vrtnarja.

Cesaričina bila bi se rada omožila. Zategadelj napové veliko gostijo in povabi mnogo kraljičev in knezov, svojima vrtnarjema pa naroči, narediti lepe šopke, da bi krasili mizo. Jakop napravi jako lep in velik šopek in ga poveže z enim svojih zlatih las, ker njegovi lasje postali so od onega časa zlati, ko je glavo pomočil v lužo. — Cesaričina pregleda šopke in najde, da je šopek mladega vrtnarja povezan s zlatim lasom. Pokliče tedaj Jakopa k sebi in ga vpraša, kdo mu je dal zlati las. On pa ji odgovori, da to ni zlati las, nego samo zlata nit. Ali cesaričina se ne da pregovoriti, nego pové svojim gostom, da se tako dolgo ne bo možila, dokler se ne najde kraljevič s zlatimi lasi.

Snubači se zaradi tega jako razsrdé in cesarju napovedó boj. Pripeljal je vsak veliko vojsko. Cesar je bil v veliki zadregi. Jakopu se cesar smili in premišljevaje, kako bi ga rešil, odide na travnik; mogoče da mu bo povedala kobilica, kako naj bi mu

pomagal. Kobilica mu reče, naj jo osedla s zlatim sedlom in obuzda s zlato uzdo, sam pa naj obleče bakreno obleko. Kolikorkrat bode s svojim mečem udaril ob zemljo, toliko polkov vojakov bode imel; naj si pa tudi razčeše zlate lase.

Jakop tako napravi, mahne nekolikokrat z mečem ob zemljo, pa je imel precej dovolj vojakov okoli sebe; s tem odjezdi proti cesarjevemu gradu.

Ko ga sovražniki zagledajo, precej zbeže.

Že od daleč cesaričina zapazi Jakopa in vsa vesela naznani očetu, da je to tisti kraljevič, kateri je vrtnarju dal zlati las. Ko pa mladeneč prijezdi blizo, zahvali se mu za pomoč ter ga prosi za moža. Mladeneč pa ji odgovori, da mora hitro iti na svoj dom, ker se boji, da ne bi sovražniki napadli njegove dežele.

Ko pride zopet na travnik, mahne z mečem navskriž, in precej so izginili vsi vojaki. Potem se preobleče, odsedla kobilico ter odide v cesarski vrt.

Ker je cesaričina mislila, da bo gotovo prišel tudi kraljevič s zlatimi lasi, je napravila drugo gostijo. Ali pričakovanega kraljeviča ni bilo. — Zgodilo se je, kakor prvokrat. Jakop je zopet odšel na travnik, oblekel sreberno obleko in vse sovražnike zapodil v beg.

Tudi tretjikat ni cesaričina nobenega izmed snubačev vzela za moža, ker ni bilo princa s zlatimi lasi. Ko so snubači zopet napadli cesarja, odšel je Jakop na travnik, oblekel si zlato obleko in

precej, ko se je prikazal na bojnem polju, pobegnili so vsi sovražniki.

Sedaj pa se Jakop v zlati obleki napoti v grad. Ko ga cesaričina zagleda, hiti mu z velikim veseljem nasproti in ga kakor svojega moža vede v grad, kjer sta se poročila. Po poroki ji reče, da gre malo pogledat na polje, pa odide na travnik k svoji kobilici.

Kobilica zagledavši Jakopa, prosi ga žalostna, naj seže v vrbino otlino po sreberno sabljico, pa ji naj odseka glavo, ker drugače bodeta obadva pogubljena. Dolgo se je branil, ko ga je pa tretjič prosila, odsekal ji je vender glavo. Iz njene glave pa je zletel lep bel golobček naravnost proti nebesom.

Jakop je ves objokan prišel domov in ko ga je žena vprašala, zakaj je tako žalosten, ji je razodel vse svoje življenje, a cesaričina ga je potolažila, in živela sta še dolgo srečno in veselo.

Pri

Jan. Giontini-ju v Ljubljani

se tudi dobivajo:

- Car in tesar.** Zgodovinska pripovedka. 1886..... 20 kr.
- Cerkvica na skali.** Pravljica. 1885 12 kr.
- Čas je zlato.** Podučna povest za mladino. Spisal *F. Hofman*.
V Ljubljani 36 kr.
Lično vezano..... 50 kr.
- Darinka,** mala Crnogorka. Povest za mladino. 1886. 24 kr.
- Deset krajoarjev cesarja Jožefa.** Podučna povest s podobami. V Ljubljani 1873 12 kr.
- Dve čudapolni pravljici,** za slovenski narod povedani. Drugi popravljeni natis. 1881. V slikani lepi vezbi. 16 kr.
- Dragoljubci.** Zbirka podučnih pripovedek. Nabral in spisal *Ic. Tomšič*. 1879. Trdno vezane..... 45 kr.
- Erazem Predjamski.** Povest iz 15. stoletja. 1886. 16 kr.
- Hitri računar** z ozirom na sedanji denar po avstrijski veljavi in na novo mero in vago. — 7. popolnoma predelani in popravljeni natis. 1880. V usnji 60 kr.
V polusnji 40 kr.
- Jaromil.** Češka narodna pravljica. 1886 16 kr.
- Kuharica slovenska** ali navod, okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala *M. Bleisweis*. V Ljubljani 1878. Veljajo lično vezane..... 1 gold. 90 kr.
- Kuharske bukve,** nove, ali nauk, najboljša in imenitnejša jedila brez posebnih stroškov pripraviti. Z 200 jedilnimi listki. Tretji natis. V Ljubljani 1877. Vezane.... 90 kr.
- Močni baron Ravbar.** Povest iz slov. zgodovine. 1886 24 kr.
- Narodne pripovedke za mladino.** Spisal *Dominicus*. I. zvezek. 1886 24 kr.

- Orožen Valentin**, Spisi. Zbral in priredil *Mih. Lendovšek*. 1879. Posebno lično v platno vezane s zlatim obrezkom 1 gold. 60 kr.
- Poduk**, kako se dela žganje vsake baže, mrzlo in gorko in brez posebnih naprav. V Ljubljani 1879. Velja. . 1 gold.
- Peter rokodelcič**. Podučna povest, prosto na slovenski jezik prelóžil *Iv. Tomšič*. 1880. Trdno vezane ... 45 kr.
- Preširen France**, Pesmi. 1886. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom 1 gold. 50 kr.
- Razlag**, Pesmarica. 1872. V posebno ličnem platnu vezane z zlatim obrezkom 1 gold. 50 kr.
- Répoštev, duh v kerконоških gorah**. Tretji predelani in popravljeni natis. 1881. V slikanej, lepej vézbi. . 20 kr.
- Ribičev sin**. Pravljica. 1884 10 kr.
- Sanje v podobah**. Novi popravljeni natis. 8 kr.
- Sanjske bukve**, prave egiptovske, od leta 1231. V Ljubljani 1880 15 kr.
- Tisoč in ena noč**, s podobami. Izhaja v zvezkih po dvakrat na mesec. Zvezek 20 kr.
- Valjavec** (Matija Kračmanov), Pesmi. 1855 35 kr.
Posebno lično v platno vezane s zlatim obrezkom 1 gold. 30 kr.
- Venček za vezilna darila** ali vošilne pesmice o godovih, novem letu in družih priložnostih z nekterimi spominskimi listki in grobnimi nadpisi. Drugi popravljeni in pomnoženi natis. V Ljubljani. 20 kr.
- Vošilna knjižica** ali vošilni listi za novo leto, godove in rojstne dneve. Spisal *Ivan Tomšič*. 1870. 20 kr.
- Vojska na Turškem** od leta 1875 do konca leta 1878. Spisal *J. Alešovec*, s podobami. 1878 50 kr.
- Vrtomirov prstan**. Spisal *J. Alešovec*. Drugi pregledani natis. 1881. V slikanej lepej vézbi. 20 kr.